

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav lingvistiky a ugrofinistiky

Diplomová práce

ČESKÁ LITERATURA VE FINSKU (1993-2004)

Zpracoval Jaroslav Šroub (obor finština)

Vedoucí práce: Mgr. Jan Dlask

Praha, leden 2006

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím
uvedených pramenů a literatury.“

Jaroslav

OBSAH

1. ÚVOD.....	5
2. POHLED DO HISTORIE FINSKA.....	7
2.1. Literární život.....	7
2.2. Překladačská činnost.....	8
2.3. Literární kritika.....	9
2.4. Nakladatelská činnost.....	11
3. ČESKÁ KULTURA VE FINSKU.....	13
4. ČESKÁ LITERATURA VE FINSKU DO KONCE ROKU 1992.....	15
4.1. V literárněhistorických pracích.....	15
4.2. Ve finských překladech.....	17
5. SITUACE V ČESKÉ LITERATUŘE OD 90. LET 20. STOLETÍ.....	20
6. ČESKÁ LITERATURA VE FINSKU 1993–2004.....	23
6.1. Beletrie.....	23
6.1.1. Překlady českojazyčné literatury.....	23
6.1.2. Tvorba Milana Kundery.....	35
6.1.3. Německy psaná literatura.....	38

6.2.	Literatura pro děti a mládež	44
6.3.	Literatura faktu.....	48
6.3.1.	Překlady českojazyčné literatury faktu	48
6.3.2.	Tvorba Miloše Formana	50
6.3.3.	Tvorba Lieko Zachovalové	50
6.3.4.	Německy psaná literatura faktu.....	52
7.	SHRNUTÍ: ANALÝZA VYDÁVÁNÍ A RECEPCE ČESKÉ LITERATURY VE FINSKU.....	54
7.1.	Vliv překladatelů.....	54
7.2.	Vliv nakladatelství.....	56
7.3.	Vliv historicko-politických událostí.....	61
7.4.	Další vlivy	62
7.5.	Počet recenzí v tiskovinách.....	63
7.6.	Přijetí tvorby české literatury	66
7.7.	„Výběr“ české literatury.....	69
7.8.	Závěr.....	71
	Poznámky.....	72
	Seznam pramenů.....	74
	Seznam příloh	77

1. Úvod

Předkládaná diplomová práce navazuje na dílo *Tšekkoslovakian kirjallisuuden vastaanotto Suomessa* autorky Auli Kulkki-Nieminen.¹ Tato studie zpracovává recepci české a slovenské literatury ve Finsku do konce roku 1992. Moje práce se zabývá českou literaturou ve Finsku v období let 1993–2004. Mezi díla české literatury nezahrnuji pouze česky psané knihy. Zabývám se rovněž tvorbou Milana Kundery, byť dnes píše pouze ve francouzském jazyce. Tento spisovatel neodmyslitelně patří do české literatury, neboť spisovatelskou dráhu začínal česky psanou tvorbou ještě ve své původní vlasti Československu. Neopomenul jsem ani německy psanou literaturu Franze Kafky a Rainera Marii Rilkeho, neboť oba autoři jsou spjati s ovzduším literární Prahy. Kafka psal svoje literární díla přímo v Praze a na pražského rodáka Rilkeho působila Praha inspiračně i po jeho odchodu do zahraničí. V rámci literatury faktu si všímám také finsky psané tvorby novinářky Lieko Zachovalové, neboť v Česku - resp. Československu - žije již mnoho let, a protože její knihy umožnily finským čtenářům poznat život v naší vlasti. Pozornost věnuji také finskému překladu knihy o životě Miloše Formana, která byla napsána v angličtině. Tento titul řadím rovněž k české literatuře, neboť spoluautor díla Miloš Forman je světově proslulý režisér českého původu, a literární dráha druhého autora Jana Nováka začala v Československu.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo sestavit bibliografický seznam děl české literatury vydaných v období 1993–2004, a především zpracovat přijetí této tvorby finskou kritikou. Během svého pobytu ve Finsku v období září - prosinec 2004 jsem věnoval maximální úsilí shromáždění co největšího počtu recenzí, jejichž seznam je rovněž dílčím výsledkem této práce. Množství kritických ohlasů na určité dílo i dokresluje zájem recenzentů o něj. Vzhledem k velkému počtu získaných recenzí jsem se nemohl v této práci podrobněji zmínit o všech. Proto jsem vybral ty kritiky, které seznamují čtenáře s daným dílem podrobněji a posuzovanou knihu hodnotí více do hloubky.

Úvodní kapitoly práce věnuji otázkám finských kulturních a literárních dějin, které souvisejí s tématem mé práce. V dalším oddíle si všímám české kultury ve Finsku. Vzhledem k námětu této diplomové práce věnuji samostatnou kapitolu kratšímu pojednání o české literatuře ve Finsku od historických počátků jejího vydávání až do konce roku 1992. Stručně zde zmiňuji nejdůležitější finské překlady české literatury vydané v uvedeném období. Krátce nastiňuji situaci na poli české literatury po sametové revoluci v roce 1989, a to převážně očima finských odborníků.

Šestá kapitola tvoří hlavní část této práce (viz výše).

V závěrečné sedmé kapitole se zabývám jednotlivými aspekty, které ovlivnily vydávání literárních děl, a to především česky psané literatury. Všímám si počtu uveřejněných recenzí, shrnuji ohlasy na vydané knižní tituly a analyzuji „výběr“ přeložených českých děl. Některé údaje prezentuji také v grafické podobě.

V přílohách k této práci uvádím bibliografii vydaných děl, seznam sebraných recenzí a soupisy přeložených ukázek z děl českých autorů a článků o českých spisovatelích, které vyšly v časopisech a novinách.

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. Janu Dlaskovi a PhDr. Janu Petru Velkoborskému za cenné rady a informace. Dále děkuji PhDr. Hilce Lindroos-Čermákové, CSc. a PhDr. Lence Fárové, Ph.D. za užitečnou pomoc. Rovněž chci vyjádřit svůj dík zaměstnancům finských nakladatelství, kteří mně ochotně poskytlí recenze ze svých archivů. Užitečným zdrojem informací pro mě byly rozhovory s finskými překladateli Ninou Saikkonen, Kirsti Siraste, Leem Bessonoffem a zejména s Eerem Balkem.

Zvláštní poděkování patří mé manželce a dceři za trpělivost a podporu při mém studiu.

2. Pohled do historie Finska

2.1. Literární život

V této kapitole jsem vycházel z knihy autorů Markkua Ihonena a Heidi Koivuly *Kirjaimia kiikarissa: näkymiä eurooppalaiseen kirjallisuuteen* a z diplomové práce Ullly Paasonen *Käännöskirjaa valitsemassa*.

Finsko je, podle terminologie Ihonena a Koivuly, malou kulturní oblastí, a jazyk většiny jeho obyvatelstva, finština, patří k tzv. malým jazykům. Přesto finská literatura konce devatenáctého století dosáhla mezinárodního uznání. Zčásti tato prestiž pramení ze specifických úkolů, které před ní od poloviny devatenáctého století stály. Finská literatura musela dokázat, že finský jazyk je vhodný pro nejnáročnější možné použití - pro uměleckou tvorbu. Dílem se finská literatura rovněž podílela na tvorbě historie finského národa. Vlastní dějiny Finů později vedly k prosazení práva na existenci jejich národa a následně k požadavkům na jeho samostatnost.

Již na počátku minulého století a poté ještě v polovině dvacátých let se ve finských literárních kruzích zrodila silná potřeba otevřít se světu a osvojit si nové náměty evropských literatur. Po generaci Tulenkantajat (Nositelů ohně) dvacátých let se finskojazyčná literatura opět výrazně otevřela Evropě po druhé světové válce v období modernismu. Podnětem k otevřenosti, optimismu a další umělecké tvorbě byla také zlepšující se politická a hospodářská situace země.

Jak je patrné z množství nově vycházejících knižních titulů, statistik počtu čtenářů a vypůjčených knih z knihoven, je čtenářská kultura ve Finsku stále silná. Ulla Paasonen ve své práci uvádí, že se ve Finsku za posledních padesát let pětkrát zvýšil počet děl přeložené literatury. Finští čtenáři mají z překladů zahraničních titulů nejvíce v oblibě zábavnou literaturu s dobrodružstvím, napětím a romantikou. Množství přeložených děl převyšuje pravidelně od roku 1955 domácí knižní produkci. Tato orientace finské

čtenářské veřejnosti na překlady zahraniční literatury ovšem vyžaduje plodnou činnost překladatelů.

2.2. Překladatelská činnost

V této kapitole jsem vycházel mimo jiné z diplomové práce Ully Paasonen *Käännöskirjaa valitsemassa*, ze studie H. K. Riikonena *Käännöskritiikin historiasta: suuntaviivoja ja esimerkkejä*, a z článku Outi Paloposki „*Nerontuotteita maailmankirjallisuudesta*“ - *suomennosten historia 1880-luvulta nykypäivään*.

Riikonen konstatuje, že v osmnáctém století se setkáváme se třemi typy překladatelů:

1. Domácí učitel, který překládal pro své příznivce (mecenáše), aby si vydělal na své živobytí.

2. Zámožný básník, který někdy pracoval v diplomatických službách. Překládal pro vlastní potěšení a zřejmě velmi volně. Ke čtenářům jeho překladů patřili především jeho známí.

3. Profesor řečnictví (rétoriky), který využíval vlastních překladů i překladů jiných kolegů pro pedagogické či podobné účely.

Ve druhé polovině osmnáctého století se stal běžným typem spisovatel-překladatel - tedy vzdělanec, který zároveň sám tvoří texty a vedle toho i překládá. Příkladem takové osobnosti ve Finsku byl historik a jazykovědec Henrik Gabriel Porthan.

Počátkem devatenáctého století se ve Finsku překládala pouze díla náboženského charakteru nebo právnické texty. Podnětem pro překládání krásné literatury se stalo národní obrozenécké či probuzenecké hnutí, v jehož kruzích se překládání beletrie dokonce považovalo za vlasteneckou povinnost. Zpočátku se překládala literatura severských zemí, Ruska a Německa a překladatelská činnost byla spíše zálibou jednotlivců.

Krásná literatura se ve Finsku překládala v prvních fázích devatenáctého století nejprve do švédštiny, do finštiny až o něco později. Švédské překlady přinesly do Finska nové literární obzory, a proto hrály důležitou úlohu i při

pozdějším překládání děl do finštiny. Zpočátku byla světová literatura ve Finsku známa tedy především prostřednictvím děl přeložených do švédštiny.

Jak uvádí Paloposki, programové překládání do finského jazyka skutečně začalo ve třicátých letech devatenáctého století. Historický význam pro překládání beletrie mělo založení instituce *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura* (Společnosti finské literatury) v roce 1831. „Překladatelským obdobím“ cizí beletrie do finštiny je pak možno nazvat období let 1840–1910. V této době množství titulů přeložených do finštiny značně převyšovalo počet knih, které byly napsány finsky, a překlady představovaly významnou součást produkce předních finských nakladatelství. Ke konci devatenáctého století potom prudce narostl podíl přeložených a finsky psaných beletristických děl na celkové knižní produkci ve Finsku. Na počátku dvacátého století se pak počet přeložených a původních titulů ustálil na stejné úrovni.

2.3. Literární kritika

V této kapitole jsem vycházel z článku H. K. Riikonena *Käännöskritiikin historiasta: suuntaviivoja ja esimerkkejä* a z knihy Yrjöho Varpia *Kirjallisuuskritiikki Suomessa*.

Na nejobecnější rovině lze říci, že kritika literárních překladů je značně široká a zajímavá oblast, která má význam nejen pro zkoumání přeložených děl, ale také například pro literární historii. Literární kritika zároveň šířila povědomí o přeložených dílech a kvalitě překladů. Z historického hlediska je kritika překladů z velké části zatím neprobádanou oblastí.

Zrod literární kritiky ve Finsku souvisí s rozvojem časopisů a novin v osmnáctém století. Tamější kritika zahrnovala především literární a umělecké recenze v denících a časopisech. V časopisu *Kirjallinen Kuukauslehti* (1866–1880) recenzenti zaměřovali pozornost také na překlady zahraniční literatury. Neposuzovali tu však přesnost překladu vzhledem k originálu, nýbrž to, jaké kvality je finština příslušného překladu.

Yrjö Varpio v knize *Kirjallisuuskritiikki Suomessa* popisuje následující tři stadia vývoje literární kritiky ve Finsku:

Rané stadium kritiky

- Vznik a vývoj literární kritiky se váže k odpovídajícímu rozvoji tiskovin. Literární kritika ve Finsku tak vznikla v první polovině devatenáctého století a je spojena též s kruhy literárních společností;
- kritiky byli nejdříve lidé se všeobecným vzděláním, ovládající švédštinu;
- recenze knih zpočátku připomínaly knižní anonce a zřídka byly původní: zpravidla byly překládány nebo vystřihovány ze zahraničních tiskovin;
- ve čtyřicátých letech devatenáctého století byly založeny z hlediska finskojazyčné kritiky stěžejní listy *Kanava* a *Suometar* a noviny *Litteraturblad* jako čelný představitel švédskojazyčné kritiky;
- v padesátých letech devatenáctého století cenzura zasáhla také literárně-kritickou činnost a počet recenzí se jejím následkem zmenšil.

Druhá polovina devatenáctého století

- V šedesátých letech devatenáctého století znatelně narostl počet recenzovaných finskojazyčných děl a rovněž literárních překladů, tím se zvýšil celkový počet všech recenzí;
- recenzenty byli lidé z akademického prostředí a kritiky vycházely v časopisech jako *Kirjallinen Kuukauslehti* a *Valvoja*;

- v devadesátých letech devatenáctého století se těžiště literární kritiky přesunulo do novin a jako kritici pracovali novináři a spisovatelé.

Doba nezávislosti

- Ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století byli nejvýznamnějšími kritiky liberální Nositelé ohně, profesori konzervativní orientace a členové socialistického sdružení literátů Kiila;
- v poválečných letech ovládal literární kritiku zpočátku socialistický a konzervativní tisk; v padesátých letech se objevilo nové pokolení literárních kritiků, kteří psali své recenze do časopisu *Parnasso*;
- v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století byli recenzenty především redaktoři a literární kritika nabývala stále zřetelněji žurnalistické povahy.

2.4. Nakladatelská činnost

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se s počtem a rozmanitostí přeložených titulů zvýšila celková obchodní činnost finských nakladatelství. K ještě většímu nárůstu překládaných titulů pak došlo na počátku meziválečného období. Po roce 1910 představovala velkou část knih přeložených do finštiny anglicky psaná literatura a na konci dvacátých let tvořila díla autorů z Velké Británie či USA téměř polovinu knižních překladů. Vlivem hospodářské krize ve třicátých letech dvacátého století se produkce překládaných děl zhroutila. Po druhé světové válce dochází k oživení knižního trhu, tato konjunktura však netrvala dlouho a velká část narychlo založených nakladatelství brzy opustila trh. V posledních desetiletích se vydáváním překladů knih zabývá malá a poměrně ustálená skupina nakladatelství. Největší

část titulů přeložených do finštiny se soustřeďuje ve velkých finských nakladatelstvích WSOY, Otava, Tammi a Gummerus.

Během devadesátých let se množství finských překladů krásné literatury ustálilo zhruba na tisíci titulech ročně: podle finské statistické ročenky byla v období let 1990–1999 průměrná produkce 1010 přeložených titulů za rok. Do statistiky jsou zahrnuty jak nové překlady, tak i reedice knih, které byly uvedeny na finský trh již v minulosti. Na konci devadesátých let tvořil podíl nových titulů na celkovém množství knižních překladů asi jednu třetinu. V devadesátých letech představovaly knihy přeložené do finštiny průměrně padesát čtyři procent z celkové knižní produkce - tzn. z překladů a domácí finskojazyčné literatury dohromady. Pouze v roce 1997 převýšila překlady domácí knižní produkce. Během devadesátých let rostl především počet finských překladů anglicky psaných knih: v posledních letech představuje společný podíl přeložených titulů z Velké Británie a USA na všech překladech do finštiny přes sedmdesát procent.

3. Česká kultura ve Finsku

V této kapitole jsem vycházel z článku Lenky Fárové *Česko-finské kulturní vztahy*.

Česko-finské kulturní vztahy mají dlouhou tradici: první kontakty mezi oběma zeměmi je možno zaznamenat od konce středověku. V sedmnáctém století proniklo do Finska pedagogické učení Jana Amose Komenského, jehož nejvýznamnějším finským propagátorem byl turkuský biskup Johannes Gezelius starší. Samostatnou přílohou Gezeliovy stěžejní práce *Methodus informandi* (1683)² bylo Komenského dílo *Orbis Pictus*, které Gezelius sám přeložil do švédštiny. V osmnáctém století se především Josef Dobrovský zasloužil o rozvoj česko-finských vztahů na vědecké bázi. V letech 1792–1793 podnikl devítiměsíční cestu do Švédska a Ruska a strávil také dva týdny ve Finsku. Tuto cestu Dobrovský popsal ve svém díle *Litterarische Nachrichten von einer Reise nach Schweden und Russland* (knižně v Praze 1796). Návštěva těchto zemí byla pro Dobrovského přínosná nejen z historického hlediska. Jako jazykovědec se zabýval studiem a srovnáváním jazyků navštívených zemí a stal se průkopníkem ugrofinistiky své doby. Během pobytu ve Finsku se Dobrovský seznámil také s významným představitelem počátků finského národního obrození, s finským jazykovědcem Henrikem Gabrielem Porthanem.

V období národního obrození, které u nás i ve Finsku probíhalo téměř ve stejné době, byly tyto kontakty zatíženy emancipačními snahami. Po získání samostatnosti byly více než jednu polovinu dvacátého století vzájemné vztahy obou zemí poplatné vládnoucím režimům, ať již se jednalo o dobu nacistické okupace v Československu či období vlády komunistického režimu. Až po roce 1989 lze kontakty obou zemí poprvé v dějinách pokládat za nepoznamenané historickými nebo politickými břemeny.

O prezentaci české kultury ve Finsku se v době posledních dvaceti let zasloužily kupříkladu festivaly a kulturní akce s názvem Československo ve Finsku (1986) či Dny české kultury v Jyväskylä (1997). U příležitosti těchto projektů vystupovali čeští umělci, probíhaly výstavy výtvarných děl a podobné

akce. Mimo těchto událostí se pravidelně konají divadelní zájezdy, jejichž prostřednictvím mají finští diváci možnost seznámit se kupříkladu s baletem a operou Národního divadla nebo Činoherního klubu. Z této umělecké oblasti lze uvést jméno Barbory Kohoutkové, která je členkou souboru baletu Finské opery. Ve Finsku je rovněž oblíbené české loutkové divadlo. Nejznámější český dramatik ve Finsku je Václav Havel, jehož tvorba byla tamějšímu publiku známá již před rokem 1989.

Čeští **hudebníci** mohou ve Finsku navázat na tenoristu Josefa Navrátila, který úspěšně účinkoval v helsinské opeře již v roce 1875. Finské publikum má rovněž v oblibě komorní hudební tělesa.

V oblasti **výtvarného umění** se finská veřejnost měla možnost seznámit s pracemi českých fotografů Josefa Sudka (1999), Jana Saudka (1999), Josefa Koudelky (2000) a s výstavou malíře, grafika a ilustrátora Františka Kupky v Galerii moderního umění v Pori (2001).

Také **filmová tvorba** získala ve Finsku popularitu nejen zásluhou celovečerních filmů českých režisérů Menzla, Svěráka či Formana, ale také animovaných a loutkových filmů Trnky, Švankmajera a jiných.

K udržování dlouholetých kontaktů mezi oběma národy přispívala rovněž oficiální *Suomi-Tšekkoslovakia-seura* (Finsko-československá společnost), která byla založena již v roce 1949. Tato společnost úzce spolupracovala s československým ministerstvem zahraničních věcí a zaštiťovala řadu kulturně-spoločenských akcí. Na její činnost navázala v devadesátých letech *Suomi-Tšekki-seura* (Finsko-česká společnost), vydávající občasník *Näköalaa Tšekkiin* (Pohled do Česka). Společně s ní je ve Finsku aktivní společnost **Bohemia**, která sdružuje přibližně dvě stě českých krajanů a finských zájemců o český jazyk, kulturu a politické dění v naší vlasti. S příspěvky od ministerstva zahraničních věcí České republiky vydává Bohemia od roku 1994 stejnojmenný čtvrtletník, který zpravuje nejen o činnosti společnosti, ale rovněž informuje o kulturním a politickém dění v Čechách a na Moravě.

4. Česká literatura ve Finsku do konce roku 1992

V této kapitole jsem vycházel ze studie *Tšekkoslovakian kirjallisuuden vastaanotto Suomessa* autorky Auli Kulkki-Nieminen. Studie je druhou částí knihy *Švejk tekee toisin*.

4.1. V literárněhistorických pracích

Studie o české literatuře zatím nevyšly ve Finsku jako samostatné literárněhistorické práce, nýbrž vždy jako součást pojednání o slovanských literaturách. Informace o tvorbě českých autorů se začaly ve Finsku objevovat v šedesátých letech devatenáctého století v souvislosti s prvními překlady. V tomto období zavítal do Prahy August Ahlqvist (básník A. Oksanen), který později uveřejnil v časopise *Mehiläinen* články o české literatuře a jazyce. Zaujaly ho rovněž Hankovy rukopisy, z kterých přeložil do finštiny dvě básně. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století navštívil Prahu docent slavistiky Jooseppi Julius Mikkola. Ten v roce 1903 publikoval svoji studii *Kansallinen liike Böömissä* (Národní hnutí v Čechách), ve které objasňuje vývoj českého jazyka a kultury a také předkládá srovnání s myšlenkovými proudy ve Finsku. V letech 1897–1905 vyšla kniha *Yleinen kirjallisuuden historia*, v jejíž čtvrté části je publikováno dílo docenta Mikkoly, zpracovávající téma slovanských literatur. Mikkolova práce obsahuje kapitoly nazvané *Böömiläinen eli tshekkiläinen kirjallisuus ja slovakkilainen kirjallisuus*, v nichž najdeme také krátký přehled počátků české literatury. Z beletrie jsou zde uvedeni mimo jiných autorů básníci Karel Hynek Mácha, Jan Kollár či Jaroslav Vrchlický. Českou prózu zastupují například spisovatelé Božena Němcová, Alois Jirásek nebo Karolína Světlá. Není bez zajímavosti, že z tvorby všech uvedených českých autorů byla do finštiny přeložena pouze Babička Boženy Němcové (*Isoäiti, kuvia maalaiselämästä*), a to až v sedmdesátých letech.

V roce 1936 vyšla studie V. K. Trastina *Slaavilaisten kirjallisuuksien kultainen kirja*. V rámci této knihy je rovněž krátký přehled údajů o české literární historii. Autor vyzdvihuje představitele české náboženské literatury

čtrnáctého a patnáctého století - Jana Husa a Petra Chelčického - a ze šestnáctého století Jana Amose Komenského. Josefa Dobrovského autor charakterizuje jako nejvlivnější osobnost národního obrození. Z významných básníků devatenáctého století tu najdeme Františka Ladislava Čelakovského a Karla Jaromíra Erbena, Karla Havlíčka Borovského, Jana Neruda a Josefa Holečka, básníka lidové poezie, prózu „zastupují“ Božena Němcová a Karolína Světlá. Z autorů dvacátých a třicátých let minulého století jsou uvedeni například František Xaver Šalda, Jaroslav Hašek, Karel Čapek nebo František Langer.

V letech 1974–1979 vyšlo dvanáctidílné dílo *Kansojen kirjallisuus*, které redigoval Lauri Viljanen. Dílo ve svých posledních částech pojednává o české literatuře společně s literaturou jugoslávskou a polskou. Z české literatury kniha připomíná především dílo Jaroslava Haška *Kunnon sotamies Švejkin seikkailut maailmansodassa* (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války). Autoři dále konstatují, že v žádné jiné slovanské literatuře nedosáhla meziválečná avantgarda tak významného postavení jako v literatuře české. Z básníků, kteří se ve svých dílech zabývali společenskými problémy, jsou zde zmiňováni Josef Hora, Stanislav Kostka Neumann a Jiří Wolker. Poezii období surrealismu představují spisovatelé Jaroslav Seifert, Vítězslav Nezval či František Halas. Vedle Haška je tu jako jediný český prozaik uveden Karel Čapek. Autoři připomínají, že po skončení druhé světové války ovlivňovala literární život v zemích východní Evropy politická moc Sovětského svazu. Jako příklad uvádějí mimo jiné osud básníka Vladimíra Holana, který pokračoval v tradici modernismu dvacátého století a nemohl z politických důvodů dlouho publikovat. K jeho nejznámějším pracím patří podle názoru finských literárních historiků *Noc s Hamletem* z roku 1964.

4.2. Ve finských překladech

Do třicátých let minulého století vycházela česká literatura ve Finsku jen v podobě ukázek z děl v různých časopisech. V článku z roku 1943, který se zabýval finskými překlady beletrie vydanými od počátku dvacátého století, jeho autorka Helle Kannila zmiňuje také českou literaturu. Kannila konstatuje, že díla českých autorů se překládala jen poskrovnu a z této přeložené tvorby zmiňuje Čapkovy romány *Kotiinpaluu* (Hordubal), *Salamanterisota* (Válka s mloky) a Haškovo dílo *Kunnon sotamies Švejkin seikkailut* (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války).

Ve třicátých a čtyřicátých letech vyšlo pouze sedm finských překladů české krásné literatury, přičemž tři tituly byly různé verze překladu Haškova Švejka. Jalmari Virtanen přeložil z ruštiny do finštiny čtyři díly románu, které vyšly v letech 1932–1937. Dílo vydalo nakladatelství Valtion Kustannusliike Kirja a bylo vytištěno v Leningradu. Celý záměr se tedy uskutečnil v Sovětském svazu, a proto tento překlad není ve Finsku známý. V období let 1935–36 vyšel druhý finský překlad románu. Viljo Kanava přeložil knihu tentokrát ze švédské verze. Třetí verze překladu Haškova díla vyšla v průběhu let 1947–48 a pátého vydání ve Finsku se kniha dočkala ještě v roce 1956.

Další český spisovatel, jehož literární práce se v tomto období překládaly, byl Karel Čapek. Mimo již zmíněných románů vyšel v roce 1944 Čapkův román *Insinööri Prokopin aivokuumme* (Krakatit). Ve čtyřicátých letech byl vydán i překlad Fučíkovy *Hirsipuun varjossa* (Reportáž psaná na oprátce).

Kulturní atmosféra období československých **padesátých** let vyplývala z politických událostí v naší zemi v roce 1948, kdy se výrazně změnila také situace v kultuře. Česká literatura byla ovlivněna trendy kulturní politiky Sovětského svazu a československé komunistické vlády. Tato doba byla ve Finsku i nadále desetiletím překladů Čapkových a Haškových děl. V roce 1959 vyšly v novém překladu Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války a jejich poslední deváté vydání se objevilo ještě v roce 1979. Autoři překladu

Marja Helin a Tuure Lehén knihu přeložili z ruskojazyčné a švédskojazyčné verze díla. V padesátých letech vyšlo i několik knížek pro děti, Svatoplukovo dílo *Liukuhinna ei odota* (Botostroj) a o rok později v překladu Lieko Zachovalové *Tšekkoslovakia tänään* (Československo dnes) od Jaroslava Dvořáčka.

Šedesátá léta jsou ve znamení vydávání literatury pro děti, a to ve velkém rozsahu. Nejoblíbenějšími se staly příběhy o krtkovi z pera Zdeňka Milera. Z tvorby Karla Čapka se objevila další vydání těch jeho knih, které byly uvedeny na finský trh již v minulosti. Vedle toho vyšel v roce 1961 poprvé překlad Čapkova díla *Puutarhurin vuosi* (Zahradníkův rok). Kritici tuto knihu považovali dokonce za průvodce pro zahrádkáře, kteří zde mohou získat užitečné informace. Z dalších překladů je třeba zmínit ještě prózu Jana Otčenáška *Romeo, Julia ja pimeys* (Romeo, Julie a tma) z roku 1963, román Bohumila Hrabala *Tanssitunteja aikuisille ja edistyneille* (Taneční hodiny pro starší a pokročilé) z roku 1966 či román Pavla Kohouta *Tšekkiläinen päiväkiri* (Z deníku kontrarevolucionáře) z roku 1969. Koncem období šedesátých let se objevilo více překladů společenskocritické tvorby. Tyto tendence odpovídaly duchu celkové politické situace ve Finsku a tamějšího literárního prostředí.

Během **sedmdesátých** let vyšlo ve Finsku poměrně velké množství titulů české literatury. Značnou část představovaly knihy pro děti a mládež, které do finštiny přeložila Kirsti Siraste. Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 mnoho zdejších spisovatelů emigrovalo či zůstalo doma bez další možnosti vydávat svá díla. Z tvorby těchto spisovatelů vyšly ve Finsku mimo jiné román prozaika Milana Kundery *Tšekkiläinen pila* (Žert), hororová próza Ludvíka Vaculíka *Marsut* (Morčata) nebo díla Pavla Kohouta.

V **osmdesátých** letech vyšlo ve Finsku více než padesát překladů české literatury. V oblíbě byla nadále literatura pro děti a mládež, ale na finský trh se dostala také jiná literární tvorba, která si získala mezinárodní uznání již dříve. Z českých spisovatelů patřil v té době ve Finsku k nejoblíbenějším Milan Kundera. V roce 1983 vyšel román *Naurun ja unohduksen kirja* (Kniha smíchu

a zapomnění), o dva roky později *Olemisen sietämätön keveys* (Nesnesitelná lehkost bytí), v roce 1987 *Jäähyväisvalssi* (Valčík na rozloučenou) a o rok později *Naurattavien rakkauksien kirja* (Směšné lásky). Všechny tyto knihy přeložila z původní české verze Kirsti Siraste. Vedle Haška a Čapka je tedy Kundera autor, jehož tvorba si získala ve Finsku mimořádnou pozornost a významně ovlivnila pohled Finů na českou literaturu. Nejznámější autorovou prací se stal ve Finsku román *Olemisen sietämätön keveys* (Nesnesitelná lehkost bytí). V osmdesátých letech však vyšly i překlady děl českých prozaiků Pavla Kohouta *Kysytään Klaaralta: Jelena Masinovan pohjaava romaani* (Nápady svaté Kláry), Josefa Škvoreckého *Luutnantti Borůvkan murheet* (Smutek poručíka Borůvky) či Vladimíra Párala *Nuori mies ja valkoinen valas: pieni kemiallinen eepos* (Mladý muž a bílá velryba). Seifertova tvorba se začala překládat do finštiny až v polovině osmdesátých let, tedy poté, kdy spisovatel obdržel v roce 1984 Nobelovu cenu za literaturu - Seifert je tedy jedním z těch autorů, kteří se ve Finsku stali známí až poté, co získali literární ocenění. V roce 1985 vyšly z jeho tvorby dva překlady, kniha básní pro děti *Laulu omenapuusta* (Koulelo se, koulelo) a sbírka *Ruttopylväs* (Morový sloup).

Počátkem **devadesátých** let byly ve Finsku vydány reedice Kunderových próz. Eero Balk přeložil dílo Radoslava Nenadála *Ruusupunainen kavaljeeri ja muita novelleja* (Růžový kavalír a jiné příběhy), které v roce 1991 vydalo nakladatelství Orient Express. O rok později v roce 1992 vydalo nakladatelství WSOY román Milana Kundery *Kuolemattomuus* (Nesmrtelnost). Poprvé z češtiny byla přeložena kniha Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Autorem překladu je Eero Balk a knihu pod názvem *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* vydalo nakladatelství Orient Express. Hannu Ylilehto přeložil román Bohumila Hrabala *Tarjoilin Englannin kuninkaalle* (Obsluhoval jsem anglického krále).

5. Situace v české literatuře od 90. let 20. století

Situaci v české literatuře od konce osmdesátých let minulého století popisují převážně očima finských odborníků. Údaje do následující kapitoly jsem čerpal z článku Eera Balka *Kadonneita kirjailijoita etsimässä* a ze studie Markuse Tamminena, která vyšla v knize *Kirjaimia kiikarissa*.

Sametová revoluce v roce 1989 měla v české literatuře za následek mnohé změny. Jedním z takových předělů byla pro českého čtenáře snadná dostupnost děl dříve zakázaných autorů, jejichž knihy se v podobě kopií dlouhá léta tajně půjčovaly mezi čtenáři. Nyní samizdatová literatura ležela na pultech mnoha českých knihkupectví a počet těchto publikací postupem času stále narůstal. Vzhledem k nasycení knižního trhu se dostala řada nakladatelství do konkurzu. Česká čtenářská veřejnost se nikdy plně neztotožnila s literaturou spisovatelů žijících v exilu a za významnější považovala knihy autorů, kteří psali samizdatovou literaturu v tehdejší Československu. Pouze Škvoreckého nakladatelství Sixty Eight Publishers v Torontu obdrželo vysoké ocenění České republiky, a v období od poloviny devadesátých let dostalo několik politických aktivistů a exilových autorů, mezi nimi i spisovatel Milan Kundera, od české vlády veřejné ocenění.

Politické změny v období sametové revoluce ovlivnily také literární život v jiném aspektu. Do ústraní museli odejít spisovatelé, kteří byli loajální ke komunistickému režimu, a na jejich místa se na poli české literatury dostala staronová nebo zcela nová jména. Počátkem devadesátých let minulého století se čeští čtenáři nejvíce zajímali o *díla spisovatelů, politiků a filozofů*, jejichž tvorba spadá *do období počátků* československého státu. K těmto osobnostem patřil první prezident Československé republiky, filozof, sociolog a pedagog **Tomáš Garrigue Masaryk**, historik **Josef Pekař**, jeden ze zakladatelů Rádia Svobodná Evropa **Ferdinand Peroutka** a filozof **Jan Patočka**. V devadesátých letech se v české literatuře objevily knihy **Ladislava Klímy**, filozofa, prozaika a dramatika z přelomu devatenáctého a dvacátého století, blízkého expresionismu.

Po roce 1989 se dostala na výsluní rovněž tvorba *generace* autorů z tzv. zlaté éry českého umění a kultury, z *let šedesátých*. K tomuto pokolení patří **Josef Škvorecký** (zakladatel již zmíněného nakladatelství Sixty Eight Publishers v Torontu), **Milan Kundera**, **Ludvík Vaculík**, **Ivan Klíma**, **Bohumil Hrabal**, básník **Jan Skácel**, představitel psychologického románu **Jiří Mucha** a autoři divadelních her **Josef Topol**, **Václav Havel** a **Milan Uhde**.

Ke slovu se dostala *židovská tematika*. Nejednalo se pouze o literaturu, jejíž autoři byli židovského původu (**Ivan Klíma**, **Ota Pavel**), ale také o díla, která vybízela k zamyšlení nad tragickými osudy židovských obyvatel zejména během druhé světové války. Z prozaiků věnujících se této tematice je snad nejznámější **Arnošt Lustig**. Další autoři, kteří ve svých dílech mapují osudy židů, jsou **Ludvík Aškenázy**, **Jiří Weil** a **Jiří Langer**.

V české literární tvorbě je obšírně zpracováno téma *pracovních táborů a vězeňského prostředí* z období komunismu. Nejdůsledněji se této tematice věnoval spisovatel **Karel Pecka**. Prostorů pracovních táborů najdeme i v tvorbě spisovatele **Jana Beneše**.

K asi nejznámějším *básníkům* - „navrátilcům“ patřil již zesnulý **Ivan Diviš**, představitel Skupiny 42 jako básník **Ivan Blatný**, básník a výtvarník **Jiří Kolář**, básník **Karel Šiktanc** a představitel undergroundu **Egon Bondy**. Právě filozof, básník a historik umění Bondy (vlastním jménem Zbyněk Fišer) si židovský pseudonym zvolil na protest proti režimnímu antisemitismu. Autor patřil v sedmdesátých letech do okruhu *undergroundu* kolem skupiny Plastic People of the Universe. K představitelům tohoto směru sedmdesátých let se řadí rovněž **Ivo Vodsed'álek** a **Jan Pelc**. Ten patří k mladší generaci spisovatelů a po dvanáctiletém pobytu ve Francii se vrátil zpět do Česka. Zcela novým jménem z oblasti undergroundové tvorby byl pro široké publikum na počátku devadesátých let **Vít Kremlička**.

K českým spisovatelům, kteří píší svá díla jiným jazykem než rodnou češtinou, patří básník, prozaik a dramatik **Václav Jamek**. Tento autor, který píše francouzsky, bývá řazen k postmodernismu. Ve stejném jazyce píše svá

díla od roku 1990 rovněž **Milan Kundera**. Převážně německy psal spisovatel **Ota Filip**, který od roku 1974 žil v německé emigraci. Styl několika Filipových románů řadí tohoto autora k magickému realismu. V německém jazyce píše své prózy i poezii **Jiří Gruša**. Anglicky tvoří **Josef Škvorecký**, **Arnošt Lustig** a **Jan Novák**.

Devadesátá léta jsou též obdobím, kdy se v české literatuře prosazují spisovatelky - ženy. Jedna z největších událostí roku 1991 bylo vydání díla **Edy Kriseové** Václav Havel - životopis. Z *exilové literatury* českých spisovatelek této doby je známé jméno literární teoretičky **Sylvie Richterové**.³ K exilové literatuře patří také tvorba **Libuše Moníkové**.⁴ Moníková od roku 1970 žila v Německé spolkové republice a svoje literární práce psala německy. V tomto období se rovněž výrazně projevila autorka žensky vyhraněného pohledu **Alexandra Berková**. První knihy **Ivy Pekárkové** vyšly již krátce po sametové revoluci, řada jich pak byla přeložena do mnoha jazyků. K jejím nejznámějším dílům patří *Truck Stop Rainbows*, které bylo napsáno v době, kdy spisovatelka žila a pracovala v New Yorku. Počátkem devadesátých let se Iva Pekárková vrátila do Prahy. Otevřené pojetí sexuality v jejích dílech ji řadí k ojedinělým fenoménům mezi českými spisovatelkami. V roce 1989 vstoupila výrazně do literatury **Tereza Boučková**, a to v době, kdy neoficiální literární listy *Revolver* a *Revue* uveřejnily její první malý román *Indiánský běh*.

6. Česká literatura ve Finsku 1993–2004

6.1. Beletrie

6.1.1. Překlady českojazyčné literatury

Od začátku roku 1993 do konce roku 2004 vyšlo ve Finsku celkem dvanáct titulů českojazyčné prózy. Z tohoto počtu je deset titulů zcela nových (po dvou dílech od Alexandry Berkové a Ladislava Klímy, po jedné knize od Jiřího Langera, Vladimíra Macury, Jana Nerudy, Jana Pelce, Jiřího Weila a Michala Viewegha). Dvou reedic se dočkal Haškův román *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války) a Čapkova kniha *Puutarhurin vuosi* (Zahradníkův rok) vyšla v novém překladu. Úplný seznam těchto knih uvádím v příloze *Bibliografie knih vydaných v letech 1993–2004* v oddílu *Beletrie*.⁵

Recenze na tato díla uvádím v časovém sledu podle data vydání jednotlivých titulů. Začínám v roce 1994, kdy vychází první díla z okruhu mého výzkumu.⁶

V tomto roce vydalo nakladatelství Taifuuni román Alexandry Berkové *Magoria - tarina suuresta rakkaudesta* (Magorie aneb Příběh velké lásky). Autorem překladu je Eero Balk, který rovněž ke knize napsal doslov.

Recenzent Heikki Saure se - jak se sám přiznává - při čtení románu Berkové podivuje nad tím, že finských překladů zajímavé beletrie tohoto typu je tak málo. Oproti jiným knihám, které popisují společenské problémy a křivdy schematicky a bez překvapení, dílo Berkové je zcela jiné. Z ponurého námětu se zrodil svěží a veselý román. Recenzent ve svém článku rovněž oceňuje vynalézavost, kterou Balk prokázal při překladu náročného jazyka Berkové. V případě díla této autorky se jedná o alternativní literaturu, ale vůbec ne marginální. V zásadě je alternativou ke všemu konvenčnímu a ke všemu, co není s to nijak překvapit.

Protože se románový příběh odehrává v zemi absurdity a je plný podivných událostí a rozhovorů, někteří z recenzentů doporučují přečíst si napřed doslov Eera Balka. Kupříkladu podle Anttiho Majandera čtenář tak lépe pochopí, na jaké společenské a literární souvislosti jednotlivé úryvky v díle Berkové odkazují a jakým způsobem se ze spleti příběhů rodí „logický celek absurdity“. Ve svém článku si Majander také všímá předností, ale i zranitelnosti malých nakladatelství. Podle kritikova mínění se tato nakladatelství sice opírají o znalost specifických literárních oblastí, ale podceňují budoucí vývoj knižního trhu. Překladaelé navíc často vytrvale nabízejí nakladatelům díla, která považují za vhodná pouze oni sami, a neberou v úvahu názory recenzentů. To má za následek, že se na knižním trhu objeví specifická literatura, kterou mnohdy finský čtenář není zvyklý číst. Ani malá, ani velká nakladatelství u těchto knih příliš neusilují o velký počet čtenářů a vydáváním této marginální literatury si mnohdy pouze uspokojují vlastní potřebu. Majander se obává, že právě vydání knihy Berkové je výsledkem takovéto vydavatelské politiky.

Kristina Carlson ve svém článku naproti tomu zase doporučuje čtenářům milujícím absurditu, aby se vrhli po hlavě do textu a zapomněli na konvence normálního příběhu, jazyk a logiku. Jen tak poznají podivný svět nesmyslnosti a absurdity.

Ve stejném roce jako román Berkové vyšlo „groteskní romaneto“ Ladislava Klímy, spisovatele žijícího mimo veškeré společenské konvence a stoupence učení Arthura Schopenhauera a Friedricha Nietzscheho, pod názvem *Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset* (Utrpení knížete Sternenhocha) v překladu Markkua Tuiskuly. Překladatel sám nabídl knihu k vydání nakladatelství LIKE.

Recenzentka Saija Sillanpää v úvodu svého článku srovnává spisovatele Klímu s Franzem Kafkou. Finskému čtenáři připomíná, že oba autoři byli Češi, oba alespoň část svého života strávili v Praze a oba zemřeli na tuberkulózu. V pracích těchto dvou autorů Sillanpää nachází hlavní společné téma, a to absurditu světa. V recenzi je Klíma představen jako filozof, zastánce

radikálního subjektivního idealismu, jehož učiteli byli Friedrich Nietzsche a George Berkeley. Právě v románu *Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset* Klíma pojednává o Berkeleyho pojmech popisujících uspořádání světa. Vliv Nietzscheho učení autorka recenze spatřuje v osudu románové postavy Helgy. Saija Sillanpää doporučuje čtenářům, aby se před začátkem četby Klímovy knihy seznámili s filozofickými pracemi Berkeleyho, neboť Klíma v knize zmiňuje určité myšlenky z díla tohoto anglického filozofa, blíže je však nevysvětluje. Recenzentka upozorňuje, že bez základních filozofických znalostí zůstane dílo *Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset* pouze „hrůznou komedií“. Saija Sillanpää považuje knihu Ladislava Klímy - jak sama líčí vlastními slovy - za skutečný ohňostroj rozumu a groteskního humoru, za nejvýznamnější přeložené dílo roku 1994 a skutečný kulturní počín nakladatelství LIKE.

Hannu Waarala zase v úvodu své recenze zmiňuje, že si tímto satiricko-surrealistickým románem Klíma získal v osmdesátých letech minulého století kultovní věhlas. Klímovo dílo v podobě deníku německého aristokrata považuje recenzent, jak sám uvádí, za ztřeštěný a ďábelský pád do podivných představ o moci a sexu v duchu sexuálních orgií markýze de Sade. Waarala píše, že kníže Sternenhoch by mohl být Freudovým dlouhodobým pacientem. Sny a sexuální představy hlavní postavy Klímova příběhu jsou typickým příkladem vyprávění Freudových pacientů. Freud byl ovšem realista, a Klíma je satirik, dodává Hannu Waarala. Prostřednictvím patologické ztřeštěnosti jednotlivce se ze vzpomínek knížete Sternenhocha utváří obraz o evropské civilizaci.

Rok po vydání děl Berkové a Klímy se v roce 1995 objevila na pultech finských knihkupectví próza Vladimíra Macury *Kansalainen Monte Cristo* (Občan Monte Christo). Knihu vydalo nakladatelství Taifuuni. Překladatel Macurova románu, Eero Balk, obdržel finanční podporu od *FILI* (Informačního střediska finské literatury). Balk v článku uveřejněném dne 1. května 1996 v deníku *Helsingin Sanomat* představuje čtenářům život a tvorbu spisovatele Vladimíra Macury. Na jeho konci Balk připomíná, že Vladimír Macura

navštívil Finsko u příležitosti vydání svého díla a také se v létě 1997 zúčastnil mezinárodního setkání spisovatelů v Mukkule. O velkém ohlasu díla svědčí skutečnost, že tři kritiky na něj vyšly v deníku *Helsingin Sanomat* a čtvrtá v *Ilta-Sanomat*.

Marja-Liisa Lappalainen v článku *Olemme ylpeitä Milan Kunderasta!* (Jsme hrdí na Milana Kunderu!) informuje čtenáře o Macurově přednášce na téma „*Dílo Milana Kundery*“. Recenze uvádí výňatky z tohoto Macurova vystoupení, které se konalo v dubnu 1996 v Helsinkách, kam spisovatel přijel svůj román představit. Lappalainen ve své recenzi označuje Macurovo dílo za takzvaný sémiotický pikareskní román.

Tommi Aitio spatřuje na pozadí Macurova románu společnost ovládanou systémem, ve kterém jako nebezpečná zbraň vládne udavačství. Autor recenze čtenářům připomíná, že román pražského literárního vědce Vladimíra Macury *Kansalainen Monte Cristo* vyšel v Československu již v období komunismu v roce 1981.

Uskollisen Reppanan kärsimykset (Utrpení oddaného Všiváka) je v pořadí druhým románem Alexandry Berkové, který vyšel opět v překladu Eera Balka. Knihu vydalo v roce 1997 nakladatelství Taifuuni.

Na rozdíl od předchozího románu téže autorky se kniha nesetkala u finské kritiky s tak velkou odezvou. Podařilo se mi dohledat pouze jednu recenzi, uveřejněnou však v největším finském deníku *Helsingin Sanomat*. Maria Sääntti v úvodu své kritiky čtenářům připomíná, že předchozí román Berkové *Magoria - tarina suuresta rakkaudesta* je satirou namířenou na poměry v Československu před sametovou revolucí, dílo *Uskollisen Reppanan kärsimykset* naproti tomu kritizuje společenské nešvary po sametové revoluci. Berková si ve svém díle pokládá zásadní otázku, zda člověk přispěl okolnímu světu i něčím jiným než pouhými výkaly - jak kritička sama květnatě formuluje. Sääntti vyčítá autorce knihy nesouvislý kontext příběhu, který otupuje ostří satiry. Anekdoty a rozhovory v knize nevystihují danou situaci, neodpovídají času, místu ba ani okolí, které obklopuje postavy díla.

Spisovatelka Alexandra Berková přednesla verše z této knihy finskému publiku již v srpnu 1995 u příležitosti slavností konaných v Helsinkách. Ukázky z tohoto díla byly dále otištěny v časopisech *Nuori Voima* 2/1995 a *Bohemia* 1/1995.

V roce 1997 vyšlo čtvrté vydání Haškova románu *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války). Na toto vydání jsem neobjevil žádnou recenzi.

Nakladatelství LIKE vydalo v roce 1999 druhé dílo Ladislava Klímy *Loistava Nemesis* (Slavná Nemesis). Povědkovou knihu opět přeložil Markku Tuiskula, který pro tento překlad obdržel finanční podporu od *Irene ja Kalevi Sorsan rahasto* (Fond Ireny a Kaleviho Sorsových). V porovnání s ostatními mapovanými tituly českojazyčné prózy se tento román setkal ve Finsku s největším ohlasem: to znamená, na něj vyšel největší počet recenzí.

Hannu Waarala v úvodu své kritiky píše, že životní postoj českého spisovatele Ladislava Klímy je v mnohém shodný s romantickou ironií německého autora Novalise. Necenzurované snivé představy, které jsou společným prvkem děl obou autorů, znamenaly pro Klímu cestu k tajemství podstaty bytí. Základní myšlenku románu *Loistava Nemesis* spatřuje Waarala v schopenhauerovském pesimismu, kde se život podobá pomatenému snu, který ovládají různé chtíče. Jak recenzent vlastními květnatými slovy píše, v tomto blouznivém snu jsou láska a vášeň zcela přirozeně démonické a magické. Pro hlavní postavu díla, pana Sidera, jsou ženy magické bytosti, které žijí pouze v jeho představách. Stejně tak jako v případě hrdiny předchozího Klímova románu Waarala přirovnává hlavní postavu *Loistava Nemesis* k dlouhodobému Freudovu pacientovi.

Recenzent Tommi Röpötti považuje Klímovu knihu *Loistava Nemesis* za nejzábavnější, nejhezčí a nejzáslužnější dílo, které v uplynulé době sám četl.

Leena Tuomela v úvodu své kritiky připomíná čtenářům, že Klíma byl současníkem Kafky, a stejně jako Kafka nevydal žádné ze svých děl za svého života. Při srovnání obou Klímových děl pokládá recenzentka román *Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset* za veselou satiru se silnou společenskou vazbou,

zatímco *Loistava Nemesis* zůstává v porovnání s předchozím románem „pouhým strašidelným oblakem“. Kniha si nicméně podle kritičky najde své čtenáře, neboť hrůza a hranice vědomí jsou dnes velkou módou.

Nakladatelství Taifuuni vydalo v roce 2000 známé dílo Jana Nerudy *Prahalaistarinoita* (Povídky malostranské) v překladu Eera Balka, který rovněž doplnil knihu vysvětlivkami. Povídky byly přeloženy s podporou Ministerstva kultury České republiky a vyšly za finančního příspěví finské nadace *Suomen Kirjasäätö*.

Nerudovo dílo se setkalo s vlídným přijetím v recenzi Salli Huotilainen. Ta v jejím úvodu vyjadřuje přesvědčení, že zahraniční návštěvník Prahy jistě rád zavítá na Malou Stranu, na místo, odkud pochází autor Povídek malostranských Jan Neruda. Huotilainen považuje situaci v české literatuře za podobnou jako v literaturách jiných malých jazykových oblastí, jejichž díla se překládají zřídka a jsou jen velmi málo známá. Nerudův způsob vyprávění se často přirovnává ke stylu ruského klasika Nikolaje Vasiljeviče Gogola. Gogol napsal Petrohradské povídky a Mrtvé duše ve třicátých a čtyřicátých letech devatenáctého století, a proto tento ruský spisovatel mohl ovlivnit Nerudovu tvorbu. Vliv Gogola na Nerudu je patrný například z pedantského vyobrazení situací, jež vyznívají jako výsměch společenským nepravostem a lidským slabostem. Za smíchem pak je často skryta životní tragédie - v Nerudových textech obecně je komičnost situací mnohdy paradoxně zvýrazněna smrtí. Huotilainen i přesto, že od napsání díla uplynulo více než sto let, pokládá povídky za překvapivě moderní. Příběhy jí svou uvolněností, sentimentalitou a groteskností připomínají postmodernismus. V této souvislosti kritička oceňuje významný podíl překladatele. Závěrem recenze se Huotilainen znovu vrací k úvodu svého článku a píše, že po přečtení této knihy dostane čtenář chuť rozjet se do Prahy, aby poznal dnešní zákoutí Malé Strany, nahlédl do obchodů a hospůdek, v noci se díval ke střechám, zdali tam ještě někdo filozofuje, a zaposlouchal se, nehvízdá-li si někdo La Traviatu.

Na rozdíl od předešlé kritiky se Nerudovu dílu nedostalo příliš kladného přijetí v recenzi Jana Blomstedta, uveřejněné v deníku *Helsingin Sanomat*.

Autor píše, že Jan Neruda zůstane v literární historii navždy ve stínu svého chilského jmenovce, spisovatele Pabla Nerudy. Blomstedt se ironicky podivuje odvaze, s jakou nakladatelství Taifuuni dílo vydalo. Udivuje ho mimo jiné fakt, že v knize chybí doslov, který by autora knihy představil a pokusil se ho zasadit do literárněhistorického kontextu. Recenzent rovněž postrádá pár slov od překladatele Eera Balka, která by charakterizovala literární život Prahy druhé poloviny devatenáctého století a roli Jana Nerudy v něm. Současná Praha jako atraktivní cíl turistů si ale podle Blomstedtova mínění své zájemce najde i bez těchto informací. Návštěvníci hlavního města se na svých procházkách mohou setkat s místy, o kterých Neruda vypráví v Povídkách malostranských. Blomstedt píše, že návštěvník Prahy může projít i uličkou, která nese Nerudovo jméno. Také několik malostranských hospůdek je na stejném místě jako kdysi, ale celková atmosféra Prahy se od Nerudových časů podstatně změnila.

Siru Valleala věnuje článek uveřejněný na internetových stránkách nejen povídkám Jana Nerudy, ale i jeho životním osudům. Připomíná finským čtenářům Nerudův význam na poli české literatury. Po Nerudovi nejen nese jméno jedna z pražských ulic, ale rovněž chilský nositel Nobelovy ceny Pablo Neruda ctil tohoto českého spisovatele do té míry, že si po Janu Nerudovi převzal příjmení. Valleala zmiňuje Nerudovu velkou lásku ke spisovatelce Karolině Světlé a známost s Annou Holinovou a Terezou Macháčkovou. Kritička rovněž připomíná, že Nerudovy povídky ještě nikdy nebyly přeloženy do finštiny a pouze několik Nerudových básní vyšlo v roce 1936 jako součást díla *Slaavilaisten kirjallisuuksien kultainen kirja*. Recenzentka dále oceňuje okouzlující způsob, jakým Neruda líčí příhody z pohledu cizího pozorovatele, a zdůrazňuje, že jeho příběhy jsou sice plné hřejivého humoru, ale zároveň jsou z nich patrné i smutnější stránky života.

Mimo dílo *Prahalaistarinoita* vydalo nakladatelství Taifuuni v roce 2000 překlad díla Jana Pelce *Tarinoita aikuisille* (... a povídky aneb sexuální mizérie a jiné story). Knihu opět přeložil Eero Balk. Text na obalu knihy *Tarinoita aikuisille* charakterizuje Jana Pelce coby kontroverzního českého

spisovatele mladé generace. Pelc, který se pohybuje v okruhu undergroundu, by mohl být považován za žáka Jacka Kerouaca a Bohumila Hrabala, neboť vlastním způsobem líčí stejně bouřlivé náměty.

Recenze hodnotí Pelcovo dílo rozporuplně. Rolf Bamberg píše, že Jan Pelc by v jistém smyslu mohl být zařazen k satirikům, jakými byli Hašek, Čapek či Kohout. Připomíná také, že ještě před několika lety nevypadala budoucnost pro spisovatele Pelcova typu nikterak zářně. Román *Tarinoita aikuisille* mohl vyjít až po „duchovním osvobození“, neboť jako undergroundové dílo se staví proti společenským konvencím. Podle kritiky je název knihy poněkud zavádějící. Po tomto díle by mohli sáhnout ti, kdo rádi poslouchají „řeči velkých kluků“ či se oddávají sexu po telefonu. Pornografii však v knize nenajdou, ačkoliv sexuální chování je námětem každé povídky. Postavy příběhů, zvláště muži, jsou zpravidla pořádní nešikovné, pokud jde o fyzické milování, a proto konce příběhů bývají tragické. Volný překlad Balka znamenitě vystihuje atmosféru příběhů.

Jyrki Lehtola ve své recenzi řadí Jana Pelce k představitelům českého undergroundu devadesátých let minulého století a dodává, že tento směr připomíná částečně *yankeeunderground* let šedesátých a sedmdesátých. Jak vlastními slovy říká, underground není pro opravdové dospělé spisovatele, ale pro dětinsky uvažující autory, kteří považují psaní nesmyslů za tvorbu významné literatury. Román *Tarinoita aikuisille* připomíná Lehtolovi undergroundové tisky z šedesátých let nalezené na půdě, které někdo uchoval v naději, že se snad jejich nic neříkající texty promění v historickou hodnotu, nebo třeba i na peníze. Závěrem své recenze Lehtola píše, že „Příběhy pro dospělé“⁷ nejsou příběhy pro dospělé, nýbrž jsou to - vlastními slovy kritika - nestoudnosti pro mladíky, jimž stačí víno a vagina.

Pokřivené sexuální fantazie, striktně realistické vyprávění a arogance, ale zároveň hluboce lidské postavy jsou podle názoru recenzenta Tommiho Aitia ústředními stavebními pilíři působivé prózy Jana Pelce. Autor knihy píše dojemným, skoro až naturalistickým jazykem, jehož mnohé odstíny vystihl bezchybný překlad Eera Balka.

V následujícím roce, tedy v roce 2001, vydalo nakladatelství Basam Books Oy román Jiřího Weila *Tähti sydämellä* (Život s hvězdou). Knihu uvádí předmluva editorky nakladatelství Basam Books Oy Soili Takkaly, která popisuje autorův život. Na konec díla byly zařazeny vysvětlivky převzaté z anglické verze románu, které k tomuto vydání doplnil autor překladu Eero Balk. Vydání bylo finančně podpořeno Ministerstvem kultury České republiky.

Weilovo vyprávění o bankovním úředníkovi Josefu Roubíčkovi, který během druhé světové války žil v Praze a za okupace přišel o veškerý svůj majetek, se setkalo ve všech kritikách s příznivým ohlasem. Recenzent Arto Tuominen považuje román *Tähti sydämellä* za silný příběh o člověku, který svou nezlomnou vůlí překonává životní útrapy. Vedle Kafkovy tvorby je možno dílo Jiřího Weila přirovnat ke knize Imreho Kertesze *Kohtalottomuus* (Člověk bez osudu). V ani jednom z těchto děl nemají hlavní postavy možnost ovlivnit svůj vlastní osud. Třebaže kniha nevypráví o událostech v koncentračních táborech, je toto dílo, které vyšlo poprvé v roce 1949, smutnou četbou o historii hromadného vraždění.

Rovněž pochvalně se na adresu Weilova románu vyjádřil Pertti Ehrnrooth. Vyprávění Jiřího Weila podle něj působí někdy až syrově realisticky a někdy zase snivě krásně. Vyzařuje z něj přátelský vztah k „Bratrstvu žluté hvězdy“, ale rovněž i velká nenávisť vůči nacistům a vlastizrádcům, kteří s nacisty sympatizovali. Z někdy až velmi ponurému textu a tam vytryskne paprsek zářivého humoru. A navzdory „temnému námětu“ není výsledný čtenářský dojem skličující, neboť v mysli hlavního hrdiny během celého příběhu probleskuje naděje na zlepšení životní situace. Závěrem recenze Ehrnrooth připomíná, že Weil dobře zná prostředí ztvárněné v románu, neboť sám musel nosit žlutou šesticípou hvězdu a zažil hrůzy okupace. Před plynovou komorou se zachránil předstíranou sebevraždou a následným útekem, aby se poté až do konce války musel schovávat.

Chválou nešetří ani Anu Partanen v dvouměsíčníku *Johnny Kniga kertoo*. Vyznává se, že kdyby měla číst pouze jednu knihu za rok, byla by to právě tato. Román považuje - vlastními slovy - za hvězdně zářivou prózu, jasnou,

smutnou i krásnou, a zmiňuje též pozadí černého humoru. Zdálo se, že téma „Židé a druhá světová válka“ je již zcela vyčerpané, ale není tomu tak. Toto dílo je opravdu krásnou literaturou, psanou nádherným stylem a o velkém námětu.

V následujícím roce 2002 vydalo nakladatelství Basam Books Oy prózu Karla Čapka *Puutarhurin vuosi* (Zahradníkův rok), která vyšla ve Finsku již v roce 1961 v překladu Toiva Kalervy. Autorem nového překladu Čapkova díla je i tentokrát Eero Balk. Knihu znovu uvádí předmluva editorky nakladatelství Basam Books Oy Soili Takkaly.

Ve finských periodikách jsem našel pouze dvě recenze na Čapkovo dílo. Menší zájem kritiky by mohl částečně vyplývat i ze skutečnosti, že kniha ve Finsku již vyšla. Dílo i jeho překlad se setkaly u finských recenzentů s kladnou odezvou.

„S příchodem jara jsou zahrádkáři opět vidět, v létě ještě více a potom také na podzim, ale co dělá milovník zahrady v zimě? Na tuto choulostivou otázku lze nalézt odpověď ve znamenité knížečce Karla Čapka.“ Takto s jemným humorem uvádí svoji kritiku Tellervo Saukoniemi. Oceňuje především to, s jakou bezstarostností autor knihy vypráví o zahradníkově roku ve městě, o jeho myšlenkových pochodech a činnostech, které je nutno dělat na zahrádkách. Kniha je zábavnou četbou jak v horkém létě, tak i za studených zimních větrů. Potěšení najde v díle nejen zahrádkář, ale rovněž jeho blízcí, kteří se potutelně posmívají jeho nadšení. Text knihy vkusně doplňují ilustrace, které nakreslil spisovatelův bratr Josef Čapek.

V časopise *Suomen Luonto* Anu Mannonen vyzdvihuje vynikající Balkův překlad Čapkova díla a čtenářům připomíná, že poprvé kniha v originále vyšla v roce 1929. Toto klasické dílo, které mapuje roční období zahrádkáře, recenzentka oceňuje především pro jeho svěžest a hloubku.

Již páté vydání Haškova díla *Kunnon sotamies Švejkk maailmansodassa* (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války) uvedlo na trh opět nakladatelství Tammi, a to rovněž v roce 2002. Na toto vydání se mi podařilo dohledat celkem tři recenze. Tento relativně malý zájem kritiků o miláčka Finů

Švejka lze vysvětlit - alespoň částečně - právě tím, že se jedná již o páté vydání.

Petri Laukka ve své recenzi připomíná případ levicového novináře Valy, který uveřejnil v roce 1935 překlad části této knihy a později byl za to uvězněn. V závěru kritiky Laukka píše, že existují dva kvalitní překlady Švejka. Marja Helin a Tuure Lehén přeložili knihu z němčiny ve třicátých letech a na počátku devadesátých let Eero Balk převedl román přímo z češtiny.

Nakladatelství Basam Books Oy vydalo v roce 2003 román Jiřího Langera *Yhdeksän porttia* (Devět bran) v překladu Eera Balka. Dílo opět uvádí předmluva editorky Basam Books Oy Soili Takkaly, která tu píše o spisovatelově životě a díle. Čtenáři knihy jsou na konci románu k dispozici i vysvětlivky z pera překladatele. Překlad této knihy byl finančně podpořen grantem Ministerstva kultury České republiky a *FILI*, Informačního střediska finské literatury. Na vydání reagovali dva recenzenti a oba zhodnotili Langerův román kladně. Mindele London-Zweig v časopise *Hakehila* píše, že Jiří Langer se již od mládí zajímal o svůj původ. V devatenácti letech odešel na území Haliče, kde v tamější židovské komunitě poznal chasidismus. Tato zkušenost jej silně ovlivnila a po návratu do Prahy popsal Langer léta strávená v Haliči ve svém románu. Zrodilo se dílo, které líčí svět fantazie a s pochopením se pousmívá nad malostí člověka. Závěrem své kritiky Mindele London-Zweig doplňuje, že kniha Jiřího Langera v originále vyšla poprvé v roce 1938 a měla velký úspěch - než nacisté, poté co dobyli Prahu, knihu nezakázali a nezačali ji pálit na hranici.

Také Ville Keynäs se ve své recenzi o díle Jiřího Langera vyjadřuje pochvalně. Vyzdvihuje to, jak autor poutavě vypráví o nepříliš známé víře a jak líčí chasidské legendy a tradice. Keynäs rovněž oceňuje dobrý překlad Eera Balka. Závěrem recenzent připomíná, že Langer byl přítelem Kafky a obdivovatelem Freuda.

V září 2004 se na pultech finských knihkupectví objevil překlad románu Michala Viewegha *Kotiopettajan romaani* (Výchova dívek v Čechách). Knihu vydalo nakladatelství LIKE. Předmluvu napsala autorka překladu Nina

Saikkonen, která i autora knihy a jeho dílo představila ve svém článku uveřejněném v časopise *Bohemia*. V jeho závěru vyjadřuje Saikkonen názor, že je již na čase, aby Finové poznali z Čech a Moravy něco více než vynikající pivo a nová vydání děl Kafky a Čapka.

Do konce roku 2004 vyšly na Vieweghův román dvě recenze, ať to ve významných novinách *Helsingin Sanomat* a *Turun Sanomat*. Hannu Marttila považuje Michala Viewegha za novou spisovatelskou hvězdu mezinárodního významu. Kritik vidí ve Vieweghovi spisovatele, který se pohybuje v prostoru mezi „známými“ a „náhodně vydanými“ autory. *Kotiopettajan romaani* je směsí laskavé satiry a štiplavé trudnomyslnosti, tak charakteristických pro díla české literatury. Recenzent píše, že Viewegh karikuje svoji vlast, stojící na počátku kapitalismu, kdy obchod provozují jiní lidé než byznysmeni. Ředitel, který pěstuje nutrie a spekuluje s přebytečným zbožím americké armády, je postavou hodnou nejlepších tradic děl Kohoutových a Vaculíkových. Coby postmoderní autor dovede Viewegh přidat do textu citáty z jiných děl. Vyprávění je však více než pouhou parodií a směřuje k vyostřenému konci s nevyhnutelnou tragédií.

Recenzentka Amira Al Bayaty konstatuje, že se na finském knižním trhu objevuje žalostně málo děl slovanských literatur, a proto je *Kotiopettajan romaani* zajímavým počinem. Kniha je vkusnou a originální směsí sarkastické kritiky české společnosti, osobitého vyprávění okořeněného sebeironií a rovněž fikce. Amira al Bayaty přiznává, že nepochopila pointu některých z citátů a části textu psaných kurzivou, které působí poněkud rušivým dojmem. Nehledě na to si recenzentka žádá více knih tohoto formátu.

6.1.2. Tvorba Milana Kundery

V období od roku 1993 do konce roku 2004 vyšla ve Finsku Kunderova čtyři nová díla (*Kiireettömyys*, *Identiteetti*, *Petetyt testamentit*, *Tietämättömyys*), reedice nového románu *Identiteetti*, čtyři reedice jeho starší tvorby (*Romaanin taide* a tři vydání knihy *Olemisen sietämätön keveys*) a nového revidovaného vydání se dočkal román *Pila*. Přehled tvorby Milana Kundery uvádím v příloze *Bibliografie knih vydaných v letech 1993–2004* v oddílu *Beletrie*.^{8,9}

V roce 1995 vydalo nakladatelství WSOY román *Kiireettömyys* (La lenteur, česky Pomalost), který z francouzského originálu přeložila Annikki Suni. Kniha je prvním románem, který Milan Kundera napsal francouzsky. Finské recenze spatřují v Kunderově díle kritiku namířenou proti dnešní uspěchanosti, ale také proti jiným společenským nešvarům v západních zemích a především ve Francii. Všimají si spisovatelovy touhy po časech, kdy lidé nebyli sužováni rychlostí, změnami a přetechnizovaným světem. Jedním z hlavních hrdinů románu je sám Kundera, jenž v *ich*-formě vypráví jednotlivé příběhy. Recenzentka Maila-Katriina Tuominen tak vidí v Kunderovi a jeho ženě jako postavách díla vnější pozorovatele labyrintu událostí odehrávajících se v knize. Oba manželé v tomto fiktivním románovém příběhu odjíždějí do klidného prostředí starého francouzského hradu. V této souvislosti i jiní kritici připomínají, že Kundera odešel v roce 1968 ze své země do Paříže. Zámek je pro něj symbolem a kulturním kódem, který ho spojuje s krajanem Kafkou. I když Kafka není v románu *Kiireettömyys* vůbec hlavním hrdinou, jeho postava je v Kunderově příběhu přesto stále přítomna.

Identiteetti (L'identité) je druhý román, který Milan Kundera napsal francouzsky. Do finštiny jej opět přeložila Annikki Suni. Kniha vyšla v roce 1998 v nakladatelství WSOY.

Příběh francouzských manželů Chantal a Jeana Marciových vyvolal u finských kritiků převážně negativní ohlasy. Autor líčí příběh ženy Chantal, která má iluzorní problém: muži se přestali dívat na její pozadí. Ve

spisovatelově laboratoři přemýšlejí manželé o své existenci a žijí jakoby v beztřížném stavu a bez konkrétní činnosti. Kari Hotakainen ve své recenzi píše, že Kundera pozoruje manželský pár svrchu, přes jakousi skleněnou stěnu, dívá se na ně jako lékař na nedonošence, kteří bojují o svůj život. Kritik považuje tento úhel pohledu stárnoucího spisovatele na svět za nejslabší moment Kunderovy knihy.

Román *Petetyt testamentit* (Les testaments trahis) vydalo nakladatelství WSOY v roce 2001 a přeložil jej Jan Blomstedt.

Finské kritiky obecně charakterizují toto dílo jako obranu umění a umělců. Po smrti spisovatele různí nadšenci a vědci vydávají výběry jeho textů, nalezených v zásuvkách. Kundera považuje posmrtné vydávání autorových prací za stejné násilí jako jejich cenzuru.

Veijo Hietala ve své kritice souhlasí s Kunderou, který se posmívá kritikům a vědcům, například „kafkologům“, jelikož se příliš pitvají v různých literárních dílech. Bohužel Kundera se příliš pohybuje v minulosti; bylo by zajímavější znát jeho názor na interpretace děl současných autorů. Z díla *Petetyt testamentit* je patrna spisovatelova sečtělost, znalost umění, hudby a kulturních dějin.

V roce 2002 vydalo nakladatelství WSOY Kunderův román *Tietämättömyys* (L'ignorance), který přeložila opět Annikki Suni.

Dílo se setkalo u finské kritiky s poměrně velkým ohlasem. Finští recenzenti v něm spatřují pokračování Kunderových předchozích románů *Kuolemattomuus*, *Kiireettömyys* a *Identiteetti*.

Jan Forsström v recenzi připomíná, že spisovatelova předchozí kniha *Identiteetti* byla pro mnohé překvapením a snad i zklamáním. Podle názoru recenzenta navázal Kundera na svá předchozí úspěšná díla spíše románem *Kiireettömyys*.

Již z názvů jednotlivých recenzí je zřejmé, o čem autoři kritik píší. Nadpisy článků jako *Paluun vaikeus. Milan Kundera ikävöi kotiin* (Těžkost návratu. Milanu Kunderovi se stýská po domově), *Kundera palaa kotiin* (Kundera se vrací domů), *Synnyinmaa mielessä* (Rodná zem v mysli), *Paluu*

Ithakaan (Návrat na Ithaku) a *Odyseus EU:ssa* (Odysseus v EU) vypovídají, že autoři kritik se zaměřili na stěžejní myšlenku Kunderova díla: na těžkosti při návratu do rodné vlasti po dlouholetém pobytu v cizině. V recenzích kritici nastiňují románový příběh dvou emigrantů Ireny a Josefa a rovněž problémy, které je čekají v původní vlasti. Kundera je považován za člověka, který touží po domově a přemýšlí, zdali je návrat domů možný. Recenzenti ve svých kritikách popisují autorovu analýzu pojmů nostalgie a nevědomost. Tento román podle nich dokazuje, že Kundera v emigraci nezapomněl na svoji rodnou vlast. Spisovatel je považován za bezkonkurenčního znalce poměrů ve své původní vlasti v období před nástupem éry komunismu, během ní i po skončení jeho vlády.

Jukka Koskelainen spatřuje v románu *Tietämättömyys* protijed na přílišnou lásku k rodné vlasti. Nepovažuje však dílo za Kunderovo nejsilnější. Autor knihy podle kritika překvapuje čtenáře svojí chladnou analýzou a kritikou současnosti, neboť těmito prostředky chce Kundera zastřít stesk po domově.

S příběhem románu *Pila* (Žert) se mohlo finské čtenářské publikum seznámit již v roce 1974, kdy Žert vydalo nakladatelství WSOY pod názvem *Tšekkiläinen pila* (Český žert) v překladu Maire Uusitalo. Při reedici byl na přání autora knihy původní překlad Maire Uusitalo revidován včetně jeho názvu, a to podle francouzského vydání *La plaisanterie* (1985). Knihu opět vydalo nakladatelství WSOY.

Harry Forsblom v listu *Uutispäivä Demari* považuje za zbytečné měnit název díla a revidovat překlad, neboť původně přeložený text považuje za bezproblémový. Dílo pokládá za velmi kvalitní moderní román, který lze zařadit mezi vrcholná díla prózy dvacátého století. Podle Forsbloma vycházel Kundera z námětu svého Žertu i v románech *Život je jinde* a *Nesnesitelná lehkost bytí*. V článku si recenzent klade otázku, proč je Kundera tak významným evropským spisovatelem. Jednou z odpovědí je spisovatelovo postavení jako emigranta. Další odpovědi kritik hledá v samotném románu *Pila*. Kunderu nepovažuje za naivního vypravěče, nýbrž za spisovatele, který je

schopen čtenářům nabídnout románové příběhy a prožitky jednotlivých postav fundovaně.

U žádné ze čtyř reedic Kunderovy starší tvorby, ani u reedice nového díla *Identiteetti*, zmiňovaných v úvodu této kapitoly se mi nepodařilo dohledat žádnou recenzi.

6.1.3. Německy psaná literatura

Se zájmem finských nakladatelů a kritiků se setkala i tvorba světového pražského německého spisovatele židovského původu Franze Kafky. Od roku 1993 vyšlo ve Finsku šest Kafkových děl (*Oikeusjuttu*, *Amerikka*, *Kootut kertomukset*, *Linna*, *Nälkätaitelija: novelleja*, *Mies joka katosi*), po jedné reedici děl *Kootut kertomukset* a *Nälkätaitelija: novelleja* a třech reedic se dočkal román *Oikeusjuttu*. Všechna Kafkova díla jsou uvedena v příloze *Bibliografie knih vydaných v letech 1993–2004* v oddílu *Německy píšící autoři*. Převážnou část spisovatelovy tvorby vydalo nakladatelství OTAVA, po jednom titulu pak nakladatelství Tammi, Gummerus, Loisto-Otava a Seven-Otava.¹⁰

V roce 1994 vyšel v nakladatelství OTAVA román Franze Kafky *Der Prozess* (česky *Proces*) pod názvem *Oikeusjuttu*. Autorem překladu je Aarno Peromies.

Recenzent A. P. považuje Kafkův román za jedno z nejpodivnějších děl světové literatury. Kniha, která nebyla nikdy dokončena a vyšla až po autorově smrti, vzbuzuje u čtenáře otázky, na které sama neodpovídá. *Oikeusjuttu* je pokládán za jeden z nejvýznamnějších románů dvacátého století, dílo, které ještě sedmdesát let po svém vydání působí originálně, jako plné síly a svěžesti. Příběh hlavní postavy románu Josefa K. dokazuje, že na světě není nic samozřejmé. Ani fakt, že obviněnému musí být sdělen důvod obvinění.

Leena Eilittä v úvodu svého článku nazvaného *Kuka murhasi Josef K.:n?* (Kdo zavraždil Josefa K.?) hodnotí nové vydání Kafkova románu již po vizuální stránce jako lákavou knihu, z jejíž předních bílých desek se na čtenáře

dívá nápadné oko. Pokládá za politováníhodné, že se nakladatel spokojil s původním překladem z roku 1975. Navíc je v knize mnoho tiskových chyb a recenzentka v díle rovněž postrádá soupis kapitol.

V následujícím roce 1995 se na pultech finských knihkupectví objevilo páté vydání románu *Amerikka* (Amerika, česky Amerika). Knihu vydalo nakladatelství Tammi a autorkou překladu je Elvi Sinervo.

Leena Eilittä ve své recenzi píše, že Kafkův román *Amerikka* je považován za jeho nejslabší dílo. Spisovatelovu „nejistotu“ recenzentka spatřuje ve faktu, že Kafka psal dílo nadvakrát a poslední kapitolu k románu připojil ještě o dva roky později. Text románu je nejednotný a jeho stěžejní příběh tvoří osmnáct oddělených úryvků. V nepřátelském a úskočném okolí, které obklopuje hlavní postavu tohoto prvního Kafkova díla, vidí kritička prvek, který se opakuje i v pozdější autorově tvorbě.

Nakladatelství OTAVA vydalo v roce 1997 první brožované vydání Kafkova románu *Linna* (Das Schloss, česky Zámek) v překladu Aarna Peromiesea. Předchozí čtyři vydání ve vázané formě vyšla ve stejném nakladatelství v letech 1964–1990. Vzhledem k těmto předchozím vydáním finská kritika na tuto reedici téměř nereagovala - získal jsem pouze jednu recenzi. Její autor Muranen v knize nalézá Kafkův osobitý způsob vyprávění, v němž cesty románových postav nevedou kupředu. Hrdinové příběhů se spíše zaplétají do neviditelných uliček byrokracie, až jsou jí nakonec polapeni jako hmyz do síťky.

V roce 1997 vydala nakladatelství OTAVA a Loisto-Otava ve vázané, respektive brožované úpravě sebrané Kafkovy novely a povídky pod názvem *Kootut kertomukset*. Některé z nich vyšly za autorova života a některé po jeho úmrtí. Jsou řazeny chronologicky podle autorovy datace textu. Knihu redigoval Hannu-Pekka Lappalainen, který je rovněž autorem doslovu. Jednotlivé texty přeložili Aarno Peromies, Eeva-Liisa Manner, Kristiina Kivivuori a Markku Mannila.

Hannuovi Waaralovi připomíná svět vylíčený Kafkou naši současnost. Jedinec nemůže svojí vůlí ovlivnit prostředí, které je ovládáno velkými stroji a

mocnými organizacemi. V Kafkových novelách a povídkách je doslova cítit doba kinematografie a jejich četba zanechává silný vizuální vjem. Waarala cituje literárněhistorický pramen a píše, že již Kai Laitinen v roce 1958 postřehl Kafkovo spojení s filmem, především s Chaplinovým „zasněným“ vyprávěním. V této Kafkově tvorbě je přítomna stejně snivá atmosféra a stejně drásavé doteky absurdity jako v jeho románech. Kafkova jedinečná hodnota tedy spočívá v silném vizuálním výrazu jeho novel, povídek a románů. Kafkovy *Kootut kertomukset* nabízejí neobyčejný pohled do lidských tajemství a záhad, uvnitř kterých existujeme a žijeme.

V roce 1999 nakladatelství OTAVA vydalo v brožované úpravě román *Oikeusjuttu* (Der Prozess, česky Proces).¹¹ Na tento výtisk knihy jsem získal jednu recenzi s výstižným názvem *Vuosisadan romaani* (Román století). Autorka Aiino Mäki-Mantila cituje literárněhistorický pramen a píše, že Kai Laitinen pokládá toto Kafkovo dílo za největší román dvacátého století. Laitinen rovněž považuje počínání Kafkova přítele Maxe Broda za správné: Brod neuposlechl Kafkova přání a po autorově smrti jeho dílo vydal. Laitinen vidí Kafku v trojitě izolaci od okolního světa. V Praze autor náležel k židovské menšině a k německé menšině, a v osamocení duše žil rovněž v kruhu své rodiny, neboť se mezi ním a jeho otcem nacházela hluboká názorová propast. Laitinen spatřuje v Kafkovi vnímavého pozorovatele, který byl schopen předvídat budoucí hrůzné události. Román *Oikeusjuttu* je možno pokládat za předobraz totalitních režimů a jejich nesmyslnosti. Podle Laitinena byly oba zkorumpované politické systémy, Hitlerovo Německo a Stalinův Sovětský svaz, přítomné v Kafkově románu ještě dříve, než se dostaly k moci. V Hitlerově Německu byl Kafka zakázaným autorem, v Sovětském svazu nedoporučovaným. První Kafkovy texty ve finštině, které se začaly objevovat v roce 1938, byly pořízené zejména ze švédských překladů.

Ve stejném roce 1999 vychází v nakladatelství Gummerus šesté, respektive sedmé vydání Kafkova díla *Nälkätaiteilija: novelleja* (Erzählungen und kleine Prosa). Na tato vydání jsem ve finském tisku neobjevil žádnou recenzi.

V následujícím roce vychází v nakladatelství OTAVA Kafkova próza s názvem *Mies joka katosi* (Der Verschollene, česky Nezvěstný). Autorem překladu německého originálu je Markku Mannila, předmluvu napsal Otto Mattson. Mnozí z recenzentů si kladou otázku, proč vydávat „nového Kafku“, když román *Amerikka*, tedy román s téměř totožným textem vyšel ve Finsku již v roce 1965 v překladu Elvi Sinervo (viz dále). Jednu z odpovědí dává recenzent Pertti Lassila. Kritik pokládá překlad názvu jako *Mies joka katosi* za přesnější, neboť je ekvivalentem k názvu originálu *Der Verschollene*, který zvolil sám Kafka. Jazyk klasika nestárne, neplatí to však již o jazyku překladu. Přeložený text Elvi Sinervo sice ještě příliš nezastaral, nicméně Mannilova finština působí podle názoru recenze přirozeněji a moderněji. Lassila se rovněž ptá, zdali je *Mies joka katosi* tak významné dílo, že se vyplatí nový překlad vydávat. Odpovídá si kladně, a to především proto, že Mannila použil pro svůj překlad knižní výbor Josta Schillemeita z roku 1983 namísto původního vydání Maxe Broda. Texty obou verzí jsou až na nepatrné výjimky shodné, ale Schillemeitova práce je Kafkovu peru bližší. Nejpodstatnějším rozdílem románu *Mies joka katosi* oproti původnímu vydání *Amerikka* je logičtější uspořádání úryvků z autorova rukopisu na konci knihy. Po vizuální stránce se o velký rozdíl nejedná, ale po obsahové je podstatný. Perttimu Lassilovi připomíná Kafkova vypravěčská komika a fantazie spolu s výraznou vizuálností raný expresionismus, například v tvorbě Alfreda Kubina.¹² Recenzent také považuje za Kafkovu zálibu mechanismus moderní reality, v jehož zajetí lidé žijí. Společnost pracuje jako stroj, jehož rytmu a požadavkům se lidé přizpůsobují. Podle Lassily a dalších kritiků je *Mies joka katosi* záhadný a kouzelný román, takový, jakými jsou ostatně i další Kafkova díla. Tento román však obsahuje méně „kafkovské“ skličnosti a více pohádkových prvků než autorova pozdější tvorba.

Hannu Waarala vidí v novém překladu zvýrazněné některé Kafkovy charakteristické rysy, především humor a promyšlenost dialogů. Svým humorem Kafka stále silně ovlivňuje moderní literaturu, dramatiky a kinematografii. Recenzent pokládá dílo *Mies joka katosi* za velmi vizuální

román, a vyjadřuje mínění, že Kafkovým románům není cizí posunková řeč němého filmu.

V letech 2002 a 2004 vychází v nakladatelství Seven-OTAVA první, respektive druhé brožované vydání románu *Oikeusjuttu* (Der Prozess, česky Proces). V recenzi k vydání z roku 2002 si klade Päivi Sinikka Kosonen otázku, co v Kafkově díle nalezne dnešní čtenář. Odpověď by mohla podle autorky recenze znít tak, že ve světě románu můžeme nalézt absurditu dnešního světa, ve kterém jsou slova vzdálena činům a nemají žádný význam. *Oikeusjuttu* je „klasickou literaturou“, to znamená, že dílo nás neustále oslovuje a zůstává nadále živým textem. Najdeme tu něco, co vyjadřuje naše životní pocity a problémy.

Finská nakladatelství se v příslušném období zaměřila rovněž na tvorbu básníka **Rainera Marii Rilkeho**. Ve sledovaném období vyšlo šest jeho děl (jedno z nich i ve dvou úpravách), která uvádím v *Bibliografii knih vydaných v letech 1993–2004* v oddílu *Německy píšící autoři*.

Již třetího vydání se ve Finsku dočkaly v roce 1993 básně *Duinson elegiat* (*Duineser Elegien*, česky Duinské elegie). Vydalo je nakladatelství WSOY, z němčiny je přeložila básnířka Aila Meriluoto.

Kniha se nesečkala u finské kritiky s větším ohlasem - více recenzí vyšlo pravděpodobně při příležitosti minulých vydání. Recenzent Leevi Lehto považuje za ústřední téma básní *Duinson elegiat* nešťastnou lásku. V kritice cituje Rilkeho, který sám v jednom z dopisů o díle napsal, že inspiraci pro svá díla čerpá ze svého osamocení. Překlad Aily Meriluoto je v recenzi pokládán za kulturní počín.

Ve stejném roce 1993 vydává helsinské nakladatelství TAI-teos v překladu Liisy Enwald Rilkeho dílo *Kirjeitä nuorelle runoilijalle* (Briefe an einen jungen Dichter).

Helena Sinervo ve své recenzi píše, že čtenáře Rilkeho dopisy napsané Franzi Xaveru Kappusovi určitě potěší. Kritička měla možnost porovnat ve dvoujazyčné edici jazyk originálu s francouzským překladem, který byl příliš přesný. Enwaldin překlad je jiný: nesnaží se o přesnost slov, nýbrž usiluje

o dosažení Rilkeho muzikálnosti. Dílo doplňuje překladatelčina esej, která zajímavě vysvětluje základní pojmy Rilkeho poezie.

Seppo Järvinen ve své recenzi uvádí, že knihy, které by čtenář s chutí četl znovu a znovu, jsou vzácností. Dopisy Rilkeho jsou plné poezie, lze v nich nalézt tichou pokoru a - jak recenzent vlastními slovy dodává - tahy perem bez naučené nadutosti. Järvinen připomíná, že překladatelka má dlouholeté zkušenosti vědecké pracovnice. Vydavatelská politika nového malého nakladatelství TAI-teos je pružná a je tak s to vydávat skutečně významné literární perly.

Stejně nakladatelství TAI-teos vydává v roce 1997 výbor z Rilkeho díla Briefe pod názvem *Hiljainen taiteen sisin. Kirjeitä vuosilta 1900–1926*, a to opět v překladu Liisy Enwald, která je rovněž autorkou předmluvy.

Podle názoru recenzenta v deníku *Keskisuomalainen* je *Hiljainen taiteen sisin* knihou o umění, o nesnázích psaní a o životních výhrách. Dílo vede čtenáře nejen k přemýšlení, ale dopravává mu i vydatný odpočinek. U Rilkeho tvoří téma samoty podstatnou část jeho tvorby. V psaní dopisů básník nachází způsob, jak se uvolnit a soustředit svou mysl. Text je přeložen do bezchybné finštiny.

O rok později vyšlo v nakladatelství TAI-teos Rilkeho básnické dílo *Marian elämä* (Das Marien-Leben). Autorkou překladu je opět Liisa Enwald.

Tero Liukkonen považuje Rilkeho báseň *Marian elämä* za sympatické drobné dílko, které nezaslouženě upadlo téměř v zapomnění. Zdařilým finským překladem dobývá Liisa Enwald další území na poli poezie. Hannu Niklander ve své recenzi píše, že *Marian elämä* vyplňuje jednu z početných mezer v nakladatelské činnosti. Dílo je mnohem více než pouhou kuriozitou: je zobrazením jednoho ze stěžejních mýtů naší kultury.

V roce 2003 vydává nakladatelství TAI-teos Rilkeho *Sonetit Orfeukselle* (Die Sonette an Orpheus, česky Sonety Orfeovi). Autorka překladu - znovu Liisa Enwald - napsala k vydání díla také předmluvu. V jediné nalezené recenzi Janna Kantola považuje *Sonetit Orfeukselle* za dílo rovnocenné s *Duinson elegiat*. O sonetech lze říci, že „nečekaně spadly z nebes“. Básník je

napsal v tvůrčím rozohnění, všech padesát pět za jeden týden. Kantola připomíná, že Rilke sonety složil na památku úmrtí mladé tanečnice Wery Ouckamy Knoop. Finština překladu zní krásně a zvučně, překladatelka však nesleduje pouze akustičnost textu a překlad tak není homofonní.

V následujícím roce 2004 nakladatelství LIKE vydalo Rilkeho básnickou sbírku *Tahto tahtojen* (Der grosse Wille) v překladu Eve Kuismin, která také napsala k dílu předmluvu ve finském a německém jazyce. Překladatelka obdržela finanční podporu od Goetheho institutu.

Teuvo Pirhonen ve své recenzi vyzdvihuje právě překladatelku, která umožnila si Rilkeho básně přečíst i těm čtenářům, kteří němčinu neovládají. Kniha vychází ve vhodné době, neboť v roce 2004 uplynulo sto třicet let od Rilkeho narození a v roce 2006 zase uplyne osmdesát let od jeho úmrtí. Čtenář má možnost poznat i originál, neboť text básní je otištěn jak finsky, tak i německy. Recenzent dále upozorňuje, že nakladatelství LIKE vydalo dvě různé knižní verze Rilkeho sbírky. Vedle brožované úpravy vyšlo vázaně i ilustrované dílo. Autorem obrazových koláží je fotograf Juha-Pekka Ikäheimo.

6.2. Literatura pro děti a mládež

V období 1993–2004 se dostalo do rukou mladých finských čtenářů deset knih o krtečkových dobrodružstvích v překladu Kirsti Siraste a některé z těchto titulů se dočkaly i dalších vydání. Jedná se buď o zcela nové knihy, které nikdy předtím ve Finsku nevyšly, anebo o příběhy, které děti mohou znát z dřívějších finských překladů převedených z německých verzí děl (*Myyrän auto*, *Myyrä kaupungissa*). Paní Siraste překládá knihy přímo z českého jazyka.

Titul *Kuinka myyrä sai housut ja muita kertomuksia* (Jak krtek ke kalhotkám přišel) je reedicí: přeložila ho již v roce 1974 z německé verze *Wie der Maulwurf zu Hosen kam* Maija-Liisa Vuorjoki. V mnou zkoumaném období byl tento překlad reedován dvakrát (6. a 7. vydání). Knihy vydává nakladatelství Tammi za podpory českého nakladatelství Albatros. Knihy jsou tištěny v Česku, výjimkou je pouze zmiňovaný krtekův příběh *Kuinka myyrä sai housut ja muita kertomuksia*, který byl vytištěn na Slovensku.

Seznam všech vydaných knih o krtečkovi je spolu s jednou další publikací uveden v *Bibliografii vydaných knih v letech 1993–2004* v oddíle *Literatura pro děti a mládež*. Veškeré reedice stejného díla uvádím pod jednou položkou.

V roce 1999 vyšla kniha *Myyrän talvi* (Krtek v zimě), na kterou jsem neobjevil žádnou recenzi.

Hned dvou vydání v roce 1998 - a jednoho v roce 2003 - se dočkalo dílo *Myyrä ja vihreä tähti* (Krtek a zelená hvězda). Seppo Turunen v recenzi přiznává, že krtkova dobrodružství jsou pro něj novinkou. Dříve se domníval, že pročetl či alespoň prolistoval všechnu světovou dětskou literaturu. V Milerových knihách oceňuje živost příběhů, které čtenáře zavedou jednou kolem světa, jindy na nějaké zajímavé místo. Podle Turunena je stáří příběhu patrné z ne úplně moderního stylu kreseb, právě takové ilustrace však vyvolávají u dospělých příjemnou nostalgii. „Komiksové“ uspořádání knihy dodává příběhům spád. Turunen oceňuje vhodnou délku textů, přiměřenou pro malého školáka, který si už sám čte.

O rok později se na finském trhu objevila kniha *Myyrä parantaa hiiren* (Jak krtek uzdravil myšku) a v následujících letech se dočkala ještě dvou vydání. V recenzi na toto dílo Kaisa Paavilainen chválí srozumitelný jazyk krtkových příběhů a vyzdvihuje krásu a jednoduchost ilustrací. Recenzentka považuje finský překlad Kirsti Siraste za bezchybný. Na rozdíl od současné dětské literatury, ve které je často mnoho násilí, Paavilainen doporučuje krtkova dobrodružství jako výchovnou literaturu všem školákům.

V porovnání s ostatními příběhy o krtečkovi se s největším počtem ohlasů u recenzentů setkala kniha *Myyrän auto* (Krtek a autíčko). Ta vyšla také v roce 1999 a o dva roky později se dočkala druhého vydání. Anita Salmivuori ve své recenzi připomíná čtenářům, že příběhy Zdeňka Milera vycházejí na základě ilustrátorových filmů, neboli - řečeno s kritičkou krátkým „bonmotem“ - nejdříve byly dobré filmy a potom dobré knihy. Recenzentka upozorňuje, že oproti původnímu dílu *Myyrän auto*, které vyšlo ve Finsku již v roce 1962, spisovatel Eduard Petiška a výtvarník Zdeněk Miler změnili

rozvržení textu a ilustrací. Proto ti čtenáři, kteří znali původní verzi díla, nemusí hned poznat v novém vydání knihy „svůj“ text. Salmivuori zdůrazňuje, že Kirsti Siraste přeložila text z českého jazyka. Nový překlad pokládá za korektní, ale předchozí přeložený text za poetičtější. Zvláště oceňuje zářivost a zároveň měkkost barev v knižních ilustracích.

Na vydání knihy *Myyrä kaupungissa* (Krték ve městě) z roku 2000 vyšla pouze krátká noticka v časopise pro děti *Lastentarha*.

Nová verze knihy Jak krték ke kalhotkám přišel vyšla v roce 2001 pod názvem *Myyrän housut*. Recenzentka Kerttu Manninen píše, že v příběhu o krtčkových kalhotkách najdou potěšení dnešní děti stejně tak jako předtím jejich otcové. Recenzentka pokládá vzhled nového vydání oproti původní verzi z roku 1974 za estetičtější. Pouze se podivuje nad umístěním česky psané první kapitoly před finským textem. Potenciální kupující se může při pouze zběžném pohledu domnívat, že jde o knihu, která je celá napsaná v českém jazyce.

V roce 2002 se dostala do rukou finských čtenářů dvě vydání knihy *Myyrä ja kotka* (Krték a orel). Petri Pietiläinen v listu *Warkauden Lehti* oceňuje výchovné působení krtčkových příběhů. Z knihy se malí čtenáři naučí ctít přírodu a její obyvatele, vzdorovat chamtivosti a násilí, milovat přátele či být štedrým a laskavým člověkem. Text se zdá být recenzentovi poněkud monotónní a ani finský překlad se podle něj oné monotónnosti nevyhnul. Tuto drobnou „slabinu“ je možno omluvit celkově dobrým dojmem, který kniha ve čtenáři zanechá.

Z nakladatelství Tammi se v roce 2002 objevila na pultech finských knihkupectví kniha *Myyrä puhemiehenä* (Krték a maminka). K námětu příběhu má stejný kritik Petri Pietiläinen výhrady, neboť mu připadá totožný jako u předešlého krtčkovy dobrodružství z knihy *Myyrä ja kotka*. Přesto považuje recenzent krtčkovy dobrodružství za ty nejhezčí příběhy se zvířátky, jaké si lze představit. Krtčkovy příhody mají z pedagogického hlediska kladný vliv na děti. Ilustrace působí uklidňujícím dojmem a barvy vyvolají úsměv na obličejích dětí i dospělých. Ve společnosti krtka si odpočinou jak staří, tak mladí čtenáři.

Johanna Kainulainen ve své recenzi na knihu *Myyrän raketti* (Krték a raketa), která vyšla v roce 2004, čtenářům připomíná, že Zdeněk Miler nakreslil prvního krtka v padesátých letech minulého století, a že od té doby je krték stále oblíbený. Přitom příběh krtka s raketou vyšel již v roce 1965, úspěšně však odolal zubu času. Recenzentka oceňuje to, že na každé straně knihy jsou barevné ilustrace i s několika řádky textu. Kniha je vhodná pro společnou četbu rodičů a dětí, neboť si v ní rádi počtou i dospělí.

Na knihu *Myyrän puuhakirja* (Hrajeme si s krtkem), kterou nakladatelství Tammi vydalo v roce 2004, jsem nenašel žádnou recenzi.

Kritici si všímají krtkových úspěchů i mimo literaturu. Juhani Tolvanen konstatuje, že o krtkových příhodách bylo natočeno na třicet krátkých filmů, které ve Finsku vyšly na sedmi videokazetách. První díl této řady, *Kuinka myyrä sai housut*, je nejdelším a zároveň jediným filmem, kde se hovoří. Podle Tolvanena je hřejivý humor, krtčka i řady dalších sympatických postav, vhodný nejen pro nejmenší rodinné příslušníky, ale i pro jejich rodiče, o starších sourozencích malých dětí ani nemluvě. Maila-Katriina Tuominen připomíná, že dílo *Kuinka myyrä sai housut* se dočkalo také divadelní adaptace. Za nejlepší zábavu pro děti pokládá krtkova dobrodružství na videu Kaisa Paavilainen. Kreslené filmy nejsou opatřeny titulky a krték ve svých příbězích, které se odehrávají za doprovodu hudby, vždy pouze vykřikne nebo se zasměje.

Helsinské nakladatelství Lasten Keskus vydalo v roce 1993 knihu **Květy Pacovské** s názvem **KeskiYönTeatteri** (Půlnoční divadlo). Z německé verze *Das Mitternachtsspiel* ji přeložil Ilpo Tiihonen.

Autorka knihy Květa Pacovská je - vedle řady dalších ocenění za trvalý přínos na poli dětské literatury - rovněž nositelkou ceny H. C. Andersena. V říjnu 1993 navštívila Finsko, aby zde představila svoje dílo. Finští kritici knihu přijali vlídně a ocenili zejména její víceúčelovost. Knížka je určena nejen pro čtení, ale také čtenářům umožňuje vystupovat v rolích herců, kteří mohou prostřednictvím vystřižených obrázků hrát divadelní role. Kniha podněcuje ke

hře se slovy a obrázky a umožňuje hrát divadelní představení podle vlastních představ.

Problémy činil výběr tiskařského závodu pro zhotovení knihy, neboť její výroba si vyžádala mnoho ruční práce. Tradiční nakladatelství dětské literatury, zvláště finská, se této práci nechtěla ujmout. Kniha byla nakonec vytištěna v Hongkongu, neboť zde byly nejnižší výrobní náklady.

6.3. Literatura faktu

Pokud jde o českojazyčnou literaturu faktu, recenzenti reagovali na překlady knih Edy Kriseové *Václav Havel: Kirjailija ja presidentti* (Václav Havel - životopis) a Tomáše Kulky *Taide ja kitsch* (Umění a kýč). Velký zájem finských recenzentů vzbudilo dílo Miloše Formana a Jana Nováka *Otetaan hatkat* (Turnaround - a memoir, česky Co já vím?), které bylo přeloženo z anglického originálu. Mimořádný ohlas kritiky pak získaly finsky psané knihy Lieko Zachovalové *Prahan ääni a Toinen kirja Prahasta*. Několik ohlasů u recenzentů našlo z němčiny přeložené dílo Gustava Janoucha *Keskusteluja Kafkan kanssa*. Ve Finsku vyšla ještě jiná díla literatury faktu, na která kritika nereagovala. Úplný seznam vydaných knih je v příloze *Bibliografie knih vydaných v letech 1993–2004* v kapitole *Literatura faktu*.

6.3.1. Překlady českojazyčné literatury faktu

Rozporuplné ohlasy u finských kritiků vyvolala kniha Edy Kriseové *Václav Havel - kirjailija ja presidentti* (Václav Havel - životopis). Dílo vydalo v roce 1993 helsinské nakladatelství Kirjayhtymä v překladu Eera Balka.

Seppo Ylönen ve své recenzi pokládá dílo Kriseové pro náhodného čtenáře za monotónní, místy až těžko pochopitelné. Knihu doporučuje spíše přátelům Československa nebo Václava Havla, neboť v ní najdou mnoho podrobných údajů o Havlových kolezích. Recenzent uvádí, že spisovatelka podrobně líčí Havlovy rozpory s komunistickou mocí a období jeho věznění. Přiměřenou pozornost Kriseová věnuje událostem sametové revoluce v roce 1989, avšak Havlovo prezidentské období ponechala autorka na pozdější

zmapování. Recenzent vytýká Kriseové, která patřila v týdnech sametové revoluce k okruhu Havlových blízkých, značně černobílé líčení postav. Českoslovenští komunističtí vládcové byli pro spisovatelku „velkými ropuchami“, a naopak disidenti hodnými andílky. Podle Seppa Ylöнена takovýto pohled ubírá knize na věrohodnosti: podle kritikova názoru sama hlavní postava díla tak povrchní pohled na nedávnou historii Československa určitě neměla.

Rovněž Matti Inkinen píše v podobném duchu: podle jeho názoru je Kriseová schopna dobře psát a uvažovat, ale v případě této knihy ji svedl kult spisovatele-prezidenta k vyprávění s pohádkovým nádechem. Inkinen se odvolává na vlastní slova Kriseové, která přiznává, že v díle nejen nedosáhla přílišné objektivity, ale ani se o ni nesnažila. Podle autora recenze vytvořila Kriseová z Havla postavu svatého, neústupného bojovníka za svobodu, a zároveň mučedníka. Recenzent má také výhrady k příliš podrobnému líčení prezidentova mládí, ideálů jeho doby a detailní charakteristice Havlovy osobnosti na úkor vyprávění o posledních letech jeho politické kariéry. Naproti tomu recenze kladně hodnotí vyprávění Kriseové o okruhu lidí, mezi kterými Havel působil. Autorka knihy zviditelnila další významné osoby, jejichž přínos jako spisovatelů nebo disidentů byl po pádu komunismu v tehdejšímu Československu při sestavování nové demokratické vlády nenahraditelný.

Druhou českojazyčnou knihu tohoto žánru vydalo nakladatelství Taifuuni v roce 1997. Jedná se o dílo *Taide ja kitsch* (Umění a kýč) autora Tomáše Kulky v překladu Eera Balka. Autor díla tu čerpá z disertační práce, kterou obhájl na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Kimmo Sarje se ve své recenzi domnívá, že kniha může být svěžím závanem v Česku, těžko ale ve Finsku. Recenzenta udivuje vydavatelská politika nakladatelství: Sarje si klade otázku, proč Taifuuni nabízí finskému čtenáři již známé - a pochybné - angloamerické myšlenky v českém provedení. Nicméně zásluhou Eera Balka je dílo přeloženo do bezchybné finštiny.

6.3.2. Tvorba Miloše Formana

V roce 1996 vydalo helsinské nakladatelství OTAVA knihu s názvem *Otetaan hatkat* (česky Co já vím?). Dílo z anglického originálu *Turnaround – a memoir* přeložila do finštiny Eeva-Liisa Jaakkola. Autory knihy jsou Miloš Forman a Jan Novák. Novák knihu napsal, v *ich*-formě však zaznívá hlas Miloše Formana.

Na toto dílo vyšel v různých periodikách poměrně velký počet recenzí a kniha se setkala téměř ve všech z nich s kladnou odezvou. Například Hannu Waarala považuje dílo za poctivý dokument o „nepřetržité životní a filmové interakci“ hlavní postavy knihy. Dílo zároveň popisuje nesmiřitelný rozpor mezi jedincem a systémem - stalinistickým Československem. V recenzentovi Tommim Röpöttim vzbuzují nedůvěru Formanovy přesné vzpomínky na vzdálené okamžiky dětství, jinak však vyzdvihuje přínos Jana Nováka, jehož zásluhou kniha získala na dramatickosti. O-M Oinonen považuje Miloše Formana za dobrosrdečného, lidského vypravěče a poutavého analytika, který ve svých vzpomínkách nevyzdvihuje vlastní ego a neodhaluje žádné senzace. K tomu, jak Oinonen dodává, se Forman nesníží.

Podle některých kritik ztrácí kniha ke svému konci poněkud na zajímavosti. Autor článku v časopise Gloria s iniciály RL píše, že na zajímavosti ztrácí také Formanův život, neboť popis vlastního úspěchu není tak přitažlivý jako vyprávění o cestě k němu.

6.3.3. Tvorba Lieko Zachovalové

Velký zájem finské kritiky vyvolala kniha Lieko Zachovalové *Prahan ääni* (Hlas Prahy). Dílo vydalo helsinské nakladatelství Oy Edita Ab v roce 1998. Lieko Zachovalová byla pražskou dopisovatelkou finské rozhlasové stanice Yleisradio a v roce 1968 zprostředkovávala do Finska události z okupace naší země armádami Varšavské smlouvy. *Prahan ääni* je nejen knihou vzpomínek Lieko Zachovalové na období obsazení Československa vojsky cizích armád. Ve svém díle přibližuje autorka čtenářům také dobu svého dětství a mládí a situaci v Československu po komunistickém převratu v roce

1948. Recenze připomínají, že Lieko Zachovalová se narodila v roce 1927 v rodině zemědělského technika Yrjöho Leina¹³ a učitelky Alli Loviisy Simoly-Ketoly. Svého budoucího manžela, historika Marcela Zachovala, poznala Lieko Leino v Helsinkách. V roce 1948 se přestěhovala do Prahy a ve stejném roce se vdala. Lieko byla pevně přesvědčena o svých ideálech a jako studentka byla činná ve finské Akademické socialistické společnosti. Po příchodu do Československa se stala členkou komunistické strany, z které vystoupila v roce 1968 po okupaci naší vlasti.

Recenzent Jorma Blomqvist se společně s některými z dalších kritiků podivuje nad tím, že kniha o událostech v Československu končí již v roce 1970. Klade si otázku, zdali je důvodem spěch autorky či její pud sebezáchovy. Podle názoru recenzenta by si zasloužilo pozornost i následující období let sedmdesátých a osmdesátých. Nejsou důležité pouze historické mezníky československé historie let 1948, 1968 a 1989, ale rovněž například i život v období hluboké „normalizace“, a v tomto případě také účast Lieko Zachovalové na této době a autorčin názor na ní. Pia Hyötynen ve své recenzi považuje text knihy za přesný a objektivní, hodný profesionální redaktorky. Autorka díla nezakrývá své chyby, nepřikrášluje, nepřekrucuje. Kniha podrobně popisuje dané období a spisovatelka text ožívuje vlastními názory a rovněž dopisy a články, jež v té době napsala. Sama autorka knihy přiznává, že by se dílo nezrodilo bez mírného nátlaku nakladatele. V dosavadním životě napsala vždy nanejvýš patnáctistránkovou zprávu: pochybovala tak o tom, zdali se dokáže soustředit na práci takového rozsahu.

Ti, kdo v knize *Prahan ääni* postrádali pokračování životních osudů a názorů Lieko Zachovalové, se jich dočkali v dalším díle této reportérky a spisovatelky. V roce 2000 vydalo opět nakladatelství Oy Edita Ab knihu *Toinen kirja Prahasta* (Druhá kniha z Prahy). Recenzenti reagovali na vydání tohoto díla v mnohem menší míře než na předchozí knihu *Prahan ääni*. Tarja Passi informuje, že v celém Finsku známá reportérka Lieko Zachovalová napsala své druhé dílo, ve kterém líčí více než padesát let strávených v Československu. Úhel pohledu autorky knihy je jedinečný, tak jako samotné

dílo, neboť prostřednictvím spisovatelky se finský čtenář může seznámit se skutečným životem za železnou oponou. Kari Tapio se ve své recenzi pozastavuje nad rozsahem knihy: podle jeho názoru mohla autorka text poněkud zhustit. Zvláště těžkopádně působí první část knihy, kde se střídají dlouhé citáty z rozhovorů pořizovaných pro stanici Yleisradio s dopisy napsanými matce. Podle názoru recenzenta je však čtenářovi za trpělivost při čtení odměnou humor a chuť do života, kterých je vyprávění Zachovalové plné. Tapio dále uvádí, že u příležitosti vydání knihy *Toinen kirja Prahasta* se setkala Lieko Zachovalová ve Finsku se svým nevlastním bratrem Ollem Leinem.¹⁴ Ten sám přiznává, že se oba nevlastní sourozenci do devadesátých let setkávali jen velmi zřídka, a dodává, že nikdy nebyl Lieko v Praze navštívit. Recenzent se v závěru kritiky zmiňuje o přání Lieko Zachovalové napsat knihu o životě v Česku devadesátých let.

6.3.4. Německy psaná literatura faktu

Nakladatelství WSOY vydalo v roce 1995 knihu s názvem *Keskusteluja Kafkan kanssa* (Gespräche mit Kafka). Autorem knihy je Gustav Janouch a z německého originálu text přeložil do finštiny Kyösti Kiiskinen. Janouch se narodil roku 1903 ve městě Marburg an der Draussa. Vyrůstal v Praze a studoval jak zde, tak i v Lokti a ve Vídni. Ve své české vlasti proslul jako skladatel zábavné hudby a autor mnoha knih, které pojednávají o hudbě a hudebnících. Zemřel v Praze v roce 1968. Finský čtenář se v úvodu knihy rovněž dozví, že Janouch miloval literaturu, a Franze Kafku poznal jako sedmnáctiletý hoch prostřednictvím svého otce. Později Kafka s Janouchem chodili na společné procházky Prahou. Na základě těchto setkání a rozhovorů při nich vedených Janouch později napsal své vzpomínky.

Jan Blomstedt ve své recenzi píše, že Janouch na sebe vzal stejnou roli jako kupříkladu Eckermann u Goetha a písemně zaznamenal vzácné postřehy, které mu Kafka ústně sdělil. Janouchovo dílo zůstává cennou pokladnicí pro všechny zájemce o Kafku i důležitým dobovým dokumentem. Vlastní vydání knihy ve Finsku lze považovat za fenomén. Bohužel ve finském překladu místy

zůstaly stopy po německém originálu. I Leena Eilittä ve své kritice děkuje nakladateli za vydání tohoto dlouho očekávaného díla a překladateli za zdařilý překlad. Podle Leeny Tuomely toto dílo bezpochyby patří k základním literárním pramenům, které pojednávají o Kafkovi. Janouch sice poněkud autora glorifikoval, jeho obraz je ale humánní a lidský.

7. Shrnutí: Analýza vydávání a recepce české literatury ve Finsku

Politika vydávání je ovlivněna velkým počtem vnějších skutečností, které na vlastní literatuře nezávisí. V následujících kapitolách analyzuji několik faktorů, které ve Finsku ve sledovaném období ovlivnily, ať více či méně, vydávání děl české literatury.

7.1. Vliv překladatelů

V tomto oddíle analyzuji jen českojazyčnou beletrii a dětskou literaturu.

Překladatel ovlivňuje své okolí a to ovlivňuje překladatele. Jedná se o kontinuální interakci, a proto překladatel po celou dobu své činnosti musí vnímat své okolí a jeho proměny. Dále hraje roli fakt, že překlady krásné literatury jsou vzhledem k originální verzi v jistém ohledu jiná díla, a proto se stejná tvorba překládá znovu. Potřeba nových překladů pramení ze skutečnosti, že kvalita v minulosti pořizovaných překladů nemusí být nejlepší a že použitý jazyk stárne.

Období devadesátých let ve Finsku znamená zásadní změnu spolupráce mezi překladateli a nakladatelstvími. Překlady jednotlivých titulů si již výhradně neobjednává nakladatel. U tzv. malých jazyků v současnosti zejména překladatel nabízí k vydání knihy, jež si sám vybral. Sám také kontaktuje autora, o jehož dílo má zájem. Překladatel tzv. malých jazyků musí mít též přehled o literatuře, kterou překládá. Je nutné udržovat kontakty s organizacemi spisovatelů či samotnými spisovateli a organizacemi vlastnícími autorská práva, sídlícími v zemích, z jejichž jazyků jsou případné překlady pořizovány.

Přestože je čeština tzv. malý jazyk, překládalo z něj ve Finsku vždy několik překladatelů. V minulosti byli kupříkladu činnými překladateli Leo Bessonoff či Hannu Ylilehto. Dnes je z finských překladatelů z češtiny nejznámější a nejaktivnější **Eero Balk**. Z tvorby českojazyčné beletrie, která vyšla ve Finsku od roku 1993, Balk přeložil osm děl. Nakladatelství Basam

Books Oy nabídlo Balkovi k překladu knihu Karla Čapka *Puutarhurin vuosi* (Zahradníkův rok), román Jiřího Langera *Yhdeksän porttia* (Devět bran) a prózu Jiřího Weila *Tähti sydämellä* (Život s hvězdou). Od nakladatelství Taifuuni přišla nabídka na překlad Nerudova díla *Prahalaistarinoita* (Povídky malostranské).

Eero Balk nabídl k vydání nakladatelství Taifuuni romány Alexandry Berkové *Magoria - tarina suuresta rakkaudesta* (Magorie aneb Příběh velké lásky) a *Uskollisen Reppanan kärsimykset* (Utrpení oddaného Všiváka), Vladimíra Macury *Kansalainen Monte Cristo* (Občan Monte Christo) a Jana Pelce *Tarinoita aikuisille* (... a povídky aneb sexuální mizérie a jiné story). Jak mně Balk osobně sdělil, vybíral si ta díla, jež podle jeho přesvědčení byla „silná“.

Podle Balka vzbuzují jím přeložené knihy ve Finsku malou pozornost. Naproti tomu je váženým člověkem v zemi, jejíž literaturu překládá do finštiny. Balk píše, že neslyšel o jediném překladateli z angličtiny do finštiny, který by dostal literární cenu USA či Velké Británie nebo byl v kontaktu s vládními představiteli těchto zemí. Pro překladatele tzv. malých jazyků toto tak vzácné není.¹⁵

Dalším finským překladatelem je **Markku Tuiskula**, který nabídl nakladatelství LIKE k vydání romány Ladislava Klímy *Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset* (Utrpení knížete Sternenhocha) a *Loistava Nemesis* (Slavná Nemesis).¹⁶

Zatím poslední přeložený titul, Vieweghův román *Kotiopettajan romaani* (Výchova dívek v Čechách), převedla z češtiny do finštiny **Nina Saikkonen**. Ta nabídla překlad k vydání nakladatelství LIKE, které nabídku akceptovalo a knihu v roce 2004 vydalo. Po dobrých zkušenostech hodlá Nina Saikkonen spolupracovat s nakladatelstvím LIKE i v budoucnosti.

Od poloviny devadesátých let překládá krtkova dobrodružství z češtiny **Kirsti Siraste**, která je od poloviny roku 1995 v důchodu a žije ve městečku Sippola na jihu Finska.¹⁷ Pro překlady dětské literatury ji nakladatelství Tammi doporučil dnes již zesnulý rozhlasový redaktor Max Rand. Paní Siraste

považuje knihy o krtkovi dnes již za klasickou literaturu. V článku *Menevä myyrä* (Úspěšný krtek) píše, že mnozí lidé se podivují nad tím, že ji přitahuje překládání dětských knih stejně tak jako překlady literatury pro dospělé.¹⁸ Podle jejího mínění byla devadesátá léta pro překlad krtkových dobrodružství vhodnou dobou. I děti potřebují kvalitní literaturu, soudí Siraste.

Závěrem lze tedy konstatovat, že při uvádění nových překladů českojazyčné beletrie na finský knižní trh je důležitá aktivita překladatele. Ve Finsku vyšlo od roku 1993 jedenáct nových překladů tohoto žánru. Z tohoto množství nabídli překladatelé nakladatelstvím k překladu sedm knih, pouze čtyři tituly si objednala nakladatelství sama.

7.2. Vliv nakladatelství

Kromě již uvedeného vlivu překladatelů závisí také vydavatelská politika na samotných nakladatelstvích. Velmi významnou roli zde hraje faktor ekonomický. V tržním hospodářství se nakladatel zajímá o to, zda bude kniha prodejná a nakolik bude úspěšná.

V této kapitole mapují především nakladatelství, která vydávají překlady česky psané literatury.

Během osmdesátých let minulého století byla ve Finsku založena řada menších nakladatelství. Ta se specializovala na „okrajovou“ literaturu, kterou velká finská nakladatelství jako WSOY, OTAVA, Tammi či Gummerus nevydávala. K těmto menším nakladatelstvím patřilo také SN-kirjat, založené v roce 1988. Záslouhou tohoto nakladatelství se Finové mezi jiným seznamovali s prvními ohlasy na situaci v období sovětské perestrojky, neboť SN-kirjat vydávalo díla například Michaila Bachtina, Jurije Lotmanova, Borise Uspenského, tedy sovětských autorů, kteří byli doma před příchodem glasnosti zakázáni. Kromě sovětských spisovatelů najdeme v edičních plánech nakladatelství SN-kirjat i díla autorů z jiných zemí tzv. „východní Evropy“. Tak mohli finští čtenáři poznat staronové či nové literární proudy z Československa, Polska, Ukrajiny, Maďarska, Estonska či Litvy. V roce 1990 bylo SN-kirjat koupeno nakladatelstvím Tammi a název SN-kirjat se změnil na

Kustannus Oy Orient Express. V následujícím roce se Sovětský svaz rozpadl a Tammi nakladatelství Kustannus Oy Orient Express zrušilo.

V dubnu 1992 bylo založeno nakladatelství Taifuuni. Vzniklo z potřeby nadále přibližovat finským čtenářům literaturu a kulturu těch evropských zemí, které nebyly ve Finsku příliš známy. Taifuuni vydávalo beletrii, cestopisy, detektivní romány či literaturu faktu spisovatelů bývalého východního bloku, ale též autorů z Rakouska a Švýcarska. Od doby svého založení do roku 2000 vydalo Taifuuni téměř sto titulů. Největší počet děl vyšel na počátku činnosti nakladatelství, ke konci devadesátých let se pak množství vydaných titulů pohybovalo jen mezi čtyřmi až pěti knihami ročně. Podle vyjádření bývalé provozní ředitelky Taifuuni Marji Mäenpää nenaplnilo nakladatelství optimistická očekávání, která do něj vkládali zejména jeho zakladatelé v prvních letech jeho činnosti. „Okrajová“ literatura byla totiž ve Finsku vždy závislá na různých podporách. Navíc v roce 1992 byly zkráceny finanční dotace finským knihovnám, což mělo za následek postupné omezení nákupu nových titulů. Marja Mäenpää nehodnotí situaci na poli překladů českojazyčné beletrie v rámci svého bývalého nakladatelství optimisticky. Na můj dotaz ohledně nákladu vydaných překladů česky psané tvorby a úspěšnosti prodeje těchto knih mně sdělila, že Taifuuni vydalo od každého titulu 800–1000 exemplářů. Ty byly ke konci roku 2004 již vyprodány, avšak více než jedna polovina z těchto knih byla prodána se slevou. Částka získaná z prodeje se tak pohybovala pod výrobními náklady na knihu. Od 1. června 2004 se Taifuuni, při zachování svého názvu, stalo součástí nakladatelství LIKE.

LIKE patřilo počátkem devadesátých let minulého století rovněž mezi menší nakladatele. Postupně se však objem vydávaných titulů výrazně zvýšil a z LIKE se stalo středně velké nakladatelství: kupříkladu v roce 1998 vydalo něco mezi sedmdesáti a osmdesáti tituly. V roce 1999 se pak LIKE stalo co do počtu vydaných finských překladů krásné literatury pro dospělé třetím největším nakladatelstvím ve Finsku.

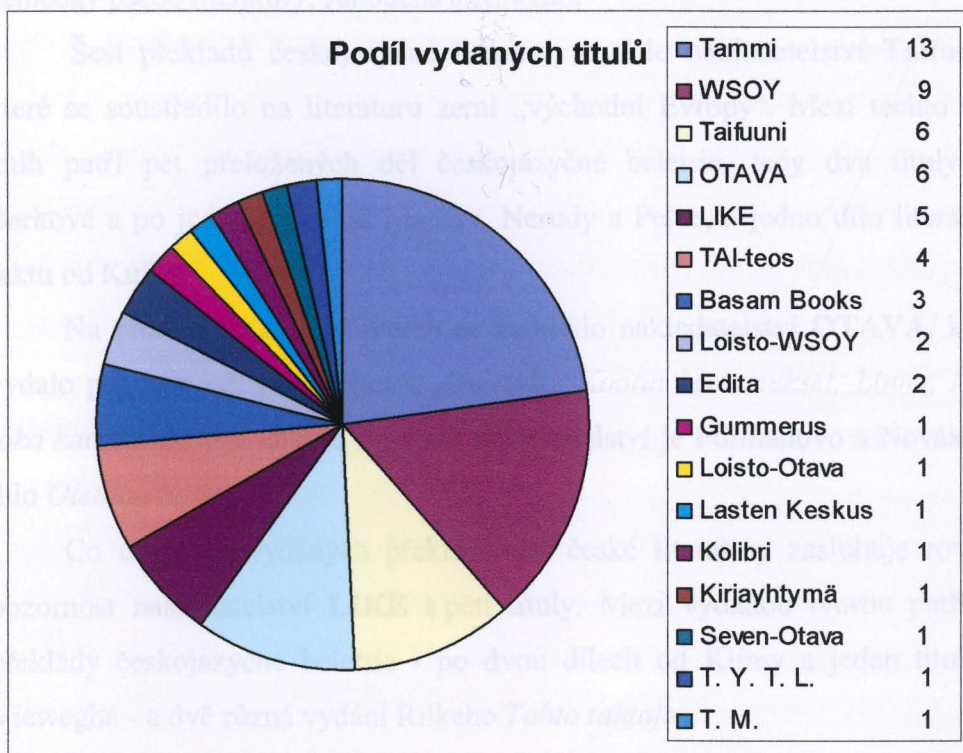
Čtyři nejznámější finská nakladatelství, WSOY, OTAVA, Tammi a Gummerus, založila v říjnu 2000 společnost s názvem Taskukirja LOISTO Oy.

Ta vydává v brožované úpravě knihy, které v minulosti vydala ve vázané podobě zmíněná zakládající nakladatelství. Ročně Taskukirja LOISTO Oy uvádí na trh přes sto nových brožovaných vydání. Od přelomu tisíciletí vychází brožovaná díla z nakladatelství OTAVA pod hlavičkou Seven.

Helsinské nakladatelství TAI-teos založené v roce 1992 vydává poezii a krátké prózy.

Podíl finských nakladatelství na vydaných titulech české literatury

Následující kruhový diagram znázorňuje podíl finských nakladatelství na všech vydaných titulech, tj. titulech, které jsou uvedeny v *Prílohách* v kapitole *Bibliografie knih vydaných v letech 1993–2004*. U knih, které byly poprvé vydány před rokem 1993, počítám rovněž první reedici z období mého výzkumu jako samostatné dílo (např. *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa*, *Romaanin taide* nebo *Kuinka myyrä sai housut ja muita kertomuksia*). Reedice knih prvně vydaných v období let 1993–2004 neuvádím (např. *Myyrän auto*, *Myyrä ja kotka*). Do počtu však zahrnuji knihy stejného titulu, které vyšly vedle vázané rovněž v brožované úpravě (např. *Identiteetti a Oikeusjuttu*) v nakladatelstvích s jiným názvem (viz bibliografie). Ve sloupci u grafu jsou uvedena jednotlivá nakladatelství s počtem vydaných titulů.

T. Y. T. L. – Tampereen yliopiston taideaineiden laitos

T. M. – Tampereen museo

Jediná kniha, která byla přeložena do finštiny a nevyšla ve finském nakladatelství, je *Praha - historiallinen kaupunki* (Praha - historické město). Tento titul vydalo pražské nakladatelství V Ráji, a proto ho v grafu neuvádím.

Diagram ukazuje, že nejvíce titulů, a to třináct, vydalo nakladatelství **Tammi**. Mezi tato díla patří jedenáct knih pro děti a mládež (krtečkova dobrodružství), Haškův román *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* a Kafkovo dílo *Amerikka*. Ve vydávání dětské literatury navázalo Tammi na šedesátá léta minulého století.

S devíti tituly se mezi přední vydavatele české literatury řadí také největší finské nakladatelství **WSOY**. To se zaměřilo v drtivé většině na Kunderovu tvorbu, ze které vydalo sedm titulů. Důvodem je fakt, že tento autor patří mezi světově uznávané spisovatele. Další dvě knihy jsou překlady německy psané literatury; Janoucha a Rilkeho.

Šest překladů českojazyčné literatury vydalo nakladatelství **Taifuuni**, které se soustředilo na literaturu zemí „východní Evropy“. Mezi těchto šest knih patří pět přeložených děl českojazyčné beletrie, tedy dva tituly od Berkové a po jedné knize od Macury, Nerudy a Pelce, a jedno dílo literatury faktu od Kulky.

Na překlady Kafkovy tvorby se zaměřilo nakladatelství **OTAVA**, které vydalo pět jeho děl (*Oikeusjuttu*, *Amerikka*, *Kootut kertomukset*, *Linna*, *Mies joka katosi*). Šestou knihou z tohoto nakladatelství je Formanovo a Novákovo dílo *Otetaan hatkat*.

Co do počtu vydaných překladů děl české literatury zasluhuje rovněž pozornost nakladatelství **LIKE** s pěti tituly. Mezi vydanou tvorbu patří tři překlady českojazyčné beletrie - po dvou dílech od Klímy a jeden titul od Viewegha - a dvě různá vydání Rilkeho *Tahto tahtojen*.

Malé nakladatelství **TAI-teos** se soustřeďuje na Rilkeho poezii. Vydalo čtyři díla tohoto autora.

Na prezentaci české literatury ve Finsku se rovněž podílí nakladatelství **Basam Books Oy**, které vydalo tři přeložené knihy. Jedná se o nový překlad

Čapkova díla *Puutarhurin vuosi*, Langerův román *Yhdeksän porttia* a Weilovu knihu *Tähti sydämellä*.

Z výše uvedených poznatků lze konstatovat následující: Odhlédneme-li od děl Kundery, dětské literatury, a částečně též od titulů německy píšících autorů, je pro vydávání české literatury důležitá existence především malých či středně velkých tzv. alternativních nakladatelství.

7.3. Vliv historicko-politických událostí

Významnou roli hraje také politická situace v zemi, odkud literární dílo pochází, i v zemi, do jejíhož jazyka je přeloženo. Obecně se dá o překládání literárních děl říci, že se děje v daném čase a prostoru a je cíleno určitému okruhu čtenářů. Tyto okolnosti ovlivňují rozhodování překladatele, nakladatele i samotný konečný překlad.

Události na konci osmdesátých let a v devadesátých letech minulého století zásadním způsobem změnilly mapu Evropy. Sovětský svaz se rozpadl, na jeho území vznikly samostatné státy, z nichž největší je Rusko, a země bývalého „východního bloku“ se osvobodily od vládnoucí úlohy komunistické strany. Válka, která po jedno desetiletí zuřila na Balkáně, donutila mnoho lidí opustit své domovy a hledat útočiště také ve Finsku. To se v roce 1995 stalo členem Evropské unie, což pro obyvatelstvo země vytvořilo novou hospodářskou i politickou realitu. Všechny tyto změny měly a mají rovněž vliv na práci překladatelů.

V komunistickém Československu bylo obtížné navázat kontakt s autorem samizdatové literatury, jehož dílo si finský překladatel případně vybral. Jedním z důvodů byl ten, že sám spisovatel se bál provokace ze strany tajné policie, a proto se většinou zdržoval jakýchkoliv telefonických kontaktů. Osobní styk byl problematický, neboť finští překladatelé neměli dostatek finančních prostředků k uskutečňování cest za těmito autory. Totéž platilo pro tamější malá nakladatelství, a velcí nakladatelé zase neprojevovali o tyto spisovatele příliš velký zájem. Přes československé úřady nebyla cesta v podstatě možná, neboť autoři samizdatu pro ně oficiálně neexistovali.

Svržením vlády komunistické strany v tehdejším Československu na konci osmdesátých let problémy s navazováním kontaktů se spisovateli odpadly, což je důležité pro nový charakter spolupráce mezi jednotlivými subjekty, který právě v následných devadesátých letech prodělal podstatnou změnu (viz kapitola 7. 1. Vliv překladatelů).

7.4. Další vlivy

Kromě již uvedených vlivů je vydavatelská politika ovlivněna řadou dalších faktorů, z nichž významnou úlohu hraje finanční situace. Častou náповědou pro rozhodování ohledně vydání či nevydání určitého díla je finským nakladatelům přijetí české tvorby v zahraničí, ale i na českém trhu.

V tomto oddíle se soustředuji především na českojazyčnou literaturu (zpracovanou v kapitole 6.1.1.).

Zařadit knihu do edičního plánu nakladatelství není snadné. Velká nakladatelství nedůvěřují vlastním schopnostem k posuzování knih a spoléhají se na ohlasy z jiných zemí.¹⁹ Jde o to, že pokud kniha vyjde nejdříve například v angličtině, usnadňuje to nakladatelům rozhodování o jejím vydání a dílo tak má větší šanci se objevit na pultech finských knihkupectví.²⁰ V tomto ohledu jsou pružnější menší nakladatelství, ovšem z jejich strany je zase „problematická“ výše honoráře za překlad knihy. V této situaci musí překladatel zvážit, vyplatí-li se mu tří- až čtyřměsíční práce, která není dobře finančně ohodnocena. Situace je ztížená také v tom ohledu, že ve finských nakladatelstvích není zaměstnán redaktor, který by sledoval aktuální českou literaturu. Nakladatelé vydají dílo mnohdy až tehdy, když autor knihy obdrží mezinárodní ocenění.

Například Nina Saikkonen nabídla v polovině devadesátých let finským nakladatelstvím WSOY, OTAVA a Tammi k vydání Lustigovu knihu se židovským námětem Modlitba pro Kateřinu Horowitzovou. Uvedená nakladatelství odmítla dílo vydat z obavy, že o titul mezi finskými čtenáři bude malý zájem. A to i vzdor tomu, že Arnošt Lustig je autor dobře známý v USA i ve Velké Británii.

Poslední vydaná kniha, Vieweghův román *Výchova dívek v Čechách*, je příkladem toho, že roli při výběru knižních titulů k překladům hraje také věk autora knihy. Finská nakladatelství mají zájem o knihy spisovatelů mladší generace, kteří mohou oslovit své čtenáře-vrstevníky i ve Finsku. Tito autoři mohou rovněž přijet na prezentaci své osoby a svého díla do země, kde jejich překlad vyšel. Proto se Nina Saikkonen rozhodla pro knihu Michala Viewegha. Při výběru díla nebylo zanedbatelné, že spisovatelova tvorba našla velký ohlas i mezi českými čtenáři.

Významnou roli ve vydavatelské politice hrají rovněž finanční podpory jednotlivých institucí ve formě **grantu**. K vydání překladů české literatury přispěly následující instituce:

Ministerstvo kultury České republiky podpořilo překlad Povídek malostranských a románů *Devět bran* a *Život s hvězdou*. Překlady knih *Devět bran*, *Občan Monte Christo* a *Výchova dívek v Čechách* vyšly s podporou **FILI** (Informační středisko finské literatury). **Irene ja Kalevi Sorsan rahasto** (Fond Ireny a Kaleviho Sorsových) se podílel na překladu románu *Slavná Nemesis*. Nadace **Suomen Kirjasäätiö** podpořila vydání Povídek malostranských.²¹

Z těchto fakt vyplývá, že překlady českojazyčné literatury potřebovaly finanční dotaci v převažující většině. Z deseti zcela nových titulů to bylo šest děl, dvě z nich získala dotaci dokonce od dvou institucí. Eero Balk mně osobně sdělil, že finanční příspěvek pro překlad díla může sám poměrně snadno získat, ale začínající překladatel takovou možnost bohužel nemá.

7.5. Počet recenzí v tiskovinách

V této kapitole se zabývám recenzemi na všechna díla české literatury, která jsou uvedena v *Přílohách* v oddíle *Bibliografie vydaných knih v letech 1993—2004*. Všechny sebrané recenze jsou k dispozici v *Přílohách* v kapitole *Seznam recenzí knih českých autorů přeložených do finštiny*. V počtu recenzí jsou zahrnuty i kritiky týkající se knih vydaných před rokem 1993, avšak uveřejněné v mnou sledovaném období (např. děl *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* nebo *Kuolemattomuus*).

Na následujícím grafu jsou uvedena periodika, která v daném období uveřejnila tři a více recenzí. Hranici počtu třech recenzí jsem zvolil z toho důvodu, že jednu nebo dvě kritiky uveřejnilo velké množství periodik, které by nebylo možno graficky znázornit v přehledné podobě.

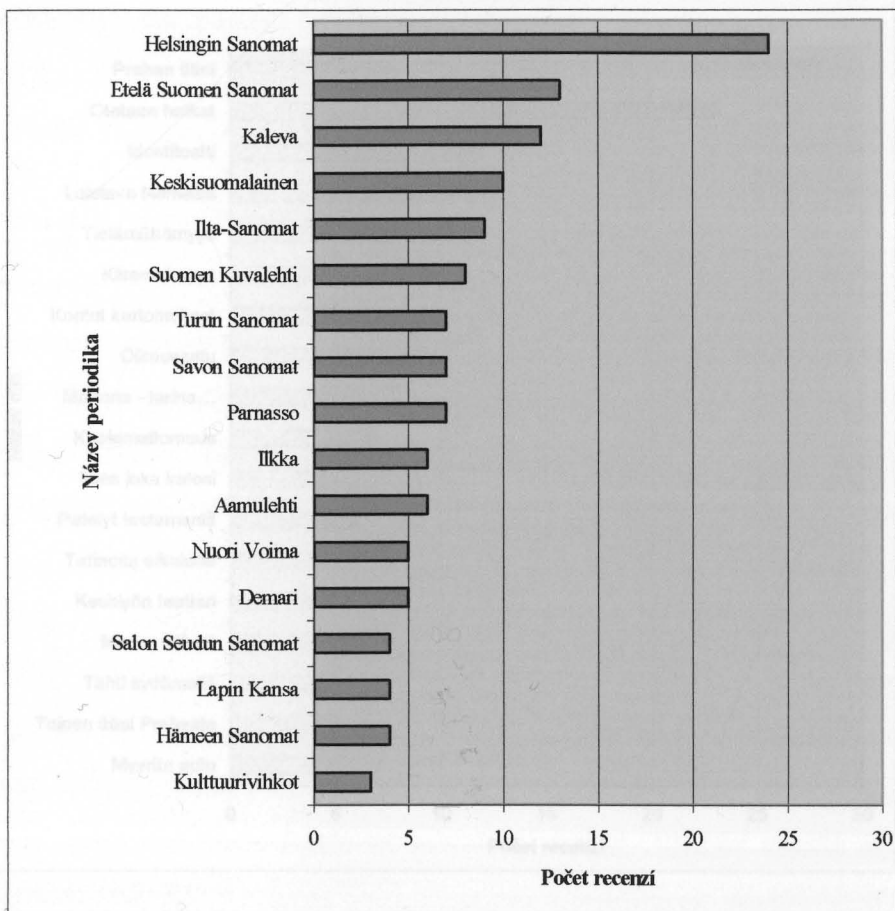
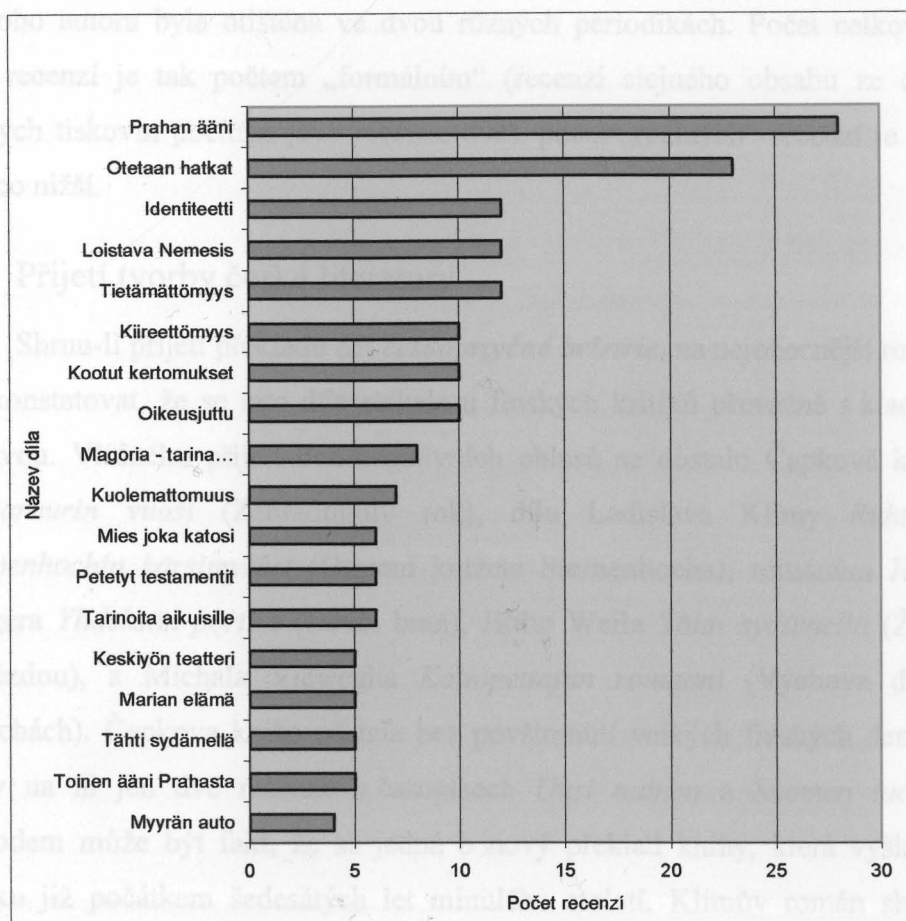

Diagram ukazuje, že se výraznou měrou na vydávání recenzí podílel deník *Helsingin Sanomat*. Dvacet čtyři uveřejněných kritik v tomto periodiku představuje téměř deset procent ze všech 250 vydaných recenzí. Větší počet kritik vydaly ještě deníky *Etelä-Suomen Sanomat*, *Kaleva* a *Keskisuomalainen*, a to v počtu větším než deset.

Druhý graf uvádí knižní tituly, na které vyšlo pět a více recenzí. Hranici počtu pěti recenzí jsem opět zvolil z důvodu přehledného grafického zobrazení.

Z diagramu je patrné, že s mimořádnou odezvou se u finských kritiků setkala kniha Lieko Zachovalové *Prahan ääni* s počtem dvaceti osmi recenzí. Značný ohlas mezi recenzenty našlo také Formanovo a Novákovo dílo *Otetaan hatkat* (Turnaround - a memoir), na které vyšly dvacet tři kritiky. Velkému zájmu kritiků se těší rovněž Kunderova tvorba. Shodný počet dvanácti ohlasů vyšel na romány *Identiteetti* (L'identité) a *Tietämättömyys* (L'ignorance).

Z překladů českojazyčné beletrie vyšlo nejvíce recenzí na román Ladislava Klímy *Loistava Nemesis* (Slavná Nemesis), a to rovněž dvanáct. Větší počet kritik se objevilo také na román Berkové *Magoria - tarina suuresta*

rakkaudesta (Magorie aneb Příběh velké lásky), na který reagovalo osm recenzentů.

Při svém výzkumu jsem se setkal také s případy, kdy stejná recenze od jednoho autora byla otištěna ve dvou různých periodikách. Počet celkových 250 recenzí je tak počtem „formálním“ (recenzi stejného obsahu ze dvou různých tiskovin počítám jako recenze dvě), počet „reálných“ recenzí je tedy o něco nižší.

7.6. Přijetí tvorby české literatury

Shrnu-li přijetí překladů děl *českojazyčné beletrie*, na nejobecnější rovině lze konstatovat, že se tato díla setkala u finských kritiků převážně s kladnou odezvou. Vlídneho přijetí bez negativních ohlasů se dostalo Čapkově knize *Puutarhurin vuosi* (Zahradníkův rok), dílu Ladislava Klímy *Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset* (Utrpení knížete Sternenhocha), románům Jiřího Langera *Yhdeksän porttia* (Devět bran), Jiřího Weila *Tähti sydämellä* (Život s hvězdou), a Michala Viewegha *Kotiopettajan romaani* (Výchova dívek v Čechách). Čapková kniha zůstala bez povšimnutí velkých finských deníků: vyšly na ni jen dvě recenze v časopisech *Uusi nainen* a *Suomen luonto*. Důvodem může být fakt, že se jedná o nový překlad knihy, která vyšla ve Finsku již počátkem šedesátých let minulého století. Klímův román sklidil kladný ohlas zejména v recenzi Saiji Sillanpää a její článek otiskly hned dvě finská periodika - *Itä-Hame* a *Vapaa Ajattelija*. Velké deníky neotiskly recenze na dílo Jiřího Langera: po jedné kritice vydal časopis *Hakehila* a dvouměsíčník *Johnny Kniga kertoo*. Naopak pěti recenzí se dočkal Weilův román a jedna z nich vyšla také v deníku *Helsingin Sanomat*. Na Vieweghovu knihu reagovali dva recenzenti ve velkých denících *Helsingin Sanomat* a *Turun Sanomat*.

Ve třech recenzích sklidilo pozitivní reakce páté vydání románu Jaroslava Haška *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války) z roku 2002. Toto dílo bylo recenzováno hlavně u příležitosti předchozích vydání. Ke knize Vladimíra Macury

Kansalainen Monte Cristo (Občan Monte Christo) zaujali kritici ve čtyřech nalezených recenzích spíše neutrální postoj.

Román Alexandry Berkové *Magoria - tarina suuresta rakkaudesta* (Magorie aneb Příběh velké lásky) se setkal převážně s kladným přijetím. Zdrženlivější postoj zaujal Antti Majander v kritice uveřejněné v deníku *Helsingin Sanomat*. Z dalších finských tiskovin uveřejnil rovněž recenzi na tento román kupříkladu časopis *Suomen Kuvalehti*. Téměř bez povšimnutí finských recenzentů zůstal druhý román Berkové *Uskollisen Reppanan kärsimyksen* (Utrpení oddaného Všiváka). Jediná recenze sice vyšla v deníku *Helsingin Sanomat*, bohužel spíše s negativním ohlasem. Druhé knize od Ladislava Klímy *Loistava Nemesis* (Slavná Nemesis) se dostalo dvanácti recenzí, což je největší počet ohlasů na přeložená díla českojazyčné beletrie vůbec. Recenze vyšly také v deníku *Helsingin Sanomat* a v časopise *Suomen Kuvalehti*. Román *Loistava Nemesis* se však již neseťkal u finské kritiky s tak kladnou odezvou jako první Klímovo dílo *Ruhtinas Sternenhochin kärsimyksen*. Nerudovo dílo *Prahalaistarinoina* (Povídky malostranské) se setkalo ve čtyřech nalezených kritikách s vesměs pozitivními reakcemi. Renomé díla pokazila negativní recenze Jana Blomstedta uveřejněná opět v deníku *Helsingin Sanomat*. Většinou negativní ohlasy sklídila Pelcova kniha *Tarinoita aikuisille* (... a povídky aneb sexuální mizérie a jiné story).

U finských kritiků získala bezesporu velký ohlas *tvorba* světoznámého spisovatele **Milana Kundery**. Svědčí o tom nejen počet vydaných titulů a množství publikovaných recenzí, ale i skutečnost, že Kunderovy knihy vydává největší finské nakladatelství WSOY. Recenze vyšly v řadě novin a časopisů, včetně největšího finského periodika *Helsingin Sanomat*. Nejvíce recenzí, a to dvanáct, jsem objevil na Kunderova díla *Tietämättömyys* (L'ignorance) a *Identiteetti* (L'identité). Na pozdější reedici knihy *Identiteetti* již recenzenti nereagovali. Na rozdíl od románu *Tietämättömyys* a dalších Kunderových děl, které ve Finsku vyšly od roku 1993, se kniha *Identiteetti* setkala s převážně negativními ohlasy recenzentů. Z důvodu předchozích vydání nereagovali

kritici na reedice knih *Romaanin taide* (Umění románu) a *Olemisen sietämätön keveys* (Nesnesitelná lehkost bytí).

Z oblasti česky psané **literatury pro děti a mládež** zaznamenávají ve Finsku novou vlnu zájmu příběhy o krtečkovi. Tato postavička českého výtvarníka Zdeňka Milera přináší radost dětem v celé Evropě již od šedesátých let minulého století a do Finska se poprvé dostala v podobě sekundárních překladů z němčiny. O její oblibě mezi finskými čtenáři svědčí rovněž skutečnost, že knihy opět, jako v šedesátých letech, vydává velké nakladatelství Tammi. Kritiky si všimly téměř všech krtkových příhod, které vyšly ve druhé polovině devadesátých let a na přelomu tisíciletí. Především v souvislosti s vydáním reedice knihy *Kuinka myyrä sai housut ja muita kertomuksia* (Jak krtek ke kalhotkám přišel) si recenzenti všímají krtkových úspěchů i v oblasti filmu a divadelní tvorby. Bez ohlasů recenzentů zůstala kniha *Myyrän talvi* (Krtek v zimě) a poslední krtkův příběh *Myyrän puuhakirja* (Hrajeme si s krtkem), který vyšel teprve na podzim v roce 2004. Na knihách oceňují kritici hlavně jejich celkový vzhled, jasnost a jemnost barev. Všímají si rovněž pedagogického působení krtkových dobrodružství na děti. Rovněž s pozitivními ohlasy se setkala ve všech pěti vydaných recenzích kniha Květy Pacovské *KeskiYönTeatteri* (Půlnoční divadlo).

Pozornost kritiků vzbuzují také **překlady Kafkovy a Rilkeho** německy psané literatury. Z Kafkovy tvorby nejvíce recenzenti reagovali na díla *Kootut kertomukset* a *Oikeusjuttu* (Der Prozess). Na každou z obou knih jsem našel shodně deset ohlasů. Kafkova tvorba se setkala převážně s kladnou odezvou. Výhrady zazněly v recenzi Leeny Eilittä na Kafkův román *Amerikka*. Vzhledem k mnoha předchozím vydáním nereagovali recenzenti na Kafkovu knihu *Nälkätaiteilija: novelleja* (Erzählungen und kleine Prosa). Rilkeho dílo je finskými kritiky vysoce ceněno: neobjevil jsem na ně žádný negativní ohlas.

Z **literatury faktu** vzbudilo velký zájem recenzentů vydání Formanovy a Novákovy knihy *Otetaan hatkat* (Turnaround - a memoir, česky Co já vím?). Ve všech nalezených dvaceti třech recenzích kritici hodnotili dílo vesměs kladně. Z celkově dobrého dojmu neubírají ani výhrady, které zazněly

v některých recenzích. S mimořádně velkým počtem pozitivních ohlasů se u finských kritik setkala kniha Lieko Zachovalové *Prahan ääni*. Na knihu Edy Kriseové zazněly od finských kritik kladné i záporné ohlasy.

7.7. „Výběr“ české literatury

V této kapitole vyhodnocuji výběr přeložené zejména českojazyčné literatury v období 1993–2004.

Česká literatura ve Finsku vychází v podobě beletristických děl, literatury pro děti a mládež či literatury faktu. Do finštiny se překládají nejen českojazyčné knihy, ale také francouzsky, německy nebo anglicky psaná literatura, která může být považována z důvodů uvedených v kapitole 1. Úvod také za literaturu českou. Úplný seznam všech vydaných nových knih i reedici je k dispozici v *Přílohách* v kapitole *Bibliografie knih vydaných knih v letech 1993–2004*.

Pro finského čtenáře je zajisté přínosem, že se mohl poprvé seznámit s překlady českojazyčné tvorby Alexandry Berkové, Ladislava Klímy, Jiřího Langera, Vladimíra Macury, Jana Nerudy, Jana Pelce, Michala Viewegha a Jiřího Weila. Potěšilo ho nové vydání Čapkovy knihy a s úspěchem se shledala další reedice Haškova románu *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Naproti tomu byly z českojazyčné prózy zcela opomenuty kupříkladu české detektivní romány. Finský překladatel Leo Bessonoff mně osobně sdělil, že čtenářské publikum ve Finsku tento žánr skutečně postrádá. Před rokem 1993 se mohli finští čtenáři s tímto druhem literatury seznámit například v překladu knihy Josefa Škvoreckého *Luutnantti Borůvkan murheet* (Smutek poručíka Borůvky).²² Od tohoto autora se od roku 1993 neobjevila na pultech finských knihkupectví ani další díla. Zcela opomenuta zůstala tvorba Pavla Kohouta, Ludvíka Vaculíka, Bohumila Hrabala a dalších autorů, jejichž díla vycházela v předchozím období. Jak již bylo zmíněno, pokračuje tradice vydávání literatury pro děti a mládež v podobě krtečkových dobrodružství. Stejně tak jako před rokem 1993 vychází ve Finsku i nadále Kunderova tvorba.

Jedná se nejen o reedice autorových starších děl, ale i o překlady jeho nové tvorby – tentokrát z francouzsky psaných originálů.

U literatury faktu lze kladně hodnotit vydání díla Kriseové *Václav Havel: Kirjailija ja presidentti* (Václav Havel - životopis), Formanovy a Novákovy knihy *Otetaan hatkat - elokuvaohjaajan muistelmat* (Turnaround - a memoir, česky Co já vím?) a díla Lenky Fárové a Auli Kulkki-Nieminen *Švejk tekee toisin*.

Srovnáme-li počet vydaných titulů české literatury za uplynulých dvanáct let s téměř stejně dlouhým obdobím od roku 1981 do konce roku 1992, dojdeme k závěru, že počet vydaných děl v obou časových periodách je přibližně stejný. V období mezi roky 1993–2004 vyšlo ve Finsku čtyřicet tři titulů a od roku 1981 do roku 1992 čtyřicet pět děl. V tomto počtu jsou zahrnuty rovněž reedice. Vezmeme-li v úvahu pouze nová díla, která ve Finsku předtím ještě nevyšla, nebo nové překlady děl - například Čapkovu knihu *Puutarhurin vuosi* (Zahradníkův rok) - bez dalších reedic, získáme následující údaje: v letech 1993–2004 vyšlo ve Finsku dvacet sedm titulů a v předcházejícím období dvacet pět děl. Údaje o počtu vydaných knih před rokem 1993 čerpám z knihy *Švejk tekee toisin*, kde není zpracována německy psaná literatura, a proto ji zde nesrovnávám. Nezabývám se rovněž literaturou faktu. Naopak zahrnuji Kunderovu tvorbu, ačkoliv spisovatel již píše francouzsky.

Nezanedbatelnou roli v prezentaci české literatury ve Finsku hrají rovněž přeložené ukázky z tvorby českých autorů a články o českých spisovatelích, které vychází v časopisech a novinách. Úplný seznam těchto ukázek je k dispozici v *Přílohách* v kapitole *Seznam překladů z české literatury uveřejněných v časopisech, v denním tisku (1993–2004) a v knize „Kadonnutta kahvilaa etsimässä“* a v kapitole *Články o českých autorech ve finském tisku*. Nalezl jsem celkem sedmdesát osm ukázek²³ z tvorby českých autorů. Z těchto článků jich největší počet uveřejnil časopis *Bohemia*, a to v počtu čtyřicet osm. Další ukázky vyšly v časopisech *Nuori Voima*, *Kulttuurivihkot*, *Parnasso* a *Horisont*. Úryvky z tvorby českých autorů vycházely rovněž v knize

Kadonnutta kahvilaa etsimässä. Ve finském tisku jsem našel dvacet pět článků o českých autorech. Nejvíce jich uveřejnil znovu časopis *Bohemia*, a to deset. Soustředil jsem se zejména na tvorbu a autory českojazyčné literatury.

7.8. Závěr

Porovná-li vydávání českojazyčné beletrie ve Finsku a finské tvorby u nás, je zřejmé, že se do rukou českých čtenářů dostává více finských překladů než naopak. Jen v roce 2004 vyšly v Česku knihy Arta Paasilinny *Zajícův rok* (*Jäniksen vuosi*) v překladu Jana Petra Velkoborského, Leeny Krohn Durman (*Datura*) a Hannua Raittily *Canal Grande* (*Canal Grande*), obě v překladu Vladimíra Piskoře. Naopak ve stejném roce vyšel ve Finsku pouze Vieweghův román *Výchova dívek v Čechách*. Rovněž není bez zajímavosti, že se v anketě o nejoblíbenější knihu obyvatel České republiky umístilo na šestém místě dílo Miky Waltariho *Egypt'an Sinuhet* (*Sinuhe, egyptiläinen*) a sám autor je desátým nejoblíbenějším spisovatelem mezi českými čtenáři.

Počet vydaných překladů děl české literatury ve Finsku potvrzuje všeobecné tvrzení finských překladatelů a knihovníků, že česky psaná literatura, respektive její překlady nemají mezi finským čtenářským publikem takový zvuk. Renomé mají knihy světově proslulého Milana Kundery (*WSOY*), knihy o krtečkovi (*Tammi*) a z německy psané literatury díla Franze Kafky (*OTAVA*) nebo Rainera Marii Rilkeho (*TAI-teos*). Tento fakt potvrzuje skutečnost, že pokud nemá autor úspěch jinde v zahraničí, možnost vydání jeho tvorby ve Finsku je malá nebo i velmi malá.

Najít všechny faktory, které by zajistily úspěšnou budoucnost překladů českých děl ve Finsku, není snadné. Výběr díla a jeho pozdější úspěch u čtenářů je ovlivněn více okolnostmi najednou. Nabízí se otázka, zda by renomé překladů českojazyčné literatury neposílilo vydávání dalších děl v devadesátých letech ve Finsku již opomenutých autorů, jakými jsou například Ludvík Vaculík, Josef Škvorecký a další. Pozitivním příkladem může být Haškův román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, který vyšel ve Finsku v několika reedicích.

Poznámky

1) Práce zahrnuje výsledky části projektu univerzity v Tampere. Studie vyšla knižně jako součást publikace s názvem *Švejk tekee toisin* od autorek Lenky Fárové a Auli Kulkki-Nieminen.

2) Osnova pro školy turkuské diecéze.

3) Sylvie Richterová působí od roku 1973 v Institutu slovanské filologie na univerzitě v Římě.

4) Libuše Moníková zemřela v roce 1998.

5) Zmíněné reedice Haškova románu *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* (4. a 5. vydání) uvádím v této bibliografii pod jednou položkou.

6) V roce 1994 vyšla ještě jedna recenze na vydání Haškova románu z roku 1992, který je mimo relevantní období pro mou DP. Recenzent Jorma Heinonen tu uvádí, že „Dobry voják Švejk“ je Finům známý již řadu let rovněž z televize. Domnívá se, že až Balkův překlad je tím jediným pravým „Dobrym vojákem Švejkem“. Balkův jazyk podle Heinonena podněcuje čtenářskou zvědavost a je schopen vyjádřit nuance příběhu.

7) Titul *Tarinoita aikuisille*, v doslovném překladu *Příběhy pro dospělé*.

8) Dvě ze zmíněných reedic Kunderova románu *Olemisen sietämätön keveys* (8. a 9. vydání) uvádím v této bibliografii pod jednou položkou.

9) V roce 1993 vyšly ještě recenze na knihu Milana Kundery *Kuolemattomuus* (Nesmrtelnost), která byla ve Finsku vydána již v roce 1992. Pekka Vartiainen ve své recenzi čtenářům připomíná, že před čtrnácti lety Milan Kundera vydal román *Naurun ja unohduksen kirja* (Kniha smíchu a zapomnění), který ho zařadil mezi nejznámější evropské autory. Kritik si všímá zřetelného rozdílu mezi románem *Kuolemattomuus* a Kunderovými předchozími romány. Kundera v tomto románu již nepíše o své původní domovině, Československu, a konečně se dostal do období, kdy na ni přestal myslet. Místo Prahy a porobené vlasti se teď v jeho myšlích nachází Paříž a Evropa.

V roce 1994 byla publikována jedna recenze na Kunderova díla *Naurun ja unohduksen kirja* (Kniha smíchu a zapomnění) a *Naurettavien rakkauksien kirja* (Směšné lásky), která vyšla před rokem 1993.

10) Zmíněné reedice Kafkových děl *Nätkätaiteilija: novelleja* (6. a 7. vydání) a *Oikeusjuttu* (1. a 2. vydání v Seven-Otava) uvádím v této bibliografii pod jednou položkou.

11) Jedná se o stejné vydání jako roku 1994, avšak v jiné - brožované úpravě.

12) Alfred Kubin, rakouský malíř, ilustrátor a spisovatel původem z Litoměřic.

13) Yrjö Leino byl členem finské komunistické strany a vykonával ve finské vládě v letech 1945–1948 funkci ministra vnitra.

14) Olle Leino, který bydlí ve Švédsku, je redaktor a spisovatel. Oba sourozenci mají společného otce Yrjöho Leina.

15) Eero Balk je držitelem ceny Premia Bohemica a Ceny města Havlíčkova Brodu.

16) Markku Tuiskula chtěl původně překládat tvorbu Ivana Klímy, ale autorská práva byla příliš drahá.

17) Ve finských překladech knih o krtečkovi se objevují také místní slova (např. *räähkälintu*, *unkeellinen*) z okolí Sippoly, kde Kirsti Siraste bydlí. Nejen děti, ale také nakladatel ocení, když se v dětských knihách objevují slova, která nejsou zcela obvyklá.

18) Kirsti Siraste přeložila mimo jiné díla Milana Kundery, Pavla Kohouta či Václava Havla.

19) Jedná se převážně o Švédsko či anglicky a německy mluvící země.

20) Například knihy Bohumila Hrabala se dostaly na finský trh až po svém úspěchu v německých a anglických překladech.

21) Překlad německy psaného Rilkeho díla *Der grosse Wille* vznikl za přispění Goetheho institutu.

22) Přeložila Kirsti Siraste, Porvoo, Helsinky, Juva, WSOY 1992.

23) Do položky Torberg zahrnuji dvanáct položek dílčích.

Seznam pramenů

Použitá literatura

- AHONEN, S.: *Lukuretki itään*. Kulttuurivihkot, 2000, č. 3–4, s. 42.
- ANÝŽ, D.: *Finští nakladatelé jsou k českým knihám opatrní*. Bohemia, 1997, č. 1, s. 26.
- BALK, E.: *Kadonneita kirjailijoita etsimässä*. Internetové stránky, 1991.
- BALK, E.: *Harvinaisista kielistä kääntäminen on onnenkauppaa*. Lumooja, 2003, č. 1, s. 24, 26.
- BALK, E.: *Tereza Boučková Mukkulassa*. Bohemia, 1995, č. 2, s. 4.
- BALK, E. – KÄRKKÄINEN, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*. Helsinki, Otava 2000.
- FÁROVÁ, L. – NIEMINEN, A. - K.: *Švejk tekee toisin*. Tampere: TYJ 1996.
- FÁROVÁ, L.: *Česko-finské kulturní vztahy*. In: E. Jutikkala - K. Pirinen, *Historie Finska*. Praha, Lidové noviny 2001.
- HAARALA, R. a kol.: *Suomen kielen perussanakirja* 1.–3. osa. Helsinki, Edita Oyj. 2001.
- IHONEN, M. – KOIVULA, H.: *Kirjaimia kiikarissa: näkymiä eurooppalaiseen kirjallisuuteen*. Tampere. Tampere University Press 2001. (2. vydání).
- KARPATSKÝ, D.: *Malý labyrint literatury*. Praha, Albatros 1997.
- KORHONEN, R.: *Like pääsi piiriin*. Talouselämä, 1998, č. 2, s. 48.
- LILIUS, P.: *Käännöskirjallisuus 1600- ja 1700-luvun Suomessa*. In: O. Paloposki – H. Makkonen-Craig, *Käännöskirjallisuus ja sen kritiikki*. Ammattikielten ja kääntämisen opintokokonaisuus (AKO). Helsinki, Helsingin yliopisto 2000.
- MÄENPÄÄ, M.: *Taiifuuni*. Kirjakatsaus, 2004, č. 15, s. 20.

- MÄENPÄÄ, M.: *Taifuuni*. Kirjakatsaus, 2004, č. 15, s. 20.
- PAASONEN, U.: *Käännöskirjaa valitsemassa*. Diplomová práce. Univerzita Tampere 2001.
- RIIKONEN, H. K.: *Käännöskritiikin historiasta: suuntaviivoja ja esimerkkejä* (In: O. Paloposki – H. Makkonen-Craig. *Käännöskirjallisuus ja sen kritiikki*. Ammattikielten ja kääntämisen opintokokonaisuus (AKO). Helsinki, Helsingin yliopisto 2000.
- SAXELL, J.: *Kustantamokenttä meni uusiksi*. Kultturivihkot, 2000, č. 3–4, s. 39.
- TAMMINEN, M.: *Ketkä ovat Tsekin kirjallisuuden J. L. Runeberg, Aleksis Kivi, Hannu Salama ja Rosa Liksom?* In: M. Ihonen – H. Koivula: *Kirjaimia kiikarissa: näkymiä eurooppalaiseen kirjallisuuteen*. Tampere. Tampere University Press 2001. (2. vydání).
- TEVA, T.: *Kääntäjä yhteiskunnan ytimessä*. In: R. Oittinen – P. Mäkinen, *Alussa oli käänös*. Tampere, Tampere University Press 2003.
- VARPIO, Y.: *Kirjallisuuskritiikki Suomessa*. Helsinki, Kirjastopalvelu Oy 1982.
- VARPIO, Y.: *Reseptiotutkimus ja muita artikkeleita*. Tampere. Tampereen yliopiston Jäljennepalvelu 1982.
- VAVERKA, D.: *Piinattu kirjallisuus*. Nuori voima, 1995, č. 2, s. 26–27.

Použité databáze

Aleksi: <http://www.btj.se/prodinfo/databas/aleksi/appl/startSf.html> (kotimainen artikkeliviite tietokanta)

Arto: <http://arto.linneanet.fi/> (uusien kotimaisten artikkeleiden viitetietokanta)

Fennica: <http://fennica.linneanet.fi> (Suomen kansallisbibliografia)

HelMet: <http://www.helmet.fi/> (aineistohaku – Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunginkirjastot)

Helsingin kirjasto: <http://www.lib.hel.fi/>

Linda: www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/linnea/LINDA.htm (yliopistokirjastojen yhteistietokanta)

Unesco kirja- ja lehtitilastot: <http://www.uis.unesco.org>

Seznam příloh

Bibliografie knih vydaných v letech 1993–2004	78
Beletrie	78
Literatura pro děti	82
Literatura faktu	83
Seznam recenzí knih českých autorů přeložených do finštiny	85
Beletrie	85
Literatura pro děti	96
Literatura faktu	98
Seznam překladů z české literatury uveřejněných v časopisech, v denním tisku (1993–2004) a v knize <i>Kadonnutta kahvilaa etsimässä</i>	103
Články o českých autorech ve finském tisku	111

Bibliografie knih vydaných v letech 1993–2004

Beletrie

Díla českojazyčná a francouzskojazyčná díla Milana Kundery

- BERKOVÁ, Alexandra: *Magoria – tarina suuresta rakkaudesta* (Magorie aneb Příběh velké lásky). Přeložil a doslov napsal Eero Balk. Helsinki, Taifuuni 1994.
- BERKOVÁ, Alexandra: *Uskollisen Reppanan kärsimyksen* (Utrpení oddaného Všiváka). Přeložil Eero Balk. Helsinki, Taifuuni 1997.
- ČAPEK, Karel: *Puutarhurin vuosi* (Zahradníkův rok). Přeložil Eero Balk. Helsinki, Basam Books 2002. Předmluvu napsala Soili Takkala (Basam Books).
Dřívější vydání: Přeložil Toivo Kalervo. Hämeenlinna, Karisto 1961.
1. vydání. (2. vydání 1984).
- HAŠEK, Jaroslav: *Kunnon sotamies Švejk maailmansodassa* (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války). Překlad Eero Balk. Helsinki, Tammi 2002. 5. vydání. Vysvětlivky napsal Eero Balk. (4. vydání 1997).
- KLÍMA, Ladislav: *Ruhtinas Sternenhochin kärsimyksen*. (Utrpení knížete Sternenhocha). Přeložil Markku Tuiskula. Helsinki, LIKE 1994.
- KLÍMA, Ladislav: *Loistava Nemesis* (Slavná Nemesis). Přeložil Markku Tuiskula. Helsinki, LIKE 1999.
- KUNDERA, Milan: *Romaanin taide* (česky Umění románu). Přeložili (z francouzského originálu *L'art du roman*) Jan Blomstedt a Riikka Stewen. Porvoo, Helsinki, Juva, WSOY 1993. 2. vydání.
- KUNDERA, Milan: *Kiireettömyys* (česky Pomalost). Přeložila (z francouzského originálu *La lentueur*) Annikki Suni. Porvoo, Helsinki, Juva, WSOY 1995.

- KUNDERA, Milan: *Olemisen sietämätön keveys* (Nesnesitelná lehkost bytí). Z rukopisu přeložila Kirsti Siraste. Porvoo, Helsinki, Juva, WSOY 1996. 9. vydání. Předmluvu napsal Jan Blomstedt. (8. vydání 1994).
- KUNDERA, Milan: *Identiteetti*. Přeložila (z francouzského originálu *L'identité*) Annikki Suni. Porvoo, Helsinki, Juva, WSOY 1998.
- KUNDERA, Milan: *Petetyt testamentit. Esseitä*. Přeložil (z francouzského originálu *Les testaments trahis*) Jan Blomstedt. Porvoo, Helsinki, Juva, WSOY 2001.
- KUNDERA, Milan: *Olemisen sietämätön keveys* (Nesnesitelná lehkost bytí). Z rukopisu přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Loisto-WSOY 2002. 10. vydání. Předmluvu napsal Jan Blomstedt.
- KUNDERA, Milan: *Tietämättömyys*. Přeložila (z francouzského originálu *L'ignorance*) Annikki Suni. Porvoo, Helsinki, Juva, WSOY 2002.
- KUNDERA, Milan: *Pila* (Žert). Helsinki, Juva, WS Bookwell OY 2003. Přeložila Maire Uusitalo (Hilkka Lindroos-Čermáková).
Dřívější vydání: *Tšekkiläinen pila*. Porvoo, Helsinki, WSOY 1974.
- KUNDERA, Milan: *Identiteetti*. Přeložila (z francouzského originálu *L'identité*) Annikki Suni. Helsinki, Loisto-WSOY 2004. 2. vydání. (WSOY 1. vydání 1998).
- LANGER, Jiří: *Yhdeksän porttia* (Devět bran). Přeložil a vysvětlivky napsal Eero Balk. Helsinki, Basam Books Oy 2003. Předmluvu napsala Soili Takkala (Basam Books Oy).
- MACURA, Vladimír: *Kansalainen Monte Cristo* (Občan Monte Christo). Přeložil Eero Balk. Helsinki, Taifuuni 1995.
- NERUDA, Jan: *Prahalaistarinoita* (Povídky malostranské). Přeložil a vysvětlivkami doplnil Eero Balk. Helsinki, Taifuuni 2000.
- PELC, Jan: *Tarinoita aikuisille*. (...a povídky aneb sexuální mizérie a jiné story). Přeložil Eero Balk. Helsinki, Taifuuni 2000.

WEIL, Jíří: *Tähti sydämellä* (Život s hvězdou). Přeložil a vysvětlivky napsal Eero Balk. Helsinki, Basam Books Oy 2001. Předmluvu napsala Soili Takkala (Basam Books Oy).

VIEWEGH, Michal: *Kotiopettajan romaani* (Výchova dívek v Čechách). Přeložila a předmluvu napsala Nina Saikkonen. Helsinki, LIKE 2004.

Německy píšící autoři

KAFKA, Franz: *Oikeusjuttu* (česky Proces). Přeložil (z německého originálu Der Prozess) Aarno Peromies. Helsinki, Otava 1994.

KAFKA, Franz: *Amerikka* (česky Amerika). Přeložila (z německého originálu Amerika) Elvi Sinervo. Helsinki, Tammi 1995. 5. vydání.

KAFKA, Franz: *Kootut kertomukset*. Přeložili Aarno Peromies, Eeva-Liisa Manner, Kristiina Kivivuori, Markku Mannila. Sestavil a doslov napsal Hannu-Pekka Lappalainen. Helsinki, Otava 1997.

KAFKA, Franz: *Linna* (česky Zámek). Přeložil (z německého originálu Das Schloss) Aarno Peromies. Helsinki, Otava 1997. 1. (brožované) vydání.

Dřívější (vázané) vydání: 1. a 2. vydání 1964, 3. vydání 1975, 4. vydání 1990.

KAFKA, Franz: *Nälkätaiteilija: novelleja*. Přeložili (z německého originálu Erzählungen und kleine Prosa) Aarno Peromies, Eeva-Liisa Manner a Kristiina Kivivuori. Jyväskylä, Gummerus 1999. 7. vydání. Předmluvu napsal Kai Laitinen. (6. vydání 1999).

KAFKA, Franz: *Oikeusjuttu* (česky Proces). Přeložil (z německého originálu Der Prozess) Aarno Peromies. Helsinki, Otava 1999.

KAFKA, Franz: *Mies joka katosi* (česky Nezvěstný). Přeložil (z německého originálu Der Verschollene) Markku Mannila. Helsinki, Otava 2000. Předmluvu a doslov napsal Otto Mattsson.

- KAFKA, Franz: *Kootut kertomukset*. Přeložili Aarno Peromies, Eeva-Liisa Manner, Kristiina Kivivuori, Markku Mannila. Sestavil Hannu-Pekka Lappalainen. Helsinki, Loisto-Otava 2001. 2. vydání. Doslov napsal Hannu-Pekka Lappalainen. (Otava 1. vydání 1997).
- KAFKA, Franz: *Oikeusjuttu* (česky Proces). Přeložil (z německého originálu Der Prozess) Aarno Peromies. Helsinki, Seven-Otava 2004. 2. vydání (Seven-Otava 1. vydání 2002).
- RILKE, Rainer Maria: *Duinon elegiat* (Duinské elegie). Přeložila (z německého originálu Duineser Elegien) Aila Meriluoto. WSOY, Helsinki 1993. 3. vydání.
- RILKE, Rainer Maria: *Kirjeitä nuorelle runoilijalle*. Přeložila (z německého originálu Briefe an einen jungen Dichter) a předmluvu napsala Liisa Enwald. Helsinki, TAI-teos 1993.
- RILKE, Rainer Maria: *Hiljainen taiteen sisin. Kirjeitä vuosilta 1900—1926*. Sestavila, přeložila (z německého originálu Briefe) a předmluvu napsala Liisa Enwald. Helsinki, TAI-teos 1997.
- RILKE, Rainer Maria: *Marian elämä*. Přeložila (z německého originálu Das Marien-Leben) Liisa Enwald. Helsinki, TAI-teos 1998.
- RILKE, Rainer Maria: *Sonetit Orfeukselle* (česky Sonety Orfeovi). Sestavila, přeložila (z německého originálu Die Sonette an Orpheus) a předmluvu napsala Liisa Enwald. Helsinki, TAI-teos 2003.
- RILKE, Rainer Maria: *Tahto tahtojen*. Přeložila (z německého originálu Der grosse Wille) a předmluvu napsala Eve Kuismín. Helsinki, LIKE 2004. Brožované vydání.
- RILKE, Rainer Maria: *Tahto tahtojen*. Přeložila (z německého originálu Der grosse Wille) a předmluvu napsala Eve Kuismín. Helsinki, LIKE 2004. Vázané, ilustrované vydání.

Literatura pro děti

- MILER, Zdeněk – HERCÍKOVÁ, Iva – PETIŠKA, Eduard: *Kuinka myyrä sai housut ja muita kertomuksia* (Jak krtek ke kalhotkám přišel). Do finštiny přeložila (z německé verze *Wie der Maulwurf zu Hosen kam*) Maija-Liisa Vuorjoki. Helsinki, Tammi 1997. 7. vydání.
(6. vydání 1996). Tištěno na Slovensku.
- MILER, Zdeněk – DOSKOČILOVÁ, Hana: *Myyrän talvi* (Krtek v zimě). Přeložila Kirsti Zkraste. Helsinki, Tammi 1999.
- MILER, Zdeněk – NOVOTNÝ, J. A.: *Myyrä kaupungissa* (Krtek ve městě). Přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Tammi 2000.
- MILER, Zdeněk – PETIŠKA, Eduard: *Myyrän auto* (Krtek a autíčko). Přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Tammi 2001. 2. vydání.
(1. vydání 1999).
- MILER, Zdeněk – DOSKOČILOVÁ, Hana: *Myyrä puhemiehenä* (Krtek a maminka). Přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Tammi 2002.
- MILER, Zdeněk – DOSKOČILOVÁ, Hana: *Myyrä ja kotka* (Krtek a orel). Přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Tammi 2002. 2. vydání.
(1. vydání 2002).
- MILER, Zdeněk – PETIŠKA, Eduard: *Myyrän housut* (Jak krtek ke kalhotkám přišel). Přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Tammi 2003. 2. vydání
(1. vydání 2001).
- MILER, Zdeněk – DOSKOČILOVÁ, Hana: *Myyrä parantaa hiiren* (Jak krtek uzdravil myšku). Přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Tammi 2003. 3. vydání. (1. vydání 1999, 2. vydání 2001).
- MILER, Zdeněk – DOSKOČILOVÁ, Hana: *Myyrä ja vihreä tähti* (Krtek a zelená hvězda). Přeložila (z německé verze) Mervi Jalo. Helsinki, Tammi 2003. 3. vydání. (1. vydání 1998, 2. vydání 1998).

MILER Zdeněk: *Myyrän raketti* (Krték a raketa). Přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Tammi 2004.

MILER, Zdeněk – MÜLLER, Ondřej – TATÍČKOVÁ, Irena: *Myyrän puuhakirja* (Hrajeme si s krtkem). Přeložila Kirsti Siraste. Helsinki, Tammi 2004.

PACOVSKÁ, Květa: *KeskiYönTeatteri*. Přeložil (z německého originálu *Mitternachtsspiel*) Ilpo Tiihonen. Helsinki, Lasten Keskus Oy 1993. Tištěno v Hongkongu.

Literatura faktu

FÁROVÁ, Lenka – NIEMINEN, Auli Kulkki: „Švejk tekee toisin“: *suomalais-tšekkiläiset kirjallisuussuhteet*. Tampere. Tampereen yliopiston taideaineiden laitos 1996.

FORMAN, Miloš – NOVÁK, Jan: *Otetaan hatkat — elokuvaohjaajan muistelmat* (česky Co já vím?). Přeložila (z anglického originálu *Turnaround - a memoir*) Eeva-Liisa Jaakkola. Helsinki, Otava 1996.

ČÍHAŘ, Jiří: *Jokamiehen kalakirja: makean veden kalat* (Ryby sladkých vod). Přeložili Ismo Nuuja a Risto Palokangas. Helsinki, Kolibri 1993.

JANOUCHE, Gustav: *Keskusteluja Kafkan kanssa*. Přeložil (z německého originálu *Gespräche mit Kafka-Aufzeichnungen und Erinnerungen*) Kyösti Kiiskinen. Porvoo, Helsinki, Juva, WSOY 1995.

KRISEOVÁ, Eda: *Václav Havel: Kirjailija ja presidentti* (Václav Havel - životopis). Přeložil a vysvětlivky napsal Eero Balk. Helsinki, Kirjayhtymä 1993. Doslov napsala Eda Kriseová.

KULKA, Tomáš: *Taide ja kitsch* (Umění a kýč). Přeložil Eero Balk. Helsinki, Taifuuni 1997.

VEČERKOVÁ, Eva: *Munia Määristä* (Kraslice na Moravě). Přeložil Eero Balk. Tampere, Tampereen museoiden julkaisuja 67. 2003.

VITOCHOVÁ, Marie – KEJŘ, Jindřich – VŠETEČKA, Jiří: *Praha - historiallnen kaupunki* (Praha – historické město). Přeložil Eero Balk. Praha, V Ráji 1998.

ZACHOVALOVÁ, Lieko: *Prahan ääni. Muistelmia*. Helsinki, Oy Edita Ab 1998.

ZACHOVALOVÁ, Lieko: *Toinen kirja Prahasta*. Helsinki, Oy Edita Ab 2000.

Seznam recenzí knih českých autorů přeložených do finštiny

Kritiky uvedené v této kapitole jsou seřazeny v abecedním pořadí podle příjmení jejich autorů. Na konci tohoto oddílu jsou uvedeny vysvětlivky ke zkratkám finských periodik.

Beletrie

BERKOVÁ, Alexandra:

Magoria. Tarina suuresta rakkaudesta (Magorie aneb Příběh velké lásky).

AITIO, Tommi: *Absurdismin ylistys*. Salon Seudun Sanomat, 4. 2. 1995.

CARLSON, Kristina: *Mieletön, mieletön maa*. SKL, 1994, č. 51–52, s. 64.

MAJANDER, Antti: *Vaihtoehto on itseisarvo*. HS, 4. 12. 1994.

Nainen hirtehisimmillään. Kotiliesi, 12. 12. 1994, s. 60.

Poiminta. AL, 2. 11. 1994.

SAURE, Heikki: *Alexandra Berkován Magoria on raikasta yhteiskunta-kritiikkiä*. ESS, 17. 1. 1995.

Taifuunin uutudet Venäjältä ja Tshekinmaasta. Hämeen Sanomat, 11. 9. 1993.

Tšekkiläistä Taifuunilta. KS, 11. 9. 1993.

Uskollisen Reppanan kärsimykset (Utrpení oddaného Všiváka).

SÄNTTI, Maria: *Kirjapalat*. HS, 21. 5. 1997.

ČAPEK, Karel:

Puutarhurin vuosi (Zahradníkův rok).

SAUKONIEMI, Tellervo: *Viherpeukalon riemuksi kesällä ja talvella*. Uusi nainen, 2003, č. 5, s. 40.

MANNONEN, Anu: *Kauan eläköön puutarhuri!* Suomen luonto, 2002, č. 11, s. 51.

HAŠEK, Jaroslav:

Kunnon sotamies Švejin seikkailut maailmansodassa (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války).

AITTOKOSKI, Heikki: *Nöyryimmästi ilmoitetaan: Švejk olisi eurovastainen*. HS, 17. 3. 2004.

LAUKKA, Petri: *Sotilaallinen renttahelekkä*. Kaleva, 15. 3. 2003, s. 47.

JYRKINEN, Kari. *Kafkan ja Svejin perinne kompuroi*. AL, 10. 6. 2003, s. 2.

Recenze na vydání z roku 1992.

HEINONEN, Jorma: *Kukoistavat klassikot, mutta...* KS, 23. 9. 1994.

KLÍMA, Ladislav:

Ruhtinas Sternenhochin kärsimykset (Utrpení knížete Sternenhocha).

SILLANPÄÄ, Saija: *Loistokasta vuosisadanalun tsekkikirjallisuutta*. Itä-Hame, 14. 1. 1995.

SILLANPÄÄ, Saija: *Loistokasta vuosisadanalun tsekkikirjallisuutta*. Vapaa Ajattelijä, 8. 6. 1995, s. 18–19.

TUISKULA, Markku – KOSKI, Kaarina: *Keski-Euroopan Psyko*. Bohemia, 1994, č. 2, s. 20.

WAARALA, Hannu: *Hulluuden metaforisesta esittämisestä*. KS, 2. 2. 1995.

Loistava Nemesis (Slavná Nemesis).

AALTO, Tiina: *Uskottavaa hulluutta*. Salon Seudun Sanomat, 13. 8. 1999.

CARLSON, Kristina: *Kauhunhuurua, ilmalentoja*. SKL, 1999, č. 26, s. 76.

KOSKELAINEN, Jukka: *Aatelisen ylevät houreet*. HS, 13. 6. 1999.

LAHDENPERÄ, Johan: *Pidän teistä kuin täistä*. Kaleva, 29. 9. 1999.

RÖMPÖTTI, Tommi: *Filosofista ihmismielen runoutta*. Hämeen Sanomat, 30. 5. 1995.

Tshekkiläinen näky. Nykypäivä, 1999, č. 23.

TUOMELA, Leena: *Kauhuromantiikkaa*. Ilkka, 25. 7. 1999.

TUOMELA, Leena: *Kauhu ja rajatieto on suurta muotia*. Ilkka, 3. 8. 1999.

VOUTILAINEN, Jari: *Kosto on suloinen*. SS, 10. 6. 1999.

WAARALA, Hannu: *Kliman naiset ovat maagisia olentoja*. Demari, 9. 6. 1999.

WAARALA, Hannu: *Elämää sensuroimattomien mielikuvien näyttämöllä*. KS, 10. 4. 2000.

WAARALA, Hannu: *Aidosti hullua rakkautta*. ESS, 4. 6. 1999.

KUNDERA, Milan:

Identiteetti (L'identité).

BLOMSTEDT, Jan: *Identiteetti, rakkaus ja vakoilu*. HS, 8. 2. 1998.

CARLSON, Kristina: *Kunderan kuumat aallot*. SKL, 1998, č. 37, s. 77.

HIETALA, Veijo: *Silmän filosofiaa*. TS, 12. 9. 1998.

HOTAKAINEN, Kari: *Poikkeuksellisia ominaisuuksia*. Image, 1998, č. 8, s. 104–105.

KUIVANIEMI, Mirja: *Parisuhteen ihanuus ja kurjuus*. Ilkka, 27. 11. 1998.

LEHIKONEN, Päivi: *Identiteetillä on monenlaiset kasvot*. KS, 9. 11. 1998.

RAJALA, Mika: *Identiteetit kadoksissa*. LK, 19. 8. 1998.

REMES, Sirkka: *Tuttukin on vieras*. SS, 6. 9. 1998.

RUOTSALO, Juhani: *Teennäisiä kuvioita rautalangasta*. Demari, 28. 9. 1998.

SÄNTTI, Maria: *Milan Kundera on siivonnut kaiken turhan pois*. HS, 2. 12. 1998.

TUOMINEN, Maila-Katriina: *Ikääntynyt nainen menettää miehen katseen*. LK, 12. 11. 1998.

VARTIAINEN, Pekka: *Kirjallisia epäonnistumisia*. Kaleva, 14. 11. 1998.

Kiireettömyys (La lenteur, česky Pomalost).

BLOMSTEDT, Jan: *Rinnastuksia*. SKL, 1995, č. 37, s. 63.

FORSBLOM, Harry: *Turhauttava kulttuuri*. Kaleva, 4. 3. 1996.

HIETALA, Veijo: *Hitaan kiirehtimisen taide*. TS, 22. 9. 1995.

KOIVISTO, Juhani: *Luettavaksi kiireettömästi*. Ilkka, 6. 2. 1996.

MAJANDER, Antti: *Entisistä eväistä makoisa pala kahvipöytään*. HS, 24. 9. 1995.

PAPINNIEMI, Jarmo: *Erotiikkaa, farssia ja politiikkaa*. Demari, 19. 10. 1995.

TALLIMÄKI, Jouko: *Kundera yhdistää keveyden ja syvyyden*. ESS, 6. 9. 1995.

TOSSAVAINEN, Jouni: *Pieni vaiva, iso ilo*. SS, 14. 9. 1995.

TUOMINEN, Maila-Katriina: *Aikaamme riivaa unohduksen halu*. AL, 14. 9. 1995.

VIRTANEN, Arto: *Hipaisuja ja väistöjä ideoiden labyrintissa*. Parnasso, 1996, č. 3, s. 358–360.

Petetyt testamentit (Les testaments trahis).

BLOMSTEDT, Jan: *Yksilön historia*. Parnasso, 1994, č. 2, s. 235–236.

HIETALA, Veijo: *Homeros ei ollut huumorimiehiä*. TS, 19. 8. 2001.

KARPPANEN, Esko: *Testamenttien petos*. Opettaja, 2001, č. 23, s. 34.

KIILAKOSKI, Tomi: *Taiteen omaperäisyyden puolustus*. Musiikin suunta, 2002, č. 1, s. 65–67.

KUUSAMO, Altti: *Romaanina olemisen epäsystemaattinen autonomia*. Synteesi, 2001, č. 4, s. 79–82.

PULKKINEN, Veijo: *Kafkan mahdoton testamentti*. Kulttuurintutkimus, 2002, č. 1, s. 17–22.

Pila (Žert).

A. J.: *Loikkaa aikamatkalle*. Demi, 2003, č. 10.

FORSBLOM, Harry: *Historian arvaamaton ratsue*. Uutispäivä Demari, 9. 1. 2004, s. 18.

KYLÄNPÄÄ, Riitta: *Edelleen pila*. Anna, 2004, č. 3, s. 119.

LAUKKA, Petri: *Parempi kuin pussillinen uusia*. Kaleva, 24. 11. 2003.

Tietämättömyys (L'ignorance).

CARLSON, Kristina: *Paluu Ithakaan*. SKL, 2002, č. 34, s. 49.

DRUFVA, Juha: *Odysseus EU: ssa*. KU, 6. 5. 2003, s. 16.

EHRNROOTH, Pertti: *Synnyinmaa mielessä*. Opettaja, 2002, č. 38, s. 28.

FORSSTRÖM, Jan: *Kundera palaa kotiin*. Kulttuurivihkot, 2000, s. 7.

HIETALA, Veijo: *Pettyneet Odysseukset*. TS, 23. 9. 2002.

KOSKELAINEN, Jukka: *Kundera kotimaassaan*. HS, 29. 11. 2002.

LEHTINEN, Päivi: *Odysseia matkalla Pariisista Prahaan*. Ilkka, 17. 8. 2002.

LINDQVIST, Antti: *Odysseia Prahaan*. Parnasso, 2003, č. 4, s. 85–86.

NOUSIAINEN, Reetta: *Menneisyyden mysteeri vaivaa nykyvaeltajaa*. AL, 15. 8. 2002.

TALLIMÄKI, Jouko: *Emigrantin ankea kohtalo*. ESS, 17. 8. 2002.

TENHUNEN, Asta: *Tietämättömyys antaa haikailla menneitä*. SS, 8. 8. 2002.

TOIVIAINEN, Kaisa: *Paluun vaikeus. Milan Kundera ikävöi kotiin*. Pakolainen, 2003, č. 3, s. 31.

Recenze a studie pojednávající o Kunderových dílech *Naurun ja unohduksen kirja* (Kniha smíchu a zapomnění) a *Naurettavien rakkauksien kirja* (Směšné lásky), která vyšla před rokem 1993.

ISOKSELA, Elina: *Nauru ja hyytynyt hymy*. Nuori voima, 1994, č. 3, s. 17–18.

NIEMINEN, Timo: *Mimeettiset, temaattiset ja synteettiset henkilöahmot: Milan Kunderan romaanissa „Naurun ja unohduksen kirja“*. Pro gradu-työ: Tampere. Tampereen yliopisto, taideaineiden laitos, yleinen kirjallisuustiede 2000.

Recenze na vydání Kunderovy knihy z roku 1992.

Kuolemattomuus (Nesmrtelnost).

BLOMSTEDT, Jan: *Ideat ja näkemys*. Parnasso, 1993, č. 2, s. 121–123.

CARLSON, Jöns: *Naurettavuus ja kuolemattomuus*. Synteesi, 1993, č. 1, s. 80–81.

CARLSON, Kristina: *Kuolemattomuuden isännöitsijä*. SKL, 1993, č. 6, s. 53.

KALLIOKULJU, Tauno: *Eurooppalaista romaanitaidetta*. Kaltio, 1993, č. 4, s. 145.

SÄNTTI, Maria: *Warte nur, balde ruhest du auch*. Nuori voima, 1993, č. 2, s. 54.

VARTIAINEN, Pekka: *Hysterikko hysteriaasta – hysterikoille*. Kaleva, č. 2, 2. 1. 1993.

SIPIÄ, Lauri: *Minuuden kriisi ja representaation kritiikki Milan Kunderan romaanissa „Kuolemattomuus“*. Pro gradu-työ. Turku. Turun yliopisto, yleinen kirjallisuustiede 1997.

LANGER, Jiří:

Yhdeksän porttia (Devět bran).

LONDON-ZWEIG, Mindele: *Hiukan lähempänä taivasta*. Hakehila, 2004, č. 1, s. 40–41.

KEYNÄS, Ville: *Jiří Langer. Yhdeksän porttia*. Johnny Kniga kertoo, 2004, č. 3, s. 30.

MACURA, Vladimír:

Kansalainen Monte Cristo (Občan Monte Christo).

AITIO, Tommi: *Hilpeä tarinakudos*. HS, 24. 2. 1996.

BALK, Eero: *Kirjailija Vladimír Macura: Semiotiikkaa pilke silmäkulmassa*. HS, 1. 5. 1996.

LAPPALAINEN, Marja-Liisa: Tšekkirjailija Vladimír Macura Helsingissä: Olemme ylpeitä Milan Kunderasta! Ilta-Sanomat, 25. 4. 1996.

MAJANDER, Antti: Kirjallisuusihminen ivaa itseään. HS, 28. 4. 1996.

NERUDA, Jan:

Prahalaistarinoita (Povídky malostranské).

BLOMSTEDT, Jan: *Praha jossa matkittiin karpäsiä*. HS, 26. 11. 2000.

HUOTILAINEN, Salli: „Terve kuva näistä pienistä ihmisistä“. Kymen Sanomat-kulttuuri, 08. 02. 2001. <http://www.kymensanomat.fi/>

OINO, Lauri: *Tervetuloa Malá Stranaan!* <http://www.kiiltomato.net/>
8. 11. 2000.

VALLEALA, Siru: *Jan Neruda: Prahalaistarinoita*

<http://www.helsinki.fi/jarj/katharsis/teema401/neruda.htm>.

PELC, Jan:

Tarinoita aikuisille (... a povídky aneb sexuální mizérie a jiné story).

AITIO, Tommi: *Mielipuolen päiväkirja*. Salon Seudun Sanomat, 9. 8. 1993.

BAMBERG, Rolf: *Ne epätavalliset tarinat*. Demari, 19. 5. 1993.

LEHTOLA, Jyrki: *Naisvihaa maan alta*. Kaleva, 9. 9. 1993.

MAJANDER, Antti: *Tšekkiläinen pila*. HS, 9. 5. 1993.

VAVERKA, David: *Tarinoita aikuisille*. Bohemia, 1994, č. 2, s. 23.

ZILLIACUS, Konni: *Jan Pelc: Tarinoita aikuisille*. Suomi, 8. 6. 1993, s. 63.

WEIL, Jiří:

Tähti sydämellä (Život s hvězdou).

EHRNROOTH, Pertti: *Keltaisen tähden veljeskunta*. Opettaja, 2002, č. 18, s. 46.

MARTTILA, Hannu: *Keltaisen tähden Robinsonit*. HS, 28. 4. 2002.

PARTANEN, Anu: *Jiří Weil. Tähti sydämellä*. Johnny Kniga kertoo, 2002, č. 1, s. 49.

TUOMINEN, Arto: *Ajatuksia olemassaolon tarpeellisuudesta*. Tiedonantaja, 28. 11. 2003, s. 10.

KOSONEN, Sinikka Päivi: *Hyppy toivomiseen ja elämiseen*. Niin & näin, 2003, č. 3, s. 136–137.

VIEWEGH, Michal:

Kotiopettajan romaani (Výchova dívek v Čechách).

AI BAYATY, Amira: *Opettaja tarttuu syöttiin*. TS, 17. 12. 2004.

MARTTILA, Hannu: *Tyttöjen – ja nutrioiden kasvatusta*. HS, 6. 12. 2004, s. 4.

Německy písíci autoři

KAFKA, Franz:

Amerikka (Amerika, česky Amerika).

EILITTÄ, Leena: *Amerikkalainen yö*. Parnasso, 1995, č. 4, s. 472–474.

HURME, Juha: *Oklahoman Ulkoilmateatterin teknillinen työntekijä*. Niin & näin, 1999, č. 2, s. 91–92.

Pitäjän pienempiä. TS, 16. 2. 2000.

Kootut kertomukset.

Kootut kertomukset. Portti, 1998, č. 1, s. 139–140.

LAHTINEN, Tapio. *Melko kootut kertomukset.* Hämeen Sanomat, 27. 4. 1997.

SALMINEN, Kari: *Syöpäläisen elämää.* TS, 4. 4. 2002.

SALO, Mika ja Katja: *Lukutoukka.* Ulvilan Seutu, 16. 6. 1997.

SAVOLAINEN, Erkki: *Luen Kafkaa myyränkolossa.* SS, 9. 7. 1997.

SILLANPÄÄ, Saija: *Olemassaolon ja olemattomuuden oikeudesta.* Itä-Häme, 7. 5. 1998.

WAARALA, Hannu: *Kafka valaisee ihmisenä olemisen arvoitusta.* Turun Päivälehti, 22. 5. 1997.

WAARALA Hannu: *Kafka valaisee ihmisenä olemisen arvoitusta.* Demari, 22. 5. 1997.

WAARALA, Hannu: *Kafka oli syvälinen humoristi.* KS, 17. 6. 1997.

WAARALA, Hannu: *Huimia näkyjä ihmisen salaisuuteen.* ESS, 31. 5. 1997.

Linna (Das Schloss, česky Zámek).

MURANEN, Mikko: *Franz Kafka: Linna.* Aviisi, 1998, č. 3.

Mies joka katosi (Der Verschollene, česky Nezvěstný).

LASSILA, Pertti: *Muukalainen Amerikan ihmemaassa.* HS, 16. 4. 2000.

PAJUNIEMI, Matti: *Siirtolaistarinoiden hulppea klassikko.* Iisalmen Sanomat, 12. 6. 2000.

RUOTSALO, Juhani: *Kafkaa uusintana – miksi?* Demari, 3. 10. 2000.

TAPIO, K. Juha: *Uusi Kafka-käännös.* Kaleva, 2. 7. 2000.

WAARALA, Hannu: *Karl Rossmann – elämän emigrantti.* ESS, 7. 5. 2000.

WAARALA, Hannu: *Kafkan huumori on nykyaikaista ja purevaa.* SS, 3. 5. 2000.

Oikeusjuttu (Der Prozess, česky Proces).

A. P.: *Franz Kafka: Oikeusjuttu*. Loimaan Lehti, 2. 6. 1994.

EILITTÄ, Leena. *Kuka murhasi Josef K:n?* Parnasso, 1994, č. 4, s. 474–475.

JOKELA, Linda: *Syylinen Praha!* Lukufilis, 2004, č. 2.

JOKISALO, Jouko: *Kafka ja modernin kauhun genealogia*. Kulttuurivihkot, 2003, č. 4, s. 17.

KAARTO, Tomi: *Kafka palaa Alhoille*. Kulttuuritutkimus, 1998, č. 2, s. 17–36.

KOSONEN, Päivi Sinikka: *Kesäklassikko: Sanat irrallaan teoista*. <http://www.kiiltomato.net>, 30. 7. 2003.

LINNAVUORI, Matti: *Painajaisten ennätys*. SK, 24. 6. 2003.

MÄKI-MANTILA, Aiino. *Vuosisadan romaani*, Ilkka, 7. 10. 1999.
Processen: Nya Argus, 1995, č. 4–5.

TUOMI, Panu: *Täydellinen kirja*. Nuori Voima, 1995, č. 6, s. 41.

RILKE, Rainer Maria:

Duinson elegiat (Duineser Elegien, česky Duinské elegie).

KORPELA, Kristiina: *Runoilijan kuvat*. Taide, 1999, č. 6.

LEHTO, Leevi. *Ettäs Rilke*. SKL, 1994, č. 31, s. 63.

Kirjeitä nuorelle runoilijalle (Briefe an einen jungen Dichter).

HAKALAHTI, Niina: *Runoilija oppaana*. Kansanopisto, 1994, č. 4, s. 39.

JÄRVINEN, Seppo: *Kirjeiden hiljainen runous*. KS, 1. 3. 1994.

KAUNONEN, Leena: *Rilke*. Kulttuurivihkot, 1993, č. 6, s. 48.

SINERVO, Helena: *Yksinäisyyden opissa*. Nuori Voima, 1994, č. 1, s. 59.

Hiljainen taiteen sisin – Kirjeitä vuosilta 1900–1926 (výbor z díla Briefe).

KANTOKORPI, Otso: *Esineistä, yksineisyydestä ja syvyydestä*. Taide, 1998, č. 3, s. 46.

LIUKKONEN, Tero. *Luonnollisuus taiteen ihanteena*. HS, 29. 3. 1998.

Rilken kirjeissä elää yksinäinen runovirtuoosi. KS, 10. 3. 1998, s. 12.

TUOMELA, Leena: *Rilke kirjoitti runojensa synnystä*. Ilkka, 23. 1. 1998.

Marian elämä (Das Marien-Leben).

HEINONEN, Jorma: *Rilken runojen käännökset ovat kulttuuriteko*. KS, 8. 12. 1998.

KARPPANEN, Esko: *Runoelma Jumalansynnyttäjistä*. Ortodoksinen kulttuuri, 1999, č. 3, s. 67–68.

LIUKKONEN, Tero: *Marian elämää, naisen elämää*. HS, 16. 8. 1998.

NIKLANDER, Hannu: *Mariamaisen elämän runoja*. ESS, 10. 7. 1998.

TUOMINEN, Marja: *Mariamaisen elämän runoja*. ESS, 10. 7. 1998.

Sonetit Orfeukselle (Die Sonette an Orpheus, česky Sonety Orfeovi).

KANTOLA, Janna: *Orfeus laulaa, hän laulaa vain*. HS, 4. 4. 2004.

Tahto tahtojen (Der grosse Wille).

Tahto tahtojen. <http://www.likekustannus.fi/kirjakeko/tiedot>.

Rilke-kirjamme ilmestyy pian ja ehtii joulumyyntiin!

<http://www.mainosmekka.fi/ajank.htm>.

PIRHONEN, Teuvo: *Tahto tahtojen avaa Rilken runouden*. ESS, 12. 12. 2004.

Literatura pro děti

MILER, Zdeněk:

Recenze necílené na jednotlivé tituly.

LAUKKA, Petri: *Jyrsijä joka puolustaaa rauhallista elämää*. Kaleva, 4. 11. 2000.

LIKKANEN, Ritva: *Ilkeitä, ahneita, häiriintyneitä...* HS, 26. 11. 1998.

MANNINEN, Kerttu: *Kirjojen kevättulvaa*. Lapsen Maailma 2001, č. 5, s. 40.

Kuinka myyrä sai housut ja muita kertomuksia (Jak krtek ke kalhotkám přišel).

TOLVANEN, Juhani: *Myyrä – vanhan hyvän ajan animaatio*. Ilta-Sanomat. 2. 3. 2000.

TUOMINEN, Maila-Katriina: *Myyrä ja Fedja-setä eivät koskaan petä*. AL, 23. 12. 1998.

Myyrän auto (Krtek a autičko).

SALMIVUORI, Anita: *Myyrän auto ajaa uuden kierroksen*. Ilta-Sanomat. 2. 3. 2000.

Lukemista lapsille. Apu, 2000, č. 13.

SALMIVUORI, Anita: *Myyrän auto ajaa uuden kierroksen*. Ilta-Sanomat, 2. 3. 2000.

Suosikkimyyrä autoilee. Kainuun Sanomat, 21. 5. 2000.

NEVALA, Marjo: *Tunnetko myyrän?* Kotimaa, 2000, č. 8, s. 21.

Myyrän housut (Jak krtek ke kalhotkám přišel).

MANNINEN, Kerttu: *Lasten ja nuorten kirjoja*. Lapsen Maailma. 2001, č. 5.

Myyrä ja kotka (Krtek a orel).

TALASLAHTI, Tero-Mikko: *Kyllä myyrä hoitaa*. Itä-Savo, 9. 4. 2002,
s. 9.

PIETILÄINEN, Petri: *Myyrän ilmeet riemastuttavat*. Warkauden Lehti,
27. 2. 2002, s. 4.

Myyrä ja vihreä tähti (Krtek a zelená hvězda).

TURUNEN, Seppo: *Myyrä palaa*. Kainuun Sanomat, 5. 9. 1999.

Myyrä kaupungissa (Krtek ve městě).

Tammi. Lasten tarha, 2000, č. 4.

Myyrä parantaa hiiren (Jak krtek uzdravil myšku).

KAUPPINEN, Eeva: *Lastenkirja*. Kaleva, 16. 11.1999.

TURUNEN, Seppo: *Myyrä palaa*. Kainuun Sanomat, 5. 9. 1999.

PAAVILAINEN, Kaisa: *Hellyttävä myyrä auttaa ystäväänsä pulassa*.
Hämeen Sanomat, 2. 9. 1999.

SALONPÄÄ, Pirkko: *Myyrä lasten suosikki*. Pyhäjokinseutu, 11. 2. 2002.

Myyrä puhemiehenä (Krtek a maminka).

PIETILÄINEN, Petri: *Myyrä parittaa nyt jäniksiä*. Warkauden Lehti,
25. 9. 2002, s. 4.

VIENO, Jaana: *Synnytyksiä ja kovispossuja*. Länsi-Suomi, 1. 10. 2002,
s. 9.

Myyrän raketti (Krtek a raketa).

KAINULAINEN, Johanna: *Myyrä hurmaa edelleen*. Kainuun Sanomat,
30. 11. 2004, s. 1.

PACOVSKÁ, Květa:

KeskiYönTeatteri (Das Mitternachtsspiel).

Kaikenikäisten kotiteatteri. Kirjallisuusarvosteluja (C-Lasten- ja nuortenkirjallisuus), 1993, č. 11, s. 150–151.

Květa Pacovská Suomessa. Onnimanni, 1993, č. 3, s. 40–41.

MIKKANEN, Raili: *Květa Pacovská: Kuvakirja on lapsen ensimmäinen taidegalleria*. Lapsen maailma, 1993, č. 12, s. 8–9.

VAIJÄRVI, Pirre. *Katsopa tarkasti – Katso uudelleen!* Työris Tyllerö, 2002, č. 4, s.13–15.

VAIJÄRVI, Pirre: *Keskiyö ja punainen kuu*. Työris Tyllerö, 1993, č. 3, s. 44–45.

Literatura faktu

FORMAN, Miloš – NOVÁK, Jan:

Otetaan hatkat (přeloženo z anglického originálu Turnaround – a memoir, česky Co já vím?).

AITIO, Tommi: *Forman muistelee eloisasti*. Salon Seudun Sanomat, 17. 11. 1996.

BJÖRKBÄCKA, Hannu: *Tshekkivieras Hollywoodin hovissa*. Keskipohjanmaa, 27. 8. 1996.

Formanin elämä. Satakunnan Työ, 18. 6. 1996.

FRÄNTI, Mikael: *Tshekkielokuvan hyvä musta pekka*. HS, 1. 5. 1996.

HIETANEN, Eija: *Anekdooteilla mässäilyä*. Yliopisto, 1996, č. 7, s. 44.

JALANDER, Ywe: *Systeemien rattaissa*. SKL, 28. 2. 1997, s. 86.

KEINONEN, Mikko: *Vaikeuksien kautta mestariohjaajaksi*. Aviisi, 8. 5. 1996, s. 21.

KINISJÄRVI, Raimo: *Prahan elokuvakoulun kasvatti*. Kaleva, 11. 4. 1996.

KINNUNEN, Raila: *Yksi pysähtyi käenpesään*. Apu, 17. 5. 1996.

- LAPPALAINEN, Marja-Liisa: *Ohjaaja Miloš Forman osaa muistella*. Ilta-Sanomat, 7. 3. 1996, s. 31.
- LESKINEN, Juice: *Kirjallinen esitys*. Soundi, 1995, č. 5, s. 106.
- LEPONIEMI, Kari: *Tsekki Amerikassa*. Visio, 1996, č. 8, s. 81.
- LINGVIST, Antti: *Miloš Forman (ja Jan Novák) Otetaan hatkat – elokuvaohjaajan muistelmat*. Katso, 18. 3. 1996..
- NEVALAINEN, Kimmo: *Palanen tshekkien ja elokuvan historiaa*. Karjalainen, 8. 5. 1996.
- Ohjaaja Miloš Forman osaa muistella*. Ilta-Sanomat, 7. 3. 1996.
- OINONEN, O-M: *Täyteläinen elämäkerta*. Länsi-Savo, 3. 4. 1996.
- (RL): *Nämä me luimme*. Gloria, 1996, č. III.
- RÖMPÖTTI, Tommi: *Miloš Forman otti hatkat*. Hämeen Sanomat, 12. 4. 1996.
- SAVOLAINEN, Erkki. *Kahden puolen kameraa*. Elanto, 1996, č. 6.
- TUOMINEN, Jarmo: *Tuhkimo rautaesiripun takaa*. Valkeakosken Sanomat, 26. 3. 1996.
- VOUTILAINEN, Jari: *Omakuva kameran takaa*. SS, 9. 4. 1996.
- VIRKKI, Juha: *Taiteilijaelämää muttei elämän taidetta*. Kouvolan Sanomat, 17. 3. 1996.
- WAARALA, Hannu: *Eurooppalaisesta kokeilijasta Oscar-voittajaksi*. ESS, 28. 4. 1996.

JANOUCHE, Gustav:

Keskusteluja Kafkan kanssa (Gespräche mit Kafka).

- BLOMSTEDT, Jan: *Julistaja, häkkilintu*. SKL, 1995, č. 46, s. 63.
- EILITTÄ, Leena: *Harhakuva Kafkasta*. Parnasso, 1996, č. 2, s. 235 –236.
- LAUKKA, Petri: *Mille Kafka naurooi?* LK, 20. 12. 1995.
- TUOMELA, Leena: *Keskustelutoverina Kafka*. Ilkka, 14. 12. 1995.
- TUOMI, Panu: *Häviämisen autuudesta*. Nuori Voima, 1996, č. 1, s. 50.
- WILHELMSSON, Putte: *Julistaja, häkkilintu*. SKL, 1995, č. 46, s. 63.

KRISEOVÁ, Eda:

Václav Havel. Kirjailija ja presidentti (Václav Havel – životopis).

INKINEN, Matti: *Kahden roolin maailmassa.* Kouvolan Sanomat, 5. 5. 1993.

LEHTOLA, Erkki: *Havelmanian synty.* AL, 17. 3. 1993.

YLÖNEN, Seppo: *Kirjailijapresidentti ihailun valokeilassa.* Kaleva, 1. 5. 1993.

KULKA, Tomáš:

Taide ja kitsch (Umění a kýč).

HAUTAMÄKI, Irmeli: *Kitsch on vakavaa.* Taide, 1998, č. 2, s. 24.

SARJE, Kimmo: *Vaikeasti määriteltävä kitsch.* HS, 25. 4. 1998.

ZACHOVALOVÁ, Lieko:

Prahan ääni.

ASIKAINEN, Jaakko: *Potkut kommunistipuoleesta.* Demari, 19. 8. 1998.

BLOMQUIST, Jorma: „Täällä Lieko Zachovalová, Praha...” HS, 21. 8. 1998.

„Från min utsiktsplats ser jag en hög svart rökpelare“. Hbl, 16. 8. 1998, s. 20.

HAUTAMÄKI, Jaakko: *Lieko Zachovalova uskoo yhä muutokseen.* HS, 19. 8. 1998.

HYÖTYNEN, Pia: *Tapauksia & tapahtumia.* Pippuri, 1998, č. 3, s. 30.

Ihmettelyä Prahassa. Ulkopolitiikka, 1998, č. 3, s. 101.

KANGAS, Lasse: *Tsekkoslovakian miehityksen radioääni.* KS, 16. 8. 1998.

KARI, Tapio: *Ei tullut kalua sosialismista.* Viikkolehti, 6. 10. 1998.

- KARI, Tapio: *Ei tullut kalua sosialismista*. Viikkolehti, 6. 10. 1998.
- KILPI, Timo: *Lieko Zachovalován muistelmat julki tänään*. Ilta-Sanomat, 1. 8. 1998.
- KORHONEN, Risto: „*Prahan kevään ihanteet edelleen ajankohtaisia*“.
KU, 19. 8. 1998, s. 3.
- Kriisireportteri muistelee: Täällä Lieko Zachovalová*. Anna, 11. 8. 1998, s. 9–11.
- LAPPALAINEN, Otto: *Elämä hallussa, ainakin sanojen tasolla*. Parnasso, 1999, č. 1, s. 106–107.
- LARMELA, Kaisa: *Prahalainen iltapäivä*. ET, 1998, č. 9.
Lieko Zachovalová julkaisee muistelmansa. Ilta-Sanomat, 27. 2. 1998, s. 10.
- MIKKILÄ, Timo: „*Täällä Lieko Zachovalová, Praha...*“ Suomenmaa, 19. 8. 1998, s. 10.
- MK: *Prahan ääni*. Pirkka, 1998, č. 9, s. 6.
- RAUNIO, Maarit: *Ääni siirtyi paperille*. ESS, 19. 8. 1998.
- RAUNIO, Maarit: *Ääni siirtyi paperille*. SK, 19. 8. 1998.
- STT: *Prahan kevään ajatukset on haudattu*. Aamulehti, 19. 8. 1998.
- STT: *Prahan äänen muistelmat vihdoin kirjaksi*. Uutislehti, 19. 8. 1998, s. 11.
- STT: *Lieko Zachovalovan muistelmissa on älyä ja huumoria*. LK, 19. 8. 1998.
- STT: *Lieko Zachovalova kaipaa Prahan kevättä*. Karjalainen, 19. 8. 1998.
- STT: *Lieko Zachovalovan muistelmissa on älyä ja huumoria*. SS, 19. 8. 1998.
- TOIVONEN, Hannu: *Liekoa ja lännettymistä*. Seura, 1998, č. 35.
- TOIVONEN, Hannu: *Toivon ja iskujen ristitulessa*. Seura, 7. 8. 1998, č. 32.
- Tsekkoslovakian miehityksestä 30 vuotta* 20. 8. Iltalehti, 15. 8. 1998.
- TS-STT: *Lieko Zachovalovan muistelmissa on älyä ja huumoria*. TS, 19. 8. 1998.

TY-H: *Lieko Zachovalová*. Kaleva, 19. 8. 1998.

30 vuotta miehityksestä Prahan kevättä etsimässä. Me Naiset, 14. 8. 1998.

Toinen kirja Prahasta.

LEPPÄNEN, Veli-Pekka: *Prahan hiljaisuus ja myrsky*. HS, 4. 10. 2000.

METSÄLAMI, Erkki: *Lieko Zachovalová kertoi sympatiansa äänenpainoilla*. KU, 4. 10. 2000.

MUILU, Hannele: *Zachovalová kirjoitti jatko-osan Prahan äänelle*. HS, 4. 10. 2000.

PASSI, Tarja: *Oletko vielä kommunisti, Lieko Zachovalova?* Iltalehti, 3. 10. 2000.

TAPIO, Kari: *Ei tullut kalua sosialismista*. Viikkolehti, 6. 10. 2000

90-luku toi Yrjö Leinon lapset yhteen. Ilta-Sanomat, 4. 10. 2000.

Vysvětlivky zkratek finských periodik

AL – Aamulehti

ESS – Etelä - Suomen Sanomat

Hbl – Hufvudstadsbladet

HS – Helsingin Sanomat

KS – Keski-suomalainen

KU – Kansan Uutiset

LK – Lapin Kansa

SK – Satakunnan Kansa

SKL – Suomen Kuvalehti

SS – Savon Sanomat

TS – Turun Sanomat

Vbl – Vasabladet

**Seznam překladů z české literatury uveřejněných v časopisech,
v denním tisku (1993–2004) a v knize *Kadonnutta kahvilaa
etsimässä***

- AŠKENÁZY, Ludvík: *Kaksi kertomusta (Dvě vyprávění)*. Přeložil Eero Balk. Parnasso, 1994, s. 3.
- BASS, Eduard: *Röyhtäilyä Unionissa* (Umělci, mecenáši a jiná čeládka). Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 137).
- BASS, Eduard: *Viikonloppu Unionissa* (Kavárna Union). Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 138).
- BASS, Eduard: *Kuolleista sienistä* (ze sbírky Pod kohoutkem svatovítským). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1997, č. 2, s. 18–20.
- BERKOVÁ, Alexandra: *Reppana pienessä maassa* (z knihy Utrpení oddaného Všiváka). Přeložil Eero Balk. Bohemia 1995, č. 1, s. 20–21.
- BERKOVÁ, Alexandra: *Reppana herää* (z knihy Utrpení oddaného Všiváka). Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 31–33.
- BONDY, Egon: *Löydetty Eurooppa* (ze sbírky Karibské moře). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1998, č. 3.
- BONDY, Egon: *Legendoja* (ze sbírky Für Bondy's unbekante Geliebte aneb nepřeborné množství). Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 39.
- BONDY, Egon: *Neito ja puu (Panna a strom)*. Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1993, č. 1, s. 58.
- BOUČKOVÁ, Tereza: *Naarasviiriäinen* (z knihy Křepelice). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1995, č. 2, s. 5.
- ČAPEK, Josef: *Joulu, joka ei halunnut tulla* (z knihy Povídejme si, děti). Přeložila Raija Asikainen. Bohemia, 1995, č. 4, s. 18.

- ČAPEK, Karel: *Kissa (Kočka)*. Přeložil Jyrki Kulmala. Bohemia, 2002, č. 1, s. 19–20.
- ČAPEK, Karel: *Valittajista (O stěžovatelích)*. Přeložila Kaarina Koski a Jana Vamberová. Bohemia, 2000, č. 4, s. 26.
- ČAPEK, Karel: *Hyvät aikeet* (fejeton ze sbírky Kalendář). Přeložila Raija Asikainen. Bohemia, 1995, č. 4, s. 19.
- FILIP, Ota: *Vihreä nainen* (z knihy Kavárna Slavia). Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 167–172).
- FUKOVÁ, Jiřina: *Luvatut kahvit (Slíbené kávy)*. Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2001, č. 4, s. 14–15.
- HALASTOVÁ, Šárka: *Äkkikuolemattomuus (Náhlá nesmrtelnost)*. Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1993, č. 3, s. 50.
- HAVEL, Miloš Václav: *Toimintani Tšekkoslovakian YMCA:ssa* (z knihy Mé vzpomínky). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2001, č. 1, s. 16–17.
- HILAROVÁ, Dagmar: *Theresienstadtin kahvilassa*. Z německého originálu *Theresienstädter Kaffeehaus* přeložil Rauni Paalanen. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 159).
- HRABAL, Bohumil: *Epilogi (Epilog)*. Přeložil Eero Balk. Parnasso, 1993, č. 2, s. 65–68.
- HRABAL, Bohumil: *...ja näin se alkaa melkein kaikilla (... a tak to začíná téměř u všeho)*. Přeložil Hannu Ylilehto. Bohemia, 1997, č. 1, s. 20–21.
- JESENSKÁ, Milena: *Kahvila (Kavárna)*. Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 17–21).

- JIROUS, Tobiás: *Yrittäjän tarvitsee takuita (Podnikatel tarvitsee záruky)*. Přeložil Eero Balk. Kulttuurivihkot, 1996, č. 6, s. 20–21.
- KASAL, Lubor: *Runoudesta* (ze sbírky *Vezdejšina*). Přeložil Eero Balk. Kulttuurivihkot, 1995, č. 5, s. 33.
- KASAL, Lubor: *Banaliteetteja, Banaliteetti, Lehdistötilaisuus* (ze sbírky *Vezdejšina*). Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 35–36.
- KASAL, Lubor: *Metatekstejä* (ze sbírky *Guláš z Boženy*). Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 36.
- KLÍMA, Ladislav: *Oma elämäkerta* (z knihy *Slavná Nemesis*). Přeložil Markku Tuiskula. Bohemia, 1998, č. 2, s. 16–18.
- KLÍMA, Ladislav: *Loistava Nemesis* (z knihy *Slavná Nemesis*). Přeložil Markku Tuiskula. Bohemia, 1998, č. 2, s. 19–21.
- KLÍMA, Ladislav: *Ruhtinas Sternehochin kärsimykset* (z knihy *Utrpení knížete Sternenhocha*). Přeložil Markku Tuiskula. Bohemia, 1994, č. 2, s. 21–22.
- KLIMENT, Alexandr: *Pitkäveteisyyttä Böömissä* (z románu *Nuda v Čechách*). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1997, č. 4, s. 14.
- KRISEOVÁ, Eda: *Isä ja äiti* (z knihy *Václav Havel - životopis*). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2001, č. 1, s. 18.
- KRISEOVÁ, Eda: *Olga* (z knihy *Václav Havel - životopis*). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1996, č. 1, s. 22.
- LANGER, Jiří: *Yhdeksän porttia* (z knihy *Devět bran*). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2003, č. 2–3, s. 25.
- LUSTIG, Arnošt: *Rukous Katarzyna Horowitzin puolesta* (z knihy *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*). Přeložila Nina Saikkonen. Bohemia, 2001, č. 2, s. 10–12.

- MACOUREK, Miloš: *Kuinka Sohvi järjesti naamiaiset* (z knihy Jak Žofka pořádala maškarní ples). Přeložila Nina Saikkonen. Bohemia, 2003, č. 1, s. 12–13.
- MACOUREK, Miloš: *Kuinka Sohvi järjesti naamiaiset* (z knihy Jak Žofka pořádala maškarní ples). Přeložila Nina Saikkonen. Bohemia, 2002, č. 3–4, s. 26–27.
- MACOUREK, Miloš: *Rakkaus ja työkinkuula. Muna. Siilit. Kirahvi* (z knihy Lásky a dělová koule). Přeložila Kaarina Koski. Bohemia, 1998, č. 2, s. 12–13.
- MACURA, Vladimír: *Pelataan valkeita öitä* (ze sbírky Hra na něco). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1999, 2–3, s. 16–19.
- MARBOE, Marcella: *Katoavaisuudesta (O pomíjivosti)*. Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2000, č. 4, s. 23.
- MONÍKOVÁ, Libuše: *Romaanista Pavane kuolleelle prinsessalle*. Z českého překladu německého originálu *Pavane für eine verstorbene Infantion* přeložil Eero Balk. Bohemia, 1998, č. 1, s. 16–17.
- MICKA, Daniel: *Defensiivi (Defenzíva)*. Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2002, č. 4, s. 32.
- MICKA, Daniel: *Defensiivi (Defenzíva)*. Přeložil Eero Balk. Kulttuurivihkot, 1995, č. 5, č. 32.
- MICKA, Daniel: *Illusorinen murha (Iluzorní vražda)*. Přeložil Eero Balk. Parnasso, 1994, č. 3, č. 32.
- MICKA, Pavel: *Eläinsatuja* (ze sbírky Sametová čítanka). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2002, č. 3–4, s. 33.
- MURRER, Ewald (vl. jm. Michal Wernisch): *Suru (Smutek)*. Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2000, č. 4, s. 17.
- MURRER, Ewald (vl. jm. Michal Wernisch): *Hylätyt* (ze sbírky Kontury). Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 34.

- MURRER, Ewald (vl. jm. Michal Wernisch): *Maan nielemät* (ze sbírky Vyznamenání za prohranou válku). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2001, č. 3, s. 10–12.
- MURRER, Ewald (vl. jm. Michal Wernisch): *Lentokone Zidlochoviceen lähtee kello 22.05* (ze sbírky Kontury). Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 34.
- MURRER, Ewald (vl. jm. Michal Wernisch): *Vuorilla* (ze sbírky Vyznamenání za prohranou válku). Přeložil Eero Balk. Kulttuurivihkot, 1995, č. 5, s. 34–35.
- MURRER, Ewald (vl. jm. Michal Wernisch): *Riita* (ze sbírky Kontury). Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 35.
- MYSLÍKOVÁ, Míla: *Minun Suomeni (Moje Finsko)*. Bohemia, 2000, č. 1, s. 19–20.
- MYSLÍKOVÁ, Míla: *Kalevan maassa* (z knihy V zemi Kalevově). Bohemia, 2000, č. 1, s. 20.
- NEZVAL, Vítězslav: *Aforismeja. Poetismin manifestista. Muutoksia (Aforismy, O manifestu poetismu. Proměny)*. Bohemia, 1999, č. 4, s. 20–21.
- NĚMEC, Ludvík: *Minun tarinani* (ze sbírky Já jsem ta tma). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2001, č. 1, s. 14–15.
- PÁRAL, Vladimír: *Minun Helsinkini (Moje Helsinky)*. Bohemia, 2000, č. 1, s. 19.
- PAWLOWSKÁ, Halina: *Epätoivoiset naiset tekevät epätoivoisia tekoja* (z románu Zoufalé ženy dělají zoufalé věci). Přeložila Raija Asikainen. Bohemia, 1995, č. 3, s. 18–21.
- PELC, Jan: *Satu* (ze sbírky ...a máš mě rád?) Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1999, č. 2–3, s. 26–27.

- PITHART, Petr: *Prahan patsaiden ja muistomerkkien rauhaton elämä* - část I. (z knihy Dějiny a politika). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1997, č. 3, s. 14—17.
- PITHART, Petr: *Prahan patsaiden ja muistomerkkien rauhaton elämä* - část II. (z knihy Dějiny a politika). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1997, č. 4, s. 8—11.
- PODOBSKÝ, Milan Fefík: *Prahan ensimmäinen kahvila* (První pražská kavárna). Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 100–102).
- POLÍVKA, Bolek: *Koko kansankunnan pelle* (z knihy Bolek Polívka v manéži i mimo). Bohemia, 1995, č. 3, s. 22.
- PROCHÁZKOVÁ, Lenka: *Gumman Glupsk (Bába nenasytná)*. Přeložila Eva Strömberg Krantz. Horisont, 2001, č. 1, s. 29–33.
- ROSENBAUM, Zdeněk: *Kevätkellot* (ze sbírky Žena ve vaně). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2002, č. 3–4, s. 24–25.
- ROSENBAUM, Zdeněk: *Silmät ummessa* (ze sbírky Žena ve vaně). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1995, č. 2, s. 16–19.
- SEIFERT, Jaroslav: *Ruttopylväs* (ze sbírky Morový sloup). Přeložil Hannu Ylilehto. Bohemia, 1997, č. 4, s. 15; Bohemia, 2001, č. 3, s. 23.
- SEIFERT, Jaroslav: *Konserttikahvila* (z knihy Na vlnách). Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 37–38).
- SEIFERT, Jaroslav: *Toyen Slaviassa* (z knihy Všecky krásy světa). Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 104–109).
- SKÁCEL, Jan: *Pieni arvostelu niistä, jotka suolasivat meren. Pieni arvostelu kiekkaan piirretyistä kanoista* (ze sbírky Jedenáctý bílý kůň). Přeložili Romana Mázerová a Pekka Kuittinen. Bohemia, 2002, č. 2, s. 16.

- SPRÁVCOVÁ, Božena: *Balladi orkusta* (ze sbírky Guláš z modrý krávy). Přeložil Eero Balk. Kulttuurivihkot, 1995, č. 5, s. 34–35.
- SPRÁVCOVÁ, Božena: *Satu II. (Pohádka II.)* Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 37.
- TORBERG, Fridrich (vl. jm. Fridrich Kantor): *Kahvilavakoilua*, s. 39; *Opettavainen luento*, s. 45; *Pientä purtavaa*, s. 46; *Tarjoilijapiste*, s. 86; *Tungettelu saa palkkansa*, s. 99; *Lopun alkua*, s. 103; *Hankalat ihailija*, s. 110; *Maailmankatsomusten törmäys*, s. 157; *Continentalin Wagreniana*, s. 173; *Uhkarohkea matka*, s. 188; *Hätä keinot keksii*, s. 199–200; *Kanta-asiakkaan ilot ja surut*, s. 201–202 Z českého překladu německého originálu *Die Tante Jolesch oder Der Untergang des Abendlandes in Anekdoten* přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000).
- VIEWEGH, Michal: *Kotiopettajan romaani* (z knihy *Výchova dívek v Čechách*). Přeložila Nina Saikkonen. Bohemia, 2003, č. 2–3, s. 12–16.
- VIEWEGH, Michal: *Uskottoman Kláran tapaus* (z knihy *Případ nevěrné Kláry*). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2003, č. 2–3, s. 16–17.
- VODSEĎÁLEK, Ivo: *Muistoja Jana Krejcarovásta (Vzpomínky na Janu Krejcarovou)*. Přeložil Eero Balk. Nuori Voima, 1995, č. 2, s. 38.
- VOHRYZEK, Josef: *Rasismän anatomia (Anatomie rasismu)*. Přeložil Eero Balk. Bohemia, 2004, č. 1, s. 11–14.
- WERNISCH, Ivan: *Tapaamattomuus* (ze sbírky *Doupě latinářů*). Přeložil Eero Balk. Bohemia, 1999, č. 4, s. 17.

Literatura faktu

PINKA, Karel – PINKOVÁ, Alice: *Kahvireseptejä* (Úspěšný hostitel). Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 35–36).

PINKOVÁ, Alice: *Sacherkakkureseptejä* (Receptář ve znamení zvěrokruhu aneb sezónní kuchařka pro pokročilé). Přeložil Eero Balk. (Z knihy Balk, E. – Kärkkäinen, T.: *Kadonnutta kahvilaa etsimässä*, Helsinki, Otava 2000, s. 63–64).

Články o českých autorech ve finském tisku

- AHTI, Risto: *Elävästä ja kuolleesta runoilijasta* (portrét Miroslava Huleho). Parnasso, 1998, č. 1, s. 72–73.
- BALK, Eero: *Tereza Boučková Mukkulassa*. Bohemia, 1995, č. 2, s. 4.
- BALK, Eero: *Alexandra Berková Suomessa*. Bohemia, 2004, č. 1, s. 25.
- BALK, Eero: *Pavel Tigrid kuollut*. Bohemia, 2003, č. 2–3, s. 4.
- BALK, Eero: *Lännen älymystö jätti itäiset veljensä tuuliajolle* (rozhovor se Sylvií Richterovou). Bohemia, 1994, č. 2, s. 3–4.
- BALK, Eero: *Kirjailija Vladimír Macura: Semiotikkaa pilke silmäkulmassa*. Helsingin Sanomat, 1. 5. 1999.
- BALK, Eero: *Libuše Moníková*. Bohemia, 1998, č. 1, s. 14–15.
- FORSSTRÖM, Jan: *Tšekkiläinen semiosis. Semiotikkaa Milan Kunderan Naurettavien rakkauksien kirjassa*. Synteesi, 1998, č. 4, s. 95–111.
- KOLÁŘ, Jan: „*Olen kirjoittanut kaiken minkä halusin ja osasin*“ (portrét Bohumila Hrabala). Kaleva, 27. 2. 1997.
- LAURILA, Leena: *Lapsille laatua löpölöpön sijaan* (rozhovor s Kirsti Siraste). Kouvolan Sanomat – kulttuuri, 4. 9. 2000.
- LEHEČKOVÁ, Helena: *Tšekin kirjallisuuden kypsä esikoisteoksia*. Idäntutkimus, 2003, č. 4, s. 97–98.
- LILLQVIST, Katariina: *Neljä kohtaamista kirjailija Margita Reiznerován kanssa*. Uusi nainen, 2004, č. 4, s. 20–22.
- LILLQVIST, Katariina: *Sadunkertojat vieraalla maalla* (rozhovor s Margitou Reiznerovou). Kirjo, 2001: 3, s. 6.
- LODENIUS, Peter: *Ung tjeckisk litteratur – inte längre på en torsdag*. Folk Tidningen NY TID 7: s. 13, 22. 8. 1997.
- LODENIUS, Peter: *Mordet på Josef Vissarionovitj Švejk*. Folk Tidningen NY TID 7: s. 13, 22. 8. 1997.

- LODENIUS, Peter: *Tjeckiskt barn ut ur gheppet*. Folktidningen NY TID 7: s. 12, 22. 8. 1997.
- LONDEN, Stig-Olof: *Josef K. i Sibirien*. NYA ARGUS 1994, č. 7, s. 149–153.
- NISONEN, Riikka: *Tšekien ja slovakkien sivistynyt ero*. Idäntutkimus, 10, 2003, č. 4, s. 98–100.
- SAIKKONEN, Nina: *Puheenvuoroja arvokuuden puolesta: Arnošt Lustig*. Bohemia, 2001, č. 2, s. 9–10.
- SAIKKONEN, Nina: *Kotiopettajan romaani*. Bohemia, 2003, č. 2-3, s. 11–12.
- SIRASTE, Kirsti: *Menevä myyrä*. Bohemia, 2000, č. 4, s. 9.
- TIIHONEN, Ilpo: *Květa Pacovská Suomessa*. Onnimanni, 1993, č. 3, s. 40–41.
- VALLEALA, Siru: *Jan Neruda – Tšekin surullinen satusetä*.
<http://www.helsinki.fi/jarj/katharsis/teema/teema401/neruda.htm>
- VAVERKA, David: *Pelkurit vastaan pukarit* (portrét Josefa Škvoreckého). Bohemia, 1994, č. 2, s. 13–15.
- YLILEHTO, Hannu: *Lause joka lisääntyi ja täytti maan* (portrét Bohumila Hrabala). Bohemia, 1997, č. 1, s. 22–23.